

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Kaja Teder

KOLME SETU MURRAKU SÕNAVARA

Magistritöö

Juhendaja professor Karl Pajusalu

TARTU 2015

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Ülevaade Setumaa kujunemisest ja keelest	6
1.1. Ajalugu	6
1.2. Setud	10
2. Setu keel/murre	12
2.1. Setu murrakurühma määratlemine	13
2.2. Setu murrakurühma tähtsamaid erijooni	14
2.3. Setu murrakurühma sisemine liigendus	16
2.3.1. Idasetu	16
2.3.2. Lõunasetu	17
2.3.3. Põhjasetu	18
2.4. Setu sõnavara varasemast uurimisest	19
3. Kolme setu murraku sagedamate sõnade analüüs	24
3.1. Kõigis kolmes murrakus esile tulnud sõnad	25
3.2. Kahes murrakus esile tulnud sõnad	27
3.2.1. Idasetu ja põhjasetu ühised sõnad	27
3.2.2. Idasetu ja lõunasetu ühised sõnad	27
3.2.3. Lõunasetu ja põhjasetu ühised sõnad	28
3.3. Ühes murrakus esile tulnud sõnad	28
3.3.1. Idasetu	28
3.3.2. Lõunasetu	29
3.3.3. Põhjasetu	30
3.4. Eripäraste sõnade võrdlus	31
3.4.1. <i>kõge</i> ~ <i>kõgõ</i> ~ <i>kygõ</i> ja <i>kõõ</i> ~ <i>kyy</i>	31
3.4.2. <i>kua</i> ja <i>kiä</i> ~ <i>kea</i>	33

3.4.3. <i>a ~ aq</i> ja <i>aga ~ agaq</i>	36
3.4.4. <i>jo</i> ja <i>ju</i>	38
3.4.5. <i>ja</i> ja <i>ni</i>	38
3.5. Kokkuvõte	39
4. Setu kolme murraku eripärase sõnavara võrdlus	40
4.1. Samatüvelised sõnad	40
4.1.1. Identsed tüved	40
4.1.2. Häälikuliste erinevustega sõnad.....	42
4.1.3. Erinevate tuletistega tüved.....	45
4.2. Eritüvelised sõnad	50
4.2.1. Erinevad omatüved	50
4.2.2. Erinevad liitsõnad	59
4.2.3. Erinevad sõnaühendid.....	61
4.2.4. Erinevad laensõnad	62
Kokkuvõte	69
Lühendid	72
Kirjandus	73
The vocabulary of the three Setu Dialects.	78
Summary	78
Lisa 1	80
Kolme setu murraku sagedasemad sõnad.....	80
Lisa 2	87
Kolme setu murraku eripäraseid sõnad	87

Sissejuhatus

Setud on oma eripärasest elupaigast ja ajaloost tingituna moodustanud väga omapärase rahvastikurühma, mis erineb paljuski muust Eesti elanikkonnast nii keele kui kultuuri poolest. Selles kultuuris on püsima jäänud arhailised jooned, kuid samas on ka üle võetud erinevaid kombeid naabritelt. Setu keelt on mõjutanud paljud tegurid, näiteks eraldatus ülejäänust Eestist ja tihedam suhtlemine idanaabritega.

Oma bakalaureusetöös (Teder 2013) uurisin idasetu sõnavara. Ida-Setu all pidasin silmas seda Setumaa ala, mis praeguseks on jäänud Venemaa territooriumile. Selles magistritöös uurin ja võrdlen omavahel kolme setu murraku sõnavara. Keeleliste erijoonte põhjal saab Setumaa jagada maa-alaliselt kolmeks: ida-, lõuna- ja põhjasetu piirkonnaks. Seega jaguneb setu keel kolmeks: idasetu, lõunasetu ja põhjasetu murrakuks.

Töö eesmärk on võrrelda Setumaa erinevate piirkondade sõnavara ning leida, kui palju on neis ühiseid jooni ja kui palju on erinevat. Kindlasti on üheks eesmärgiks tuua välja põhjused, miks murrakud omavahel erinevad. Bakalaureusetööd tehes selgus, et idasetu sõnavara on väga palju mõjutanud vene keel. Magistritöös püüan selgusele jõuda, kui palju on vene keel mõjutanud lõuna- ja põhjasetu sõnavara. Samuti uurin kolme setu murraku sagedasemat sõnavara ning toon välja selle sarnasused ja erinevused.

Töö esimesed peatükid annavad ülevaate Setumaa kujunemisest ja keelest; käsitlen nii ajalugu kui ka setude identiteeti ning nende keelt. Lisaks selgitan setu murrakurühma määratlemist ja tähtsamaid erijooni ning esitan ka setu murdeala sisemise liigenduse ning toon näiteid, kuidas see kajastub sõnavaras. Eraldi peatükis on kajastatud setu sõnavara käsitlevad varasemad uurimused.

Töö empiirilise osa esimeses pooles analüüsin kolme murraku sagedasemat sõnavara. Selleks vajalik aine on saadud Tartu Ülikooli murdekorpusest. Teadur Kristel Uihoaed koostas analüüsi aluseks TÜ murdekorpuses olevate setu tekstide põhjal sagedusloendid. Töös vaatlen kõigist kolmest murrakuloendist 300 esimest sõna ehk 300 kõige sagedamini esinenud sõna. Esiteks eraldan sagedasemate sõnade hulgast

kõigis kolmes murrakus esile tulnud sõnad, teiseks toon välja sellised sõnad, mis tulid esile kahe murraku sagedasemates sõnades ning kolmandaks on jälgitud sõnu, mis esinesid vaid ühes murrakus. Kõigis neis rühmades on sõnu käsitletud sõnaliigiti. Lisaks on lähemalt vaadeldud eripärase esinemusega sõnu, mis sagedasemate sõnade hulgast silma paistsid.

Töö empiirilise osa teise poole ainestik pärineb peamiselt välitöödelt, kus viimastel aastatel olen osalenud. 2013. aasta suvel käisin koos Tartu ülikooli töörühmaga Venemaale jääval Setumaal (idasetu murraku piirkonnas) keelejuhte lindistamas ning 2014. aasta suvel osalesin Tartu ülikooli üliõpilastele mõeldud murdepraktikal Mikitamäel, mis kuulub põhjasetu murraku piirkonda. Lisaks olen käinud iseseisvalt 2014. aasta sügisel Luhamaal ehk lõunasetu piirkonnas ja 2015. aasta talvel Mikitamäel keelejuhte küsitlemas ning lindistamas. Uurimisainese aluseks olen võtnud 290 idasetu eripärast sõna, mida olen juba analüüsinud oma bakalaureusetöös (Teder 2013), need sõnad pärinevad „Väikese murdesõnastiku“ (VMS) andmebaasist. Lõuna- ja põhjasetu vasted neile idasetu sõnadele olengi kogunud eelnevalt mainitud välitöödelt.

Setu kolme murraku eripäraste sõnade analüüsis keskendun lõuna- ja põhjasetu sõnade erinevustele ja sarnasustele võrreldes idasetuga, seevastu lõuna- ja põhjasetu sõnu omavahel eraldi ma võrrelnud ei ole. Teises osas on sõnad jagatud kahte suuremasse rühma, samatüvelisteks ja eritüvelisteks sõnadeks. Samatüvelised sõnad on omakorda jagatud identseteks tüvedeks, häälikuliste erinevustega sõnadeks ja erinevate tuletistega tüvedeks. Eritüvelised sõnad on liigitatud omatüvedeks, liitsõnadeks, sõnaühenditeks ning laensõnadeks, mida käsitlen eraldi rühmadena. Töö lõpetab uurimistulemusi üldistav kokkuvõte.

1. Ülevaade Setumaa kujunemisest ja keelest

1.1. Ajalugu

Vene Föderatsiooni Pihkva oblasti Petseri rajoonis ja Kagu-Eestis elavate setude päritolu ning nende omapärase kultuuri tekke kohta on uurijad erinevatel aegadel püstitanud mitmeid hüpoteese. Neid arvamusi kõrvutades saab välja tuua kolm peamist seisukohta. Üks rühm uurijaid, kelle hulgas nimekaimana saab mainida ka Jakob Hurta (1904), on veendumusel, et setukesed on vastava piirkonna põliselanikud, kellel on säilinud rohkesti esivanemate kultuuripärandit. Teine osa uurijatest arvab, et setud on hilisemalt piirkonda rännanud, seda idast ja ka läänest pärast sõdu, kui alad olid tühjaks jäänud. Kolmas rühm uurijaid on jõudnud tõdemuseni, et setu kultuur tekkis kohapeal ning siis mängisid selles tähtsat rolli läänest tulnud sisseränadajad. Need eriarvamusel esitati enamjaolt siis, kui Setumaa varasemat ajalugu ei olnud arheoloogid veel piisavalt uurinud. Praeguseks on aga see viga parandatud.

Ehkki Setumaad on arheoloogiliselt uuritud peaaegu paarsada aastat, on uurimisi eriti jõudsalt arenenud viimasel kolmekümnel aastal. Tuleb aga tõdeda, et nii arheoloogiliste kaevamiste kui ka maastikuinspeksioonidega kokku pandud suurt materjali on kasutatud seni üldiselt vaid üksikküsimuste lahendamiseks. (Aun 2003: 5)

Viimase kahekümne aasta jooksul on ilmnunud palju uusi andmeid kiviajast kuni metalliajani, s.o. hilismesoliitikumist kuni esimese aastatuhande keskpaigani p.Kr. Hilismesoliitilised leiud on pärit Setumaa lääne- (Meremäe), ida- (Irboska) kui ka põhjaosast (Värska lahe ümbrus). Esimesed inimesed jõudsid Setumaale nagu mujalegi Eestisse lõuna ja kagu poolt ja asusid elama peamiselt veekogude äärde. Muististe levikus, mis võib olla küll juhuslikku laadi ning on võib-olla seotud piirkonna hetkelise uurimisseisuga, on juba kiviajal esile kerkinud erinevused hõredama asustusega põhja- ja idaosa vahel. Järgneval perioodil see erinevus mõnevõrra suureneb ja pronksiaja (1500–500 e.Kr.) leide teatakse samuti rohkem Setumaa põhja- ja idaosast. Keskmisel rauaajal (aastatel 450–800) aga tuleb selgemini ilmsiks läänepoolse Setumaa tihedam

Alates 13. sajandi vallutussõdadest on Setumaa läänepiiriks olnud kesk- ja uusaegse Liivimaa idapiir. Lääne pool, Liivimaal, oli teine riik ja teiseusuline rahvas. Idapiiri on aga palju raskem määratleda. Eestis on Setumaad samastatud sõdadevahelise Eesti Vabariigi Petseri maakonnaga, mille alla jäi nii setu kui ka vene alasid. Kuid on samuti arvatud, et Setumaa on läänemeresoomlaste ajalooline asuala. Pole selge, kus võib veel kõnelda setude esivanematest ja kus algavad hoopis teised läänemeresoome hõimud

ning millise ajani olid praeguseks venekeelse asustusega alad veel läänemeresoomelised. Muinas- ja keskaegset arheoloogilist materjali saab tõlgendada mitmeti, ka kirjalikest allikatest pole võimalik saada kindlat vastust kuni 19. sajandi keskpaigani. Siiski võib väita, et ida- ja kirdepoolsete hõimlaste asuala on olnud läbi aegade tihedalt seotud Setumaaga.

Kindlasti ei paiknenud Setumaa idapoolne piir enne 1920. aastat Tartu rahulepinguga määratud Eesti ja Venemaa vahelisel piiril. Pole teada, kas setud ise üldse sealpool mingit piiri tajusid. Setud elasid venelastega sõbralikult koos – mõlemad olid Venemaa alamad, käisid samades kirikutes ja matsid ka surnuid samadele kalmistutele. Setude ja venelaste kokkupuutealadel võis keele- ja kultuuripiir olla üsna hajus ning see muutus aja jooksul mõlemas suunas. Etnilisele identiteedile hakati suuremat tähelepanu pöörama hiljem, alates 19. sajandist. Seda arvestades on muinas- ja keskajal setudest veel vara rääkida. (Valk jt 2009: 4–5)

Palju rohkem on teada nende esivanemateks olnud läänemeresoomlastest, keda on Vene leetopissides tšuudideks nimetatud. Varauusaegses ja hilisemas vene keeles on neid kutsutud ka tšuhhoonetsiteks või tšuhnaadeks. Nimetust *Setumaa* on nii muinas- kui ka kesk- ja varauusaja puhul kasutatud tinglikult, sest vanimad andmed sõna *seto* kasutamise kohta pärinevad alles 19. sajandi keskpaigast. Tegu on moodsa terminiga, millega on hea ühesõnaliselt kokku võtta piirkonda Pihkva järvest lõunas ja ajaloolise Liivimaa idapiirist ida pool.

Setumaa kunagine piir lõuna või edela suunas (Laura ja Aluksne tee ümbruses) on sama ebaselge kui idapiir. Kuigi Setumaa edelaosa on samuti viimastel sajanditel olnud venekeelne, ulatus läänemeresoome asuala varem üle praeguse Läti piiri lõunasse. Kaart 2 näitab, kus paiknevad ida-, lõuna- ja põhjasetu alad kaardil.

Kaart 2. Setumaa kaardil. (VMS)

Setumaa on väike. Sada aastat tagasi oli setusid veel umbes 15 000, tänaseks on neid alles jäänud vähem (Valk jt 2009: 5–7). Viimase rahvaloenduse andmetel on ennast setu keele kõnelejaks märkinud 12 549 inimest (STAT). Paljud setud on tulnud elama Eestisse, seda eriti Setumaa idaosast. Hoolimata sellest, püsib Setumaa rahvaste ja kultuuride piirialadel selgelt omapärasena juba palju sajandeid. (Valk jt 2009: 5–7)

Kaart 3. Praegused kesksed setu murrakualad.

Kaart 3 esitab setu kolme murrakuala ligikaudse asendi. Värskä ümbruses on põhjasetu, Irboska ümbruses idasetu ja Meremäe ümbruses lõunasetu murdeala.

1.2. Setud

Setud või setukesed (ka *setod*, setu keeles *setoq* või *setokõsõq*) on eestlaste etniline rühm, kelle põline elukoht on Kagu-Eestis Setumaal. Setud on suures osas õigeusklikud, kuid on säilinud ka paganlikke uskumusi. Pärast 1991. aastat jäi osa setusid Venemaa poolele, Petseri rajooni.

Sõdadevahelisel ajal kasutati nimetust *seto* solvava alatooniga (Jääts 2000) ning ka tänapäeva kõnekeeles võib sellel nimetusel veel olla halvustav tähendus (Sarv 2003). Viimasel paarikümnel aastal on hakatud kasutama kohanime Setomaa ja etnonüümi *setod* koos eesti normkeele mõistetega Setumaa ja *setud* ning setode omanimetus on

setoq või *setuq*. (Koreinik 2013: 9) Eesti etümoloogiasõnaraamatus on märgitud, et nimetus *setu* on tõenäoliselt tuletatud asesõnatüvest *see*. Oletatud on, et arvatavasti tundusid setude kasutatud asesõnavariandid *seo* ja *setä* naabritele veidrad ning said setude nimetuse aluseks. (EMS)

Sarv (2003) määratleb setusid ja Setumaad niimoodi: „Setumaa on peamiselt kultuuriliste tunnuste poolest määratletud piirkond, mille elanikkond (setu etniline rühm) kuulub keele poolest (kagu-)eestlaste hulka, usulise kuuluvuse poolest aga venelaste hulka.“

Setode, Pihkva ja Irboska ümbruses elavate ortodokssete eestlaste kui etnose kohta käivad esimesed andmed pärinevad 18. sajandist (Lillak jt 2009). Lõunaeestikeelsete setode etnilist identiteeti on kujundanud ja tugevdanud mitmed piirimuutused (Saar 2003).

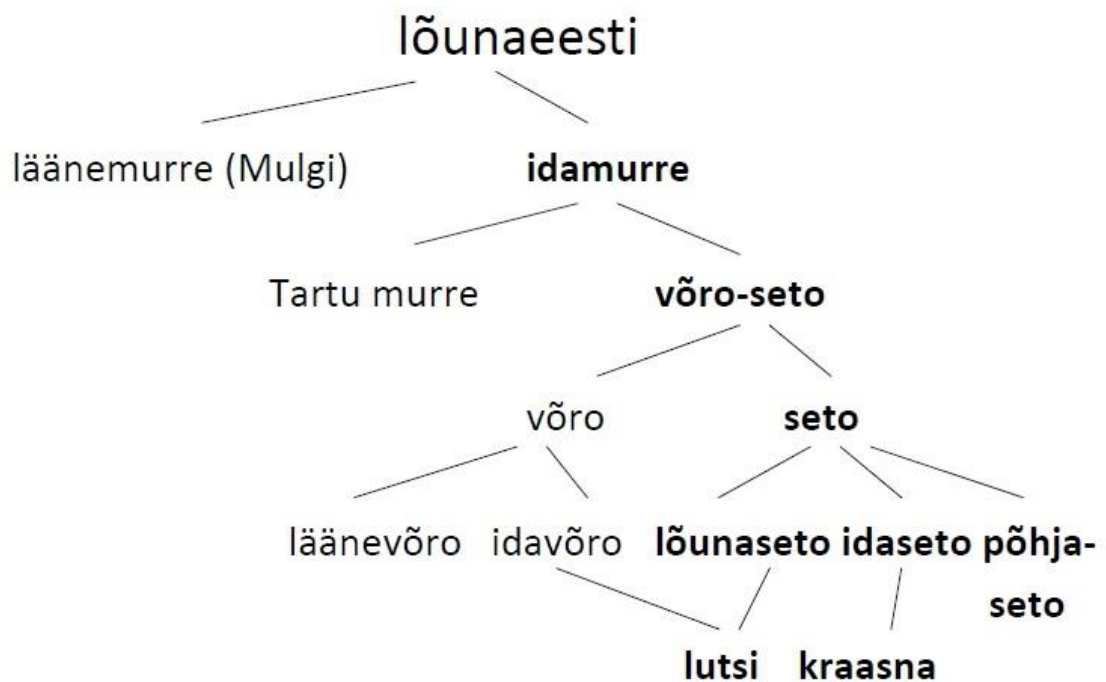
Kõige kagupoolsemaid lõunaeesti murde rääkijaid hakati setudeks kutsuma alles 19. sajandil. Varem teati neid kui Pihkva eestlasi, sest setukesed elasid aastasadu Pihkva vürstiriigi, hilisema Pihkva kubermangu piirides. (Pajusalu jt 2009: 187)

Setud on rahvas, kes on esivanemate vana usku, arvamisi, kombeid ja tavasid palju rohkem oma igapäeva elus alles hoidnud kui teised eestlased tänapäeval. Vanad laulud ja jutud, mis on mujal Eestis jäänud suures hulgas ainult ajalukku, on setudel veel praegugi alles ja vanemad inimesed kasutavad neid ka igapäevases elus. Eestis on vähe piirkondi, kus on nii arhailist, nii omapärast ja rikkalikku folkloristlikku, etnograafilist ja keelelist ainet. (Reissar 1996: 70)

2. Setu keel/murre

Setu murdekeelel on teiste lõunaeesti murrete seas eriline koht, sest ajalooliselt on Setumaa olnud eesti ja vene asustuse piirialaks. See on põhjuseks, miks on Setu murrakutes säilinud arhailised keelejooned; setude eripärane asend on tinginud ka selle, et setu murdekeeles on tunda väga suurt vene keele mõju, mis avaldub eelkõige häälduses ja rohketes vene laensõnades. Laenud on hästi sobitunud lõunaeestilisse morfoloogiasüsteemi. Setu murrakurühm kuulub Võru murde idarühma ja kuna ala on suur, siis esineb selles varieeruvat keelekasutust. (Toomsalu 1995: 9,11)

Eesti murdeuurijad klassifitseerivad setu keelt Võru murde hulka või siis Võru murrakurühmana (vt joonis 1), kuigi paljud võrokesed ja setud teevad neil keelekogukondadel selgepiirilist vahet. Setu ja võru keele kõnelejad saavad üksteisest üldjoontes väga hästi aru. Hoolimata setu ja võru keele sarnasest grammatilisest struktuurist tuleb märgata seda, et setu ja võru vahel ei ole keelte või peamurrete vahelist erinevust, vaid ilmneb sotsiaalselt tunnustatud murderühma või murrakute vaheline erinevus. Kuid ilmselt võivad ka mõned grammatikajooned või erinev sõnavara tekitada arusaamatust nende kõnelejate vahel, kes on harjunud ühtlustunud keelega. (Koreinik 2015: 9)

Joonis 1. Lõunaeesti murdejaotus.

2.1. Setu murrakurühma määratlemine

Setumaa on viimastel aastasadel olnud segaasustusega ala. Setu külad on paiknenud vene ja lõunas ka läti külade vahel. Setumaa keskuseks oli Petseri ja selle ümber oli Venemaalt toodud teiskeelsete külasid palju. Slaavlastest naabritel oli tugev mõju nii setude kommete, identiteedi kui ka keele kujunemisele. Setude häälduses ja sõnavaras on tugevaid mõjutusi kohalikest vene murretest, samas on setudel säilinud palju arhailisest rahvakultuurist ja ka vene keelest.

Eesti dialektoloogias on üks keerukamaid küsimusi alati olnud võru ja setu keeleline vahekord. Nende olulisemad murdeerinevused on üldises hääldusbaasis ning mõningates kõnes sagedasti kasutatavates sõnavormides. Need vormid on muutunud

sotsiolingvistilisteks markeriteks (st vormideks, mis osutavad identiteeti). Näiteks võru murdes on *häste* 'hästi', *egä* 'iga', *jaoss* 'jaoks', setus *agahöste*, *õga*, *jaost* jne.

Kuid murdeerinevuste koguhulka jälgides jääb Võru ja Setu vaheline piir selgelt nõrgemaks kui Tartu ja Võru murde vaheline. Üheks põhjuseks võib K. Pajusalu järgi olla see, et neis uurimustes on juba alates Saarestest (1932) võetud arvesse just eesti murdeala laiemalt jagavaid erijooni, mitte aga kitsamalt setule omaseid keelenähtusi. Setu ja võru grammatilise põhistruktuuri suur sarnasus on siiski ilmselge. (Pajusalu jt 2009: 187)

2.2. Setu murrakurühma tähtsamaid erijooni

Kõige märgatavamad on Setu erijooned häälduses, need on sarnased setude naaberkülades kõneldava vene murde hääldusjoontega. Väga tugevalt tuleb esile nn venepärane palatalisatsioon, mille puhul palataliseeritud konsonandi järel kuulub *j*-laadne häälik, nt *teĭ* 'tegi', *kaŭval* 'kaval'. Tavapärasele vokaalharmooniale lisaks esineb sõnades silbiharmoonia, seepärast muutuvad vokaalid palataliseeritud konsonantide järel eespoolseks, nt *kară* 'karja', *vil'ă* 'vilja'.

Ainukesena eesti murretest võib Setus (ja keelesaartel) märgata helilisi klusiile, sibilanti ja afrikaati, eriti vokaalide jm heliliste häälikute vahel, nt *hobêze* 'hobuse', *küdži* 'küpsetas'. Kuid sõna algul ja ka mujal on need häälikud sarnaselt Võru murdega poolhelilised. (Mägiste 1977: 12–13)

Tagavokaalsetes sõnades esineb nn venepärane tagapoolne *л*, nt *halu* 'valu', *palas* 'põleb'. *h* on Setus väga tugev ja esineb kõigis positsioonides. Sõna lõpul asendab *h* tihti algupärase kõrisulghääliku, nt *külh* 'küll', *meŭteh* 'mõte'. Mõned sagedased funktsionaalsõnad on Setus muutunud tagavokaalseteks, nt *ar'* 'ära', *et* 'et'.

Setu murrakuid ülejäänud Võru murdest eristavaid grammatilisi jooni on vähe. Morfoloogias on kõige märkimisväärsimaks erijooneks Setu *st*-tunnuseline saava käände lõpp, nt *kinäst* 'kenaks', *tširgust* 'linnuks'. Setu reeglipärane tagaeitus on

süntaksi olulisim erijoon, põhiverbile järgnev eitusvorm on enamasti muutunud kliitikuks, nt *taha* ʘʂ 'ei tahtnud', *tohi* ʘi 'ei tohi'. (Mägiste 1977: 12)

Veel on setu keelele iseloomulikud mitmed lõunaeesti keeles toimunud uuendused, mis teeb need ülejäänud läänemeresoome keeltest erinevaks. Nende muutuste hulgast saab esile tuua vanad häälikumuutused nagu *kt > *tt*, nt *kõtt* 'kõht' ja *üte* 'üks *gen*', (vrd eesti 'kõht', 'ühe' ja soome *kohtu* 'emakas', *yhden*); *ht > *tt*, nt *kattõ* 'teine *part*' ja *vatt* 'vaht' (vrd eesti 'vaht' ja soome *vaahto*). Üks oluline häälikumuutus on ka diftongi *ai* kasutamine *ei* asemel teatud sõnades, nt *hain* 'hein' (vrd eesti 'hein', soome *heinä*), ja *saisma* 'seisma' (vrd eesti 'seisma', soome *seisomaan*).

Lõunaeesti verbimorfoloogiales omaselt ja põhjaeesti keelest erinevalt jaotuvad setu murdekeeles verbid kahte pöördkonda. Aktiivses konjugatsioonis puudub olevikus ainsuse 3. pöörde vormidel lõpp, nt *kuuld* 'kuuleb', *nõst* 'tõstab', *hiit* 'heidab' ja *kaib* 'kaevab'. Mediaalses pöördkonnas on iseloomulik lõpp -s, nt *pitsitäs* 'pigistab'. Teistes läänemeresoome keeltes ei ole sellist erinevust ning ka oleviku 3. pöördes esinevad pöördelõpud (vrd eesti kirjakeele *tõstab*, *pigistab*).

Ka nimisõnade pööramisel on setu murdekeeles iseloomulikud jooned, mis erinevad eesti keele nimisõnade pööramisest. Setu keeles kasutatakse arhailist illatiivi lõppu-*he*, mis on ka idavõru keele tunnus, nt *kavvõndõhe* 'kaugele' ja *lähkohe* 'lähedale', ning inessiivi lõpp on -*h*, nt *kavvõh* 'kaugel', *lähkoh* 'lähedal'. Sarnane võru keelega on ka nimisõna mitmuse märkimine, selleks kasutatakse kõrisulghäälikut, nt *pedäjäq* 'männid' ja *ilosaq* 'ilusad'. (Koreinik 2015: 7–8)

Setu keele põhisõnavara on üldjoontes lõunaeestipärane, nt *hahk* 'hall', *mõts* 'mets', *siug* 'rästik', *tsirk* 'lind' ja *hähäq* 'pulmad'. Setu kõnekeeles on ka hulgaliselt eesti kirjakeelest võetud laensõnu. Peamine setu ja võru keele vaheline erinevus on see, et setu keeles on märksa rohkem vene laene, nt *ambar* 'ait', *hori* 'koi' ja *tseesna* 'aus', *hiitra* 'kaval', *paaba* 'vana naine', *tsasson* 'külakabel' (Must 2000). Idasetu murre on suuresti vene keelest mõjutatud, häälduseski on vene mõju olnud erinevate setu piirkondade keelekujule suurem kui võru keelele (Koreinik 2015: 9).

2.3. Setu murrakurühma sisemine liigendus

Setude ala on ajalooliselt jagunenud 12 külade rühmaks, setud ise nimetavad neid rühmi nulkadeks. Kõigi nulkade murdepruugis on erinevusi, seega võib ühe nurga keelt pidada üheks setu murrakuks.

Suuremaid erinevusi võib näha põhja-, lõuna- ja idasetu murrakute vahel, vt kaart 3. Põhjasetu alaks on Mikitamäe ja Värskä ümbrus kuni Saatse ja Petserini (Mäe ja Järvesuu vald ning Saatse ja Petseri valla põhjaosad kuni praeguse Eesi-Vene piirini). Lõunasetu võtab enda alla Meremäe valla, lõunasetu alla kuulub ka Luhamaa ümbruses olev setude ala. Idasetu asub Petseri linnast ida poole jääval Setumaal. Põhja- ja lõunasetu alad jäävad valdavalt Eesti piiridesse, idasetu alad aga Venemaale.

Enamiku sisemiste setu murdeerinevuste põhjuseks on erinevad keele- ja murdekontaktid. Põhjasetu kuulus Peipsi-äärsele murdeliitu, tihe kokkupuutumine erinevate Peipsi randade elanike vahel on ainus põhjendus Alutaguse murdes, idamurdes, Võnnus, Rāpinas ja põhjasetus ilmnevatele ühisjoontele (nt *st*-translatiiv). Setud on olnud väga liikuvad, nii rändkauplejate kui väljarändajate poolest. Sellega saab seletada mitmeid idavõru ja setu sarnaseid uuenduslikke jooni. (Pajusalu jt 2009: 189–190)

2.3.1. Idasetu

Ida-Setumaaks nimetatakse Setumaa osa, mis jääb Petseri linnast ida poole. Kui põhja- ja läänesetu alad on valdavalt Eesti piirides, siis idasetu alad on praeguseks jäänud Eesti piiri taha, Venemaale. Idasetu alla kuulub Saatse idaosa ja Vilo vald ning selle aladele jäävad veel ka Seeritsä ja Irboska nulgad. (Pajusalu jt 2009: 189–190) Idasetu keelt on mõjutanud paljud tegurid, näiteks eraldatus ülejäänust Eestist ja tihedam suhtlemine idanaabritega. Seepärast ongi idasetu sõnavara väga palju mõjutanud vene keel ning sellest omakorda on tingitud erinevus teiste Setumaa piirkondade sõnavarast.

Laensõnad on tulnud keelde põhiliselt suulisel teel, otsese suhtlemise kaudu naabrukes elavate venelastega. Häälikulisest ehitusest on näha, et suur osa vene laenudest tuleb otse vene murretest, neis on märgata lähedal asuvate piirkondade vene dialektide

erijooni. (Must 2000: 489) Muinasvene laenuna on idasetus kodunenud isikut tähistav liide *-nik*. See on väga harilik tuletusliide isiku ja ka mitmesuguste konkreetsete objektide tähistamiseks, nt *karmanik* ‘tasku’ < *карман*; *kurnik* ‘munakook’ < *курник*. (Teder 2013: 45) Vene laensõnad on väga hästi kohanenud murde käänd- ja pöördtüüpidega, astmevahelduse ja tuletussüsteemiga, laenudele liituvad produktiivseltomatuletised (Kasik 2013: 26): *krõimlõma* ‘tigetsema’ < *грымать*, *klaaditama* ‘triikima’ < *гладить* (Teder 2013: 45).

Idasetule omane murdepruuk on kõige kiiremini kadunud ja sellest on säilinud vähem keelenäiteid. Kõige eripärasemate joontena võib välja tuua, et sealses keeles on eriti järjekindlalt kasutatud järgsilpide *o*-d, nt *jagò* ‘jagu’, *janò* ‘janu’, *tegò* ‘tegu, tegemine’ ja sõnalõpuline *n* on säilinud mõnikord metateesi kaudu ehk kaks häälikut või häälikuühendit on sõnas omavahel kohad vahetanud, nt *pal̃no* ‘palju’ (<* *paljon*). (Keem, Käsi 2002: 23)

Idasetu murrakuleon iseloomulikud näiteks *lisi*-liitega teoviisi väljendavad määrsõnad, nt *jookatamiisi* ‘kokutades, kogeldes’. Verbidele on iseloomulikud momentaansufiksidsid *-a(h)ta*, nt *hingähtä* imper. ‘puhka’, *-(a)ha*, nt *tsibahass* sg 3p ‘sibab’ ja *-hUt*, nt *kaehutma* ‘kaetama’. Need tuletised viitavad looduslike helide või tahtlike häälightsuste ühekordsusele, äkilisusele, hetkelisusele, samuti võib momentaanidega väljendada tegevuse kergust, vähesust või kiiresti toimimist. (Teder 2013: 46–47). Kuigi saab väita, et idasetu sõnavara erineb teistest setu piirkondade sõnavarast, esineb siiski ka palju häälikulist variatsiooni, nt *halõdnik* ~ *halednik* ‘hale inimene’, *helkāne* ~ *helkane* ‘helkjas’, *tasõbahõ* ~ *tasabahe* ‘aeglasemalt’, *ahtakõistõ* ~ *ahtakeiste* ‘kitsukeselt’ (Teder 2013: 47).

2.3.2. Lõunasetu

Lõunasetu peamiseks alaks on Meremäe vald ning selle alla kuulub ka Luhamaa ümbruses olev setude ala.

Lõunasetu (ka lääne- või kesksetu) on sarnane lõunapoolsele Vastseliina murrakule. Seal esineb rohkesti arhailisi keelevorme, nt on säilinud *kr*-ühend vormides nagu *nak̃ri* ‘naeris’, *kü̃kr* ‘küür, kühm’, *mü̃kr* ‘mutt’, *kukro* ‘kukal’. Kasutatakse asesõna *kuà* ‘kes’

ja *kuàgi* 'keegi', valdav on *v*-tunnuseline kaudne kõneviis: *tulļev* 'tulev', *uttēv* 'ootavat', *ollev* 'olevat', *vōttōv* 'võtvat'.

Samuti on lõunasetu murrakule iseloomulik *p*-keskvõrre: *vōrksap* 'virgem', *lähep* 'lähedasem', *parep* 'parem' ning kasutusel on rohkelt arhailist sõnavara: *kabo* 'naine', *ülä* '(abielu)mees', *vel'õ* 'vennas'. Lõunasetu murrakus kasutatakse valdavalt *he*-illatiivi: *petserehe* 'Petserisse' ja *h*-inessiivi: *küläh* 'külas', *tarōh* 'toas'. Translatiivis kasutatakse *st*-lõppu: *suurest* 'suureks', *väiksest* 'väikseks', *vanast* 'vanaks'. Lõunasetu murrakule on veel iseloomulik see, et kirjakeelne *ks*-lõpp ja osaliselt ka *ps*-lõpp on muutunud *ts*-lõpuks: *läts* 'läks', *laits* 'laps', *latse* 'lapsed'. (Mägiste 1977: 12–13)

Lõunasetu murrakut peetakse üheks vanapäraseimaks lõunaeesti keelekujuks, millel on kõige rohkem sarnast Lutsi keelesaarega ning lõunasetus on omapäraseid uuenduslikke vorme vähem kui põhjasetus. (Keem, Käsi 2002: 23)

Vladimir Timmo (1951) on kaitsnud Tartu ülikoolis diplomitöö teemal „Meremäe murrak“. Autor on uurinud Meremäe murraku häälikuid, süntaksit ja sõnavara. Meremäe murrakut on kõneldud lõunasetu murdealal. Timmo (1951) toob välja selle, et oma läheduse tõttu Võru murdele erineb Meremäe murrak mitmeti Setu murde idapoolsest osast. Nimelt on vene keele mõju idapoolsele Setu alale palju tugevam kui lõunasetule. Kui võrrelda lähedast Vastseliina murrakut Meremäe omaga, leidub palju ühist, erinevused piirduvad peamiselt vene laenudega.

Timmo (1951) nendib, et Meremäe murrakus oli vähe suuri erinevusi võrreldes Setu murdekeelega üldiselt, kuid Meremäe murrakus esines setupäraseid erijooni laiaulatuslikumalt (nt konsonantide geminatsioon 1. ja 2. silbi piiril kahesilbilistes ja esmavärtelistes sõnades, lühike geminatsiooniline illatiiv jt).

2.3.3. Põhjasetu

Põhjasetu alaks on Mikitamäe ja Värskä ümbrus kuni Saatse ja Petserini (Mäe ja Järvesuu vald ning Saatse ja Petseri valla põhjaosad kuni praeguse Eesti-Vene piirini). Ka põhjasetu sõnavaras esineb vähem vene laensõnu kui idasetu murrakus, kuid murrakule on iseloomulik hulgaliselt kalastusega seotud spetsiifilist laensõnavara, kuna tegemist on siiski Peipsi ääres paikneva piirkonnaga.

Põhjasetu murrakutes on paljud erijooned sarnased Võru murde Räpina murrakuga. Järgsilpide kõrged vokaalid on madaldunud, nt *pañt't'e* 'pandi', *tuľ'no'* 'tulnud', *añt't'e* 'anti', *kuiono'* 'kuivanud', *käk'nö'* 'peitnud'. *ü* madaldumine on toonud järgsiplidesse *ö* ja põhjustanud sekundaarset *ö*-harmonia teket: *jät'nö'* 'jätnud', *leppö* 'leppis'. Palju esineb *e*-minevikku: *el'l'e* 'elas', *tuľ'l'e* 'tuli', *ol'l'e* 'oli' (vrd *ol'l'*), *tek'k'e* 'tegi'. Oleviku 3. pöördes on tulnud kasutusele *ze-*, *zö*-tunnusega vormid: *jōze* 'joob', *vēze* 'viib'. Põhjasetu murrakus esineb ka muid Peipsi murdeliidu tunnusjooni. (Keem, Käsi 2002: 22–23)

Põhjasetu murrakule omast rõhu- ja vältesüsteemi on uurinud Tiit-Rein Viitso (1990a); samuti on ta käsitlenud põhjasetu vokaale ja konsonante (1990b). Viitso toob välja selle, et põhjasetus esineb ka ühesilbilistes sõnades pika ja ülipika välte erinevus. Ühesilbilised sõnad on tavaliselt rõhuta, mitmesilbilised personaal-, demonstratiiv-, küsi- ja relatiivpronoomenid ja number *üts* 'üks' on rõhulised, kui nad saavad fraasirõhu, kõik teised noomenid, adjektiivid, numeraalid, pronoomenid, postpositioonid ja prepositioonid on tavaliselt rõhulised.

Viitso (1990a) osutab, et põhjasetu murre on unikaalne Eesti murrete seas, kuna selles on kasutusel erilised eitussufiks, mis sulanduvad kliitikutena verbi külge ja lisaks võib olla neil sufiksitel lauses pearõhk, kuid seda väidet saab kasutada ka lõuna- ja idasetu murrakute kirjeldamiseks.

2.4. Setu sõnavara varasemast uurimisest

Varem on setu sõnavara uuritud erinevatest aspektidest üpris palju. Väga tähtsad ja märkimisväärsed on neli sõnaraamatut, kus käsitletakse setu sõnavara. Esimeseks trükist ilmunud setu sõnaraamatuks on Julius Mägiste "Seto sõnastik" (toim. Mariko Faster), mille andis välja Võru Instituut 2007. aastal. See sõnastik oli mõeldud setu tekstide ("Setukaistekstejä", Helsinki 1977) sõnavara kommenteeriva lisana ja sellepärast on seal vähe märksõnu, umbes 800. Ometi leidub selles väärtuslikke sõnu ja tähelepanekuid.

Trükitud sõnaraamatutest sisaldab kõige rohkem setu sõnu "Vanapärase Võru murde sõnaraamat" (Tallinn 2011), mille on koostanud Inge Käsi. Mainitud sõnaraamat koondab Hella Keema talletatud keeleainest. Selles sõnaraamatus on toodud kõigi sõnade täpsed levikuandmed ja setu sõnad on hästi leitavad. Sõnade ja näitelausete levikuandmeid esitatakse ka külade kaupa. Kahjuks ei keskendu see sõnaraamat setu sõnadele ega hõlma kõigi setu nulkade keelt, setu sõnavara on toodud idavõru murrakute kõrval.

Kolmandaks setu sõnu sisaldavaks sõnaraamatuks on Võru Instituudi välja antud "Võro-eesti sõnaraamat" (toim. Sulev Iva, 2002) (VES). Kahjuks pole seal setu sõnad võro sõnadest eristatud. Seevastu 2014. aastal on ilmunud eelnevale järjena „Eesti-võro sõnaraamat“ (koost. Faster jt), kus võro sõnade kõrval on toodud eraldi välja ka setukeelsed vasted.

Setu keele ja sõnavara kohta on avaldatud ka arvukalt artikleid ja kaitsstud ülikoolides mitmeid diplomitöid. Näiteks 1957. aastal on Tulimullas avaldatud Mägiste artikkel, milles ta arutleb setude nimetuste üle. Mägiste toob välja selle, et nimetusel *setukene* pole juhuslikust häälikulisest ühtivusest hoolimata midagi ühist sõnaga *setu (situ)*, omast. *setme*, *setu ja mitu sugu*, *mitmed-setmed* jne, eriti kuna viimane ei esinegi setu murrakuis ega selle lähemas naabruses, vaid on tuntud ainult kaugemal läänes. (Mägiste 1957)

1987. aastal kaitses Tartu ülikoolis Mare Lillak diplomitöö „Sugulusalast sõnavara J. Hurda „Setukeste lauludes““, kus autor toob välja selle, et lisaks lähisugulaste nimetustele tulevad „Setukeste lauludes“ esile ka ulatuslikult kaugemaid sugulasi märkivad nimetused ning see näitab suguvõsa suurt ajaloolist tähtsust. Näiteks seoses pulmatavade ja -kommetega peetakse meeles kaugemaid sugulasi ning neile ei anta pelgalt sugulusvahekordi kirjeldavaid nimetusi nagu *ime sõsarõ miis* ja *unopoja nainõ*, vaid kasutatakse iidseid omapäraseid sõnu: *küdü* 'mehevend', *nado* 'meheõde', *käliine* 'mehe vennanaine', *kälüsk* 'naise õmmees'. (Lillak 1987)

Setu murraku somaatilist sõnavara on uurinud Eha Tammo ning kaitsnud samateemalise diplomitöö Tartu ülikoolis 1981. aastal. Tammo (1981) uurimistulemused osutavad, et

suur osa setu somaatilist sõnavara langeb kokku eesti keeles üldtuntud sõnavaraga, kuid neis ilmneb häälikulisi erinevusi: *kaal* 'kael', *iho* 'ihu', *kihä* 'keha', *kuht* 'kont'; tuntud on aga ka vanu soome-ugri sõnu, näiteks *täü* 'kops'. Lisaks on enamik Tammo (1981) uuritud sõnavarast produktiivne ja igapäevaselt kasutusel: *säl'g* 'selg', *ninä* 'nina', *var'bas* 'varvas' jne.

Setu murraku köögi- ja toidualast sõnavara on uurinud oma diplomitöös Aino Lillik (1978). Lillik toob uurimuses välja rühma köögi- ja toidualaseid sõnu, mis on omased ainult setu murdekeelele, nt *hapu* 'äädikas', *kruus* 'pirn', *kurslak* 'küüslauk', *ugurits* 'kurk', *valgõ sitik* 'valge sõstar', *sopul* 'väike ahven', *häräpiim* 'kohupiima leem', *krupen* 'tangu- piimasupp', *serbätüs* 'leem', *pliiinikäpp* 'pannihoidja'. Autor märgib ära, et paljud köögi ja toiduga seotud sõnad pärinevad vene keelest. (Lillik 1978)

Tartu ülikoolis on kaitstud veelgi setu keelenähtusi käsitlevaid kursuse- ja diplomitöid, näiteks 1978. aastal valminud diplomitöös uuris Sirje Nilbe nimisõnade poeetilisi sünonüüme Setu regilaulus. 1955. aastal kaitses diplomitöö Harald Ploom, kes uuris kaassõnu eesti murdeis ning käsitles muuhulgas ka setu kaassõnu. Rõivaste ja ehte nimetusi Setu rahvalauludes on vaadelnud 1955. aastal oma kursusetöös Lea Roosaar. 1989. aastal kaitses Lianne Schmidt oma diplomitööd teemal „Rõivastusalane sõnavara Setu murraku põhjaosas“.

Juba 1946. aastal valmis Mari Musta diplomitöö „Vene laensõnad Setu murdes“, kuid alles 2000. aastal ilmus tema monograafiline suurteos „Vene laensõnad eesti murretes“ (Must 2000), kus on käsitletud hulgaliselt setu keeles kasutatavaid vene laene. Must on tõdenud, et setu keeles on palju laensõnu, mis on tulnud keelde põhiliselt suulisel teel, otsese suhtlemise kaudu naabruses elavate venelastega, kokkupuudetel maal liikuvate kaupmeeste, ülesostjate ja meistrimeestega ühisel kalastamistel, teenides vene kroonut või kunagistes riigi- ja munitsipaalasutuses asju ajades. Setumaa segaasustusega külad on olnud soodne paik vastastikuseks sõnavara laenamiseks ja ka teiste keelemõjutuste vastuvõtmiseks (Must 2000: 489).

Laensõnade häälikulisest ehitusest on näha, et suur osa vene laenudest tuleb otse vene murretest, neis on märgata lähedal asuvate piirkondade vene dialektide erijooni.

Peamised vene idioomid, millega eestlased tihedalt kokku on puutunud, on keskvene murrete läänerühma kuuluv Pihkva murderühm, kuhu kuulub Pihkva järve lääne ja lõuna kallas ning sealt lõuna poole jäävad alad. Teine on Oudova murderühm Pihkva ja Peipsi järve idakaldal. Pihkva murderühm on sarnane valgevene keelega. Pihkva ja Oudova murderühma kujunemisel on suurt rolli mänginud läänemeresoome substraat. (Must 2000: 489)

Suur osa laensõnu on mугanenud eesti keele fonoloogilise- ja sõnastruktuuriga. Laensõna vanus peegeldub sõnakujus: mida vanem laensõna on, seda mугanenum see ka on. (Kasik 2013: 26) Setu murrakus on laenud säilitanud enam lähtekeele jooni kui laiema levikuga ja kaugematesse murrakutesse jõudnud laensõnad, sest selle ehitus on vene keele lähedasem. (Must 2000: 490)

Üks tegur, mis on muutnud vene keelest tulnud laensõnad suupärasemaks, on rõhu toomine esisilbile. Ainult kõige uuemad laenud ja eriti tugeva vene mõju all olevad murrakud on säilitanud algupärase rõhu kaugemal sõnas. (Must 2000: 527)

Laensõnade integratsiooniastet näitab ka see, kui palju need osalevad laenava keele sõnaloomes. Paremini adapteerunud ja laiemalt levinud vene laensõnad rikastavad eesti murdeleksikat ja on rohkete tuletiste lähteallikaks. (Must 2000: 541)

Vene laensõnad on suuresti kohanenud eesti murrete käänd- ja pöördtüüpidega, astmevahelduse ja tuletussüsteemiga. Noomenite ja verbide türevokaal sõltub lähtekuju türevokaalist, kuigi laensõna lõimumise astmest olenevalt on siin tugevalt mõju avaldanud eesti omasõnade sarnasus. Paremini kohanenud laensõnad alluvad eesti lõpu- ja sisekao seadusele ja säilib ka sõna lõpust kadunud vokaal türevokaalina. (Must 2000: 532) Vene laensõnad on oma lõppude ja liidetega hästi sulanenud eesti keele tuletussüsteemi. Vene nimisõnaliide *-ka* on eesti murretes sageli asendatud omakeelse *ka-* ~ *(k)as-* ~ *(-gas)* ~ *k*-liitega. (Must 2000: 542)

Veel on ilmunud setu keele teemalisi artikleid Emakeele Seltsi Aastaraamatutes. Näiteks 1987. aastal on seal ilmunud Enn Ernitsalt artikkel „Setu(kas)“, kus ta vaatleb sõna *setu(kas)* esinemust murde- ja kirjakeeles ning samuti püüab autor selgitada sõna päritolu nii hobuse- kui ka rahvanimetusena. 1970. aastal on ilmunud Jaak Simmilt

artikkel „Märkmeid Setumaa endise Satseri valla külanimedest“, kus tuuakse välja, et Setumaa siseala külanimed on vene algupära, mis võib osutada sellele, et vastav ala on olnud kunagi venekeelne, veel märgib autor, et suurem osa Setumaa külanimedest on tekkinud isikunimedest (nt Kolossova, Kotelnika, Sorokina, Vedernika, Saabolda, Saatserinna).

Jaak Simmilt on ilmunud veel artiklid „Slaavi geograafilisi termineid Setumaa kohanimedena“ (1971), milles vaatleb mõningaid Setumaa külanimesid, kus geograafiline termin on arenenud kohanimeks (nt Korski, Lobotka, Lädina, Peresinka, Ostrova, Selise, Tobrova). Lisaks on Simm avaldanud Emakeele Seltsi Aastaraamatutes artiklid „Mõningaid märkmeid Setumaa mikrotoponüümidest“ (1972), „Kohanimesid J. Hurda „Setukeste lauludest““ (1978) ja „Setu eesnimed“ (1983).

Siiski on setu keele ja sõnavara kohta ilmunud ka palju uuemaid sotsiolingvstilisi uurimusi, näiteks on käsitletud setode ja võrokeste keelehoiakute ja identiteedi küsimusi (Eichenbaum, Pajusalu 2001). Nende kahe piirkonna keelekasutuse ja keelehoiakute kõrvutus näitab, et setod ja võrokesed on üpriski sarnased keelelise käitumise poolest. Kuigi setod kasutavad argikeskkonnas murret rohkem kui võrokesed, on mõlemale oma keele alalhoidmine väga tähtis.

Mariko Faster on käsitlenud laenulisi maastikusõnu Võru- ja Setumaa kohanimes (2004) ning 2005. aastal on ta kaitsnud Tartu ülikoolis magistritöö teemal „Võru- ja Setumaa kohanimedele determinandid“. Lisaks on Fasterilt ilmunud 2013. aastal Seto Instituudi toimetistes artikkel „Nulgast mäeni. Ülevaade Setomaa nimevarast“.

Lembit Vabalt ilmus 2014. aastal Keeles ja Kirjanduses artikkel „Mitmekihiline Setumaa“, kus rõhutatakse, et Setumaal leidub erinevat algupära nimekihistisi. Vaba (2014) käsitleb artiklis balti tüüpi substraatnimesid (nt Kuksina, Pugirovka, Koolina), läti ja latgali päritolu kohanimesid (nt Akmeni, Gagulina, Pupli, Rummuli), krivitši jälge Setumaa kohanimevaras (nt Kriivikova, Kreevetsi, Tseremnovo) ja Setumaa kohanimedele valgevene kihistist (nt Ulaskova, Tsüdsinä, Rõseva), lisaks toob välja ka tähelepanekuid Setumaa vene kohanimedest.

Setu sõnavaras on siiski veel väga palju sellist, mida ei ole praeguseni uuritud.

3. Kolme setu murraku sagedamate sõnade analüüs

Murdekorpuses olevate setu tekstide põhjal on Kristel Uiboaed koostanud setu sõnade sagedusloendid. Kõrvutavas tabelis on välja toodud 300 sõna (vt Lisa 1), mis esinevad kõige sagedamini idasetu, lõunasetu ja põhjasetu murrakutes. Täpsema analüüsi jaoks olen kirjakeelsed märksõnad asendanud seal setupäraste sõnakujudega. Eesmärgiks on võrrelda, kui palju on setu murrakute kõige sagedasemate sõnade hulgas sama sõnavara ning kui palju on erinevat.

Sagedaseimate sõnade loendis on esindatud peaaegu kõik eesti keele sõnaliigid: substantiivid, adjektiivid, verbid, pronoomenid, numeraalid, adverbid, konjunktsioonid, adpositsioonid ja välja on toodud ka suulises kõnes kasutatavad üneemid (nt *õõ*, *ee*, *mm*). Samuti on loendis pärisnimesid ning kohanimesid.

Järgnevas käsitluses jaotan sõnavara kolme rühma: sõnad, mis esinesid kõigis kolmes murrakus (137); sõnad, mis esinesid kahes murrakus (99) ja sõnad, mis esinesid ainult ühes murrakus (281). Teises rühmas on moodustatud veel kolm alarühma: idasetu ja põhjasetu ühised sõnad (43), idasetu ja lõunasetu ühised sõnad (27) ning lõunasetu ja põhjasetu ühised sõnad (29). Kolmanda rühma alarühmad on: sõnad, mis esinesid ainult idasetus (89); sõnad, mis esinesid ainult lõunasetus (103) ning sõnad, mis esinesid ainult põhjasetus (89).

Viimaks võrdlen omavahel ka kolme murraku sagedasemates sõnades välja tulnud eripärasemaid sõnu ja esitan nende levikukaardid, mis on pärit „Väikese murdesõnastiku“ elektroonilisest versioonist (VMS) ja samuti toon nende sõnade kohta välja näitelauseid, mis on võetud TÜ murdekorpusest.

3.1. Kõigis kolmes murrakus esile tulnud sõnad

Selliseid sõnu, mis olid kolmes murrakus ühised, on kokku 137. Nendest adverbe oli 17, modaaladverbe vaid 1, afiksaaladverbe 5, proadverbe 12, konjunktsioone 8, adpositsioone 3, pronoomeneid 19, partikleid või suhtlussõnu 9, eitussõnu 2, verbe 32, substantiive 23, adjektiive 3 ja numeraale 3.

Adverbe esines kolme murraku ühistes sõnades üpris palju: *ka, jälq, sääl, väega, sisse, pallo, puul, küll, ümbre, peräst, takah, inämp, ala, miäki, viil, kõge, kah*. Huvitavana võib siin välja tuua selle, et *viil* on ida- ja põhjasetus palju sagedamini kasutatav määrsõna kui lõunasetus, sama saab väita ka määrsõna *miäki* kohta. Adverb *kõge* esineb aga lõuna- ja põhjasetus sagedamini kui idasetus, seal on iseloomulikum kasutada selle asemel adverb *kõõ*. Aga määrsõna *kah* kasutatakse lõunasetus sagedamini kui ida- ja põhjasetus, võimalik, et seal kasutakse selle asemel lihtsalt adverb *ka*, mis on sage siiski ka lõunasetus. Esines ka üks modaaladverb: *iks* ja viis afiksaaladverbi: *är, vällä, maaha, vaja, ülest*. Proadverbe oli jällegi rohkem: *siis, nii, sääl, sinna, kes, mis, kas, siih, koh, säält, seeh, niimuudu*. Huvitavana võib välja tuua selle, et proadverb *niimuudu* on ida- ja lõunasetus sagedasem kui põhjasetus.

Konjunktsioonid, mis esinesid kõigis kolmes murrakus, on sellised: *ja, et, jah, kui, a, vai, kuna, nagu*. Huvitav on see, et vastandavatest sidesõnadest on idasetus kõrgel kohal *a*, sellevastetena lõuna- ja põhjasetus *aga*, idasetus ei ole sagedasemate sõnade hulgas *aga* üldse, on veel *aq*. Sidesõna *nagu* on aga lõuna- ja põhjasetus palju sagedasem kui idasetus, sest seal kasutatakse rohkem varianti *nigu*, mis esineb veel ka lõunasetus päris tihti. Ühendav sidesõna *ja* esineb kõigiskolmes murdes, aga selle kõrval on *ni* idasetus ka sage, teistes murrakutes ei ole. Adpositsioone esines kolm: *pääle, pääl, mano*.

Pronoomenid, mis esinesid kõigis kolmes murrakus, on setu murdele väga iseloomulikud: *maq, kõik, sääne, tõõnõ, miiq, saq, nimäq, määne, esiq, kiäki, yga, nuuq, naad, njood, need*. Pronoomenit *muu* kasutatakse põhjasetus sagedamini kui ida- ja lõunasetus, selle põhjust on raske arvata. Demonstratiivpronoomenid *tuu, sjoo* ja *taa* on

setus väga sagedased; vähem kasutatakse põhjaeestipärast demonstratiivpronoomenit *see*.

Eraldi tuleb välja tuua ka suhtlus- või hüüdsõnad: *õ, õõ, mm, m, ee, noh, no, vot, õq*. Märkimisväärne on see, et vene laensõna *vot* esineb ida- ja põhjasetus sagedamini kui lõunasetus. Partikkel *õq* esineb aga idasetus ja lõunasetus palju sagedamini kui põhjasetus, murdekorpusest vaadatuna võib arvata, et tegu on suhtlussõnaga, mida kasutatakse pauside ajal või suhtlemisel õige sõna meenutamisel, samas võib arvata, et mõnikord võib tegu olla ka mingi huvitava eituse väljendajaga. Eitussõnu oli veel kaks: olevikus *ei* ja minevikus *es*.

Kõige enam oli selles rühmas verbe: *olõma, minemä, saama, pandma, tegemä, tulõma, ütlemä, tiidma, nakkama, võtma, andma, kaema, laskma, viimä, käümä, süüimä, pidämä, jäämä, tuuma, ajama, kutsma, tahtma, kasuma, magama, kõnõlõma, jõudma, värvmä, mõskma, nägemä, elämä, vidämä, juuma*. Verbide hulgast võib huvitavana ära märkida, et verbid *nägemä* ja *elämä* esinevad idasetus ja põhjasetus märksa sagedamini kui lõunasetus, selle põhjust ei saa täpselt määratleda, kuna tegu võib olla lihtsalt suhtlusteemadest tingitud juhuslikkusest. Verb *vidämä* aga esineb idasetus ja lõunasetus sagedamini kui põhjasetus, selle põhjuseks võib olla see, et idasetus ja lõunasetus esineb sõna ilmselt ka tähenduses 'viima'.

Verbidele järgnesid osakaalu poolest substantiivid. Substantiivide rühmas võib märgata igapäevaseid ja tavapärasemaid sõnu: *maa, aig* (ida- ja lõunasetus palju sagedam kui põhjasetus), *mõts, poiss, päiv, viin, kodo* (põhjasetus sagedam kui ida- ja lõunasetus), *nahk* (lõunasetus sagedam kui ida- ja põhjasetus), *esä, näätäl, aasta, muna, jalg, uma, miil, kari* (lõuna- ja põhjasetus sagedam kui idasetus), *vesi* (lõunasetus sagedam kui põhja- ja idasetus), *lehm* (esines põhjasetus palju sagedamini kui ida- ja lõunasetus), *kõrd, kott, miis* (põhjasetus sagedam kui ida- ja lõunasetus), *kangas, tarõ*. Põhjus, miks mõned substantiivid esinevad murrakuti vähem või rohkem, on ilmselt tingitud tekstide temaatikast ja on seepärast juhuslikumat laadi.

Vähem esines adjektiive, neid oli ainult kolm: *suur, valgõ, vana*. Kõigis kolmes murrakus kasutatakse sagedasti ka järgmisi numeraale: *üts, kats, kolm*.

3.2. Kahes murrakus esile tulnud sõnad

Teises rühmas on moodustatud kolm alarühma: idasetu ja põhjasetu ühised sõnad (43), idasetu ja lõunasetu ühised sõnad (27) ning lõunasetu ja põhjasetu ühised sõnad (29). Neid sõnu oli kolme alarühma peale kokku 99.

3.2.1. Idasetu ja põhjasetu ühised sõnad

See alarühm on ida- ja lõunasetu omast tunduvalt suurem. Sellest võib järeldada, et ida- ja põhjasetu murrakud on omavahel sarnasemad. Adverbidest esinesid nii ida- kui ka põhjasetus sellised variandid: *jo*, *vanast*, *poolõ*, *piti*, *vast*, *kinni*, *vasta*, *üle*. Torkab silma, et idasetus on sage rõhumäärsõna *jo*, mis esineb harvemini ka põhjasetus, aga lõuna- ja põhjasetus on sage rõhumäärsõna *ju*. Kui ida- ja põhjasetus on kasutusel määrsõna *vanast*, siis lõunasetus kasutatakse vanemat varianti *vanaste*. Ida- ja põhjasetus esines ühiselt veel ka modaaladverb *yks* ja proadverb *kost*. Välja saab tuua samuti konjunktsiooni *jaa* ja partikli või suhtlussõnana *kae*.

Verbe on rühmas üpriski vähe: *laulma*, *korjama*, *lüüma*, *võima*, *müüma*. Kuid substantiivide rühm on jällegi märksa suurem: *lats*, *rõivas*, *naanõ*, *külä*, *pää*, *imä*, *raha*, *laud*, *süük*, *sõsar*, *puu*, *hain*, *poiskene*, *paast*, *tütär*, *hobõnõ*, *kuningas*, *jummal*, *sakslanõ*, *poig*, *elo*, *Petseri*. Esindatud on ka kolm adjektiivi: *must*, *illos*, *hüä* ning üks pronoomen: *mõni*.

3.2.2. Idasetu ja lõunasetu ühised sõnad

See alarühm on sõnade hulga poolest eelmisest märksa vaesem. Adverbidest saab välja tuua järgmised: *enne*, *päält*, *man*, *höste*, *aigu*. Adverb *höste* esines ka põhjasetus, küll aga oli häälikuline kuju seal veidi erinev, nimelt *häste*. Ka adverb *aigu* esines põhjasetus, seal oli selle häälikuliseks kujukaks *aigo*. Ida- ja lõunasetus on ühiste sagedaste sõnade hulgas ka neli proadverbid: *kohegi*, *kohe*, *niisama*, *taha* ja konjunktsioonid *nigu* ja *kuni*.

Nii ida- kui ka lõunasetus esinevad sellised sagedased verbid nagu *külbmä*, *pesmä*, *kiitmä*, *tõmbama*, *rabama*, *mäletämä*. Ka kahele murrakule ühiseid substantiive esineb

suhteliselt vähe: *lina, rüü, käsi, rehi, terä, kivi, kaar, hari, jago*. Rühma kuulub ka adjektiiv *väikene* ja numeraal *kuus*.

3.2.3. Lõunasetu ja põhjasetu ühised sõnad

Selles alarühmas on samuti üsna vähe sõnu. Ühisteks adverbideks on *inne, läbi* ja *sälgä* ning esineb ka modaaladverb *ju* ja proadverbid *nüüd, kuidas, tahh* ja *siija*. Selle alarühma ühisteks konjunktsioonideks on *aga* ja *egä*.

Esineb kolm ühist verbi *ostma, kudama, kütmä* ning veidi rohkem substantiive: *tüü, leib, lang, massin, püksiq, piim, talo, vüü, lammas, tii, õdak, vili*. Ilmnevad ka adjektiiv *linanõ* ning pronoomenid *tiiq* ja *mitu*.

3.3. Ühes murrakus esile tulnud sõnad

See sõnarühm on kõigist rühmadest suurim, kuhu kokku kuulub 281 sõna, millest vaid idasetus esineb 89, ainult lõunasetus 103 ja vaid põhjasetus 89 sõna.

3.3.1. Idasetu

Adverbe, mis olid esindatud vaid idasetus, on küllaltki palju: *kõõ, niiviise, iist, ruttu, valmis, ütsvahe, ütsindä, katõgese, külge, hummogult, ette, otsa, käsildõ, kodo, edesi*. Adverbi *kõõ* asemel kasutatakse lõuna- ja põhjasetus sagedasti adverbi *kõgõ* ning võib arvata, et adverbi *niiviise* asemel on lõuna- ja põhjasetus sagedamini kasutusel adverb *niimuudu*, mis muidu on esindatud ka idasetu sagedamates sõnades. Vaid idasetus esineb ka neli proadverbi: *siist, tah, kuis, taah*, nendest *tah* ja *taah* on samatähenduslikud, kuid nende häälikuline kuju on veidi erinev, lõuna- ja põhjasetus on nende vasteks sagedam variant *tahh*. Proadverbi *kuis* asemel kasutatakse lõuna- ja põhjasetus sagedamini pikemat varianti *kuidas*.

Huvitav on see, et vaid idasetus kasutatakse tihti konjunktsiooni *aq*, mille vasteks lõuna- ja põhjasetus on *aga*, kuid konjunktsiooni lühenenud varianti *a* kasutatakse sagedasti kõigis kolmes murrakus. Leidub ka partikleid või suhtlussõnu: *nojah, õnne*,

mq, noja, ynnõ, ah. Sõnade *õnne* ja *ynnõ* vasteks võib lõuna- ja põhjasetus olla *aga*, kuid veel võib vasteks olla ka adverb *ainult*, mida sagedastes sõnades ei esinenud.

Verbe oli selles alarühmas tagasihoidlikult: *küsuma, põimma, tohtma, saisma, hiitüma, laulatama, käänämä, kummardama, istma, trehvama*. Huvitav on verb *põimma*, seda esineb murdekorpuse põhjal vaid idasetu murrakus ja tähendab see 'sirbiga õsuma' või lihtsalt 'õsuma' ning verbi infinitiivi kuju on *põimiq*.

Substantiive, mis esinesid vaid idasetu murrakus, oli päris palju: *uss, kirst, rist, rahvas, mari, kips, talsipühad, paso, mõrsja, Ruuda, pruut, mõis, kubu, kerik, pink, kepp, herrä, häll, abi, öö* (võib olla ka suhtlussõna), *talguq, suu, susi* (lõunasetu *hunt*), *Keera, ilm, unik, vihk, talv, saaja, ruubli, keväjä, Irboska, vuur, veeristminõ, suvirügä, sugulanõ, palknas, paaba, köüds, kell, kala, kalakene, Ants, üsk, vohopaats, vits, vanapagan*. Üllatav on see, et kui idasetus on sage substantiiv *susi*, siis lõunasetus kasutatakse selle asemel kirjakeelset varianti *hunt* rohkem. Kuid üldiselt nii paljude erinevate nimisõnade esinemine ainult idasetus on juhuslikku laadi ja sõltub rohkem tekstide temaatikast.

Sagedaste sõnade hulgas oli neli adjektiivi, mis esinesid ainult idasetus: *kallis, õigõ, terve, külm*; numeraal *kümme* ja pronoomen *kua*.

3.3.2. Lõunasetu

Ainult lõunasetu murrakus esinenud adverbid on sellised: *vanaste, muudu, rohkõmp, jalah, all, veereh, vahõlõ, mõnikõrd, küllalt, kohe, kavva, jaost, muidogi*. Muidogi vasteks põhjasetus on *muidugi* ja adverb *vanaste* esineb ida- ja põhjasetus ilma lõpuvokaalita: *vanast*. Esines ka afiksaaladverb *ümbreringi* ja proadverb *seni* ning partikkel või suhtlussõna *noo*.

Selles alarühmas on märksa rohkem verbe kui eelmises: *pesemä, valama, kastma, kandma, seletämä, kütsama, kündmä, kiimä, laotama, kolkma, keträmä, jahvatama, parkma, paastma, küdsämä, kuivatama, lõikama, sugima, segämä, raputama, ragoma*. Mõned neist on haruldasemad, näiteks *surma, havvutama, kuijoma, hüürdmä*. Neid vaadates tundub, et lõunasetus kasutatakse eripärasemaid verbe sagedamini kui ida- ja põhjasetus.

Ka substantiive, mis esinesid vaid lõunasetus, on üllatavalt palju: *ahi, tsiga, põld, peremees, jahu, kartol, õluq, kuur, sai, liim, taar, pastel, maik, humal, olg, tükk, sõda, riie, põrmand, uja, kast, hummok, triikraud, paju, pada, sõgel, suvi, sukripiit, pliit, ost, masla, linaseeme, kohopiim, tunn, siirup, nüür, lambanahk, käterätt, kuhi, kolge, katel, kama, hame, tõlv, tiik, supp, sukri, rätt*. Huvitav on see, et kui lõunasetus on sage nimisõna *hopõn*, siis ida- ja põhjasetus on selle vasteks häälikuliselt erinev *hobõnõ*.

Adjektiivid, mis esinesid vaid lõunasetus, on üsna tavapärased: *vähä, värvilinõ, kuum, pikk, hää, mustrilinõ, pehmekene, peenikõnõ, kuiv, hapnõ*.

Lõunasetus tihti esinenud sõnade hulgast ilmneseid ka kirjakeelsed substantiivid *hunt* (setu keeles *susi*) ja *vend* (setu keeles *veli*), põhjuseks on arvatavasti see, et keelejuhid pole rääkinud järjekindlalt setu keelt, samuti on adjektiiviga *hää*, mis on võrupärane, kuid setupärane oleks variant *hüä*, mis esineski sagedasti nii põhja- kui ka idasetus.

3.3.3. Põhjasetu

Adverbid, mis esinesid vaid põhjasetus, on sellised: *kokko, kygõ, säläh, veerde, müüüdä, tagasi, muido, käest, taade, aigo, muidugi*. Adverb *kygõ* vasteks lõuna- ja põhjasetus on *kõgõ* ning idasetus on veel sage variant *kõõ*. *taade* vasteks on ida- ja lõunasetus kirjakeelne *taha*. Kuid adverbi *muidugi* puhul on lõunasetus vasteks hoopis setupärasem *muidogi*. Määrsõna *aigo* vasteks on ida- ja lõunasetus *aigu*. Esines ka afiksaaladverb *perrä*, partiklid või suhtlussõnad *e* ja *ot* ning eitussõna *mitte*.

Selles alarühmas on verbe vähem kui eelmises: *näütämä, jätmä, sadama, sõitma, mõistma, saatma, tapma, otsma, hoidma, tõukama, mängmä, tundma, palama, pelgämä, uutma*. Huvitavamad verbid on *prääätämä, veeretämä, koolõma*.

Substantiivid, mis esinesid ainult põhjasetus oli üpris palju: *veli, jutus, sann, Salme, sälg, inemene, uba, vanaimä, pühä, laiv, taivas, maja, värv, Tallinn, lihavõte, karbikene, silm, rebäne, mesi, liha, krunt, karp, kanakõnõ, kana, viiloo, Tarto, suvistepühä, pulmaq, jutt, asi, vokk, vill, Veera, uni, tütrõkõnõ, peakarjus, nitse, kits, eläjä, ubin, sookanarbik, puri, niit*. Üllatav on, et kaks sõna *siiloo* ja *viiloo* on põhjasetus sagedased, kuna neid kasutatakse peamiselt rahvalauludes.

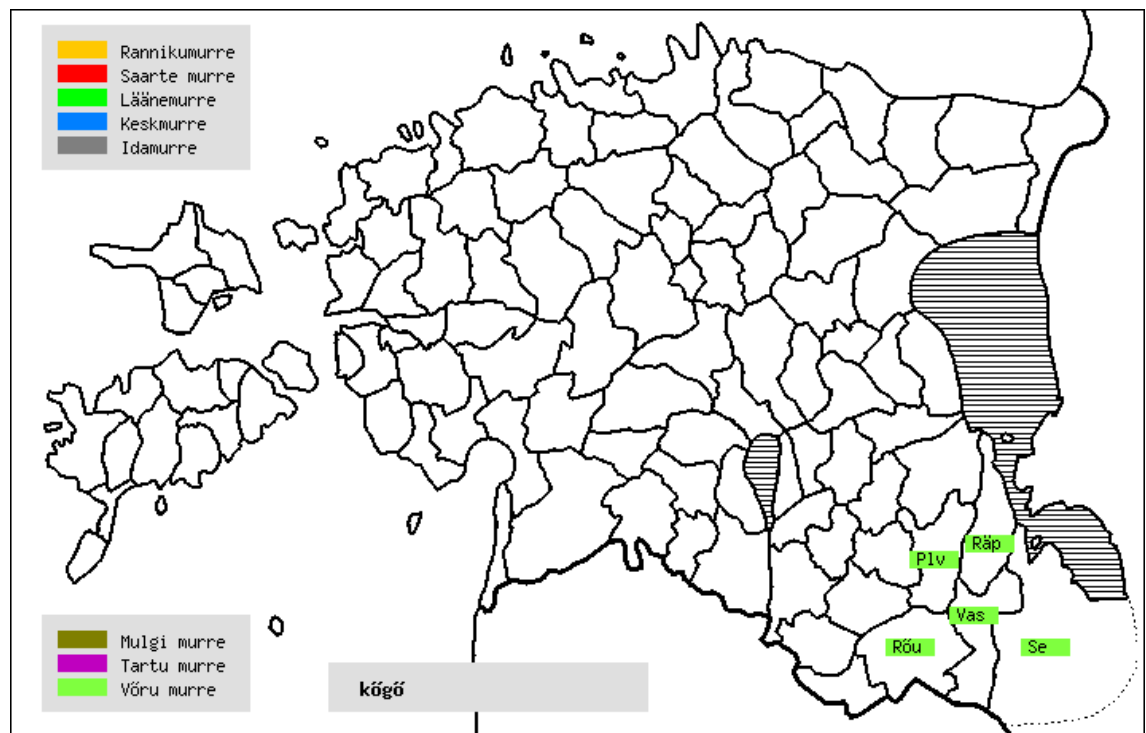
Adjektiivid olid järgmised: *nuur, haigõ, täüis, paklanõ, kõva, halv, rassõ, punanõ*. Numeraale oli selles rühmas kolm: *viis, säidse, nelli*. Esines ka pronoomen *määnegi*.

3.4. Eripäraste sõnade võrdlus

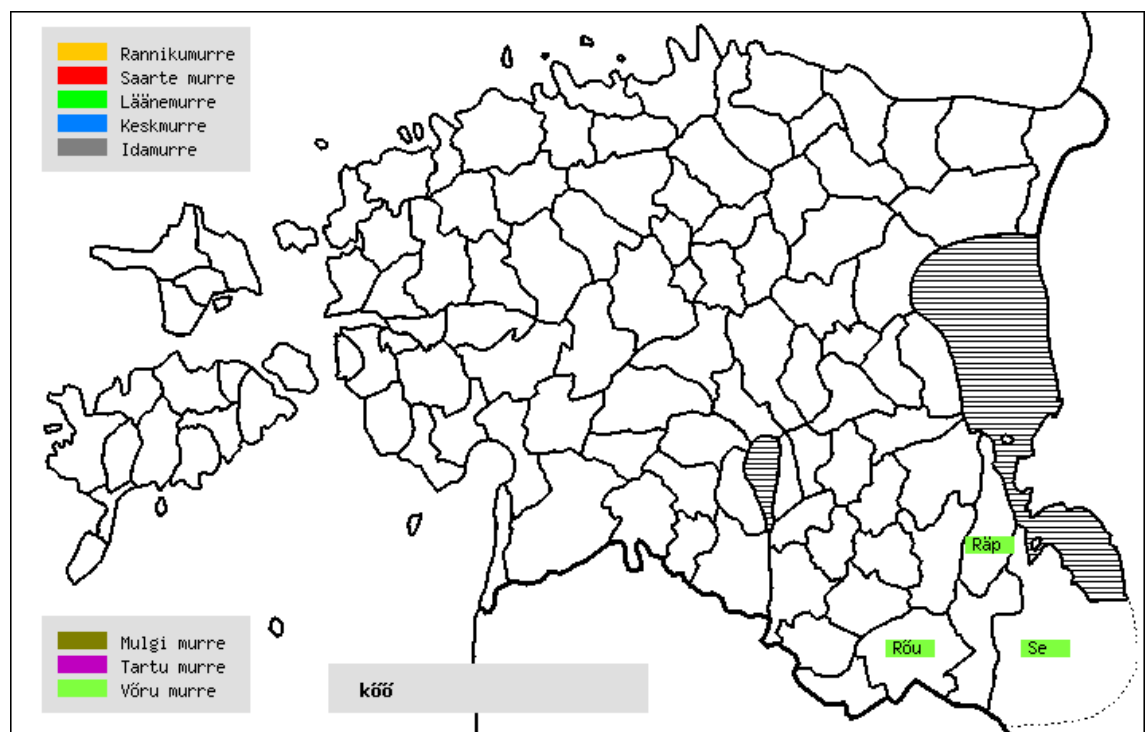
3.4.1. *kõge ~ kõgõ ~ kygõ ja kõõ ~ kyy*

Setu keeles esineb tihti üks määrsõna, mis võib varieeruda viiel erineval häälikulisel kujul: *kõge ~ kõgõ ~ kygõ* ja *kõõ ~ kyy*. Olgu siinkohal ka mainitud, et *õ*-ga on märgitud keskkõrge keskvokaal ja *y*-ga kõrge keskvokaal, need erinevused tulevad ilmsiks hääldamisel. Määrsõna lühem variant *kõõ ~ kyy* on aga *g*-kaoline vorm pikemast variandist *kõge ~ kõgõ ~ kygõ*.

Määrsõna *kõõ* on idasetu murrakus üpris sage, selle vasteks võib lõuna- ja põhjasetu murrakus ilmselt olla *kõgõ*, mille tähendused on 'alati', 'kogu aeg' ja 'kogu'. Ka *kõõ~kyy* tähendused on samad. Murdekorpuses on mõned näited adverbist *kõõ ~ kyy*, kus see on esinenud ka lõunasetu tekstides, kuid põhjasetu murde kohta pole seal näiteid üldse. Ainult põhjasetus esineb sagedastes sõnades veel sama adverb kujul *kygõ*. Väikese murdesõnastiku andmebaasist pärit kaardilt (vt Kaart 4) on aga näha, et määrsõna *kõge ~ kõgõ ~ kygõ* on levinud Kagu-Eestis ka laiemalt, lisaks setule kasutatakse seda ka Vastseliina, Rõuge, Põlva ja Räpina murretes. Adverb *kõõ~kyy* seevastu, on aga vähem levinud (vt Kaart 5), kaardilt on näha, et seda kasutatakse peale setu veel Rõuge ja Räpina murrakutes.

Kaart 4. Määrsõna *kõgõ* levik murretes. (VMS)

Kaart 5. Määrsõna *kõõ ~ kyy* levik murretes. (VMS)

Näiteid *kõgõ* ~ *kygõ* kasutusest murdekorpusest:

(1) *lat's' `käändless kõgõ kihäga ja `pääga = ja (...) aa tu = omm `hainalusõ+dõbi*

(Idasetu Kolo)

laps väänleb **kogu** kehaga ja peaga ja aga see on närvihaigus

(2) *hobunõ siss (.) käve siss (.) `ümber+`rin'gi kygõ käve hobunõ* (Lõunasetu Palo)

hobune siis käis siis ümberringi **kogu aeg** käis hobune

(3) *sis = mi tõi yks uma (...) kattõ+kilol'idsõ anomakkõsõ+tävve ja kygõ säält os't'imõ* (Põhjasetu Verhulitsa)

siis me tõime oma kahekilolise nõukese täie ja **kogu aeg** sealt ostsime

Näiteid *kyy* kasutusest murdekorpusest:

(4) *inne liha+`võttõ+büh'h'i (...) vot = siss (.) `pan't't'igiq (...) kyy üless (...)*

pühäse+rät't'iq (Idasetu Kosselka)

enne lihavõttepühi, vot siis pandigi **kogu aeg** üles pühaserätid

(5) *siss saa = õi (.) `maada tuu `üüse = ei siss piät kyy olõma mann (.)juurõhh*

(Lõinasetu Serga)

siis ei saa magada sel öösel ei, siis pead **kogu aeg** olema juures

(6) *õ n- t- = saa lehm kyy *aastakka õ (...) nii õ (.) `höste süvväq (...) õt (.)*

`tal's'i+büh'iss pangõ hainaq `ette (Idasetu Sabelina)

ei saa lehm **kogu** aasta nii hästi süüa, et jõluaegu pange heinad ette

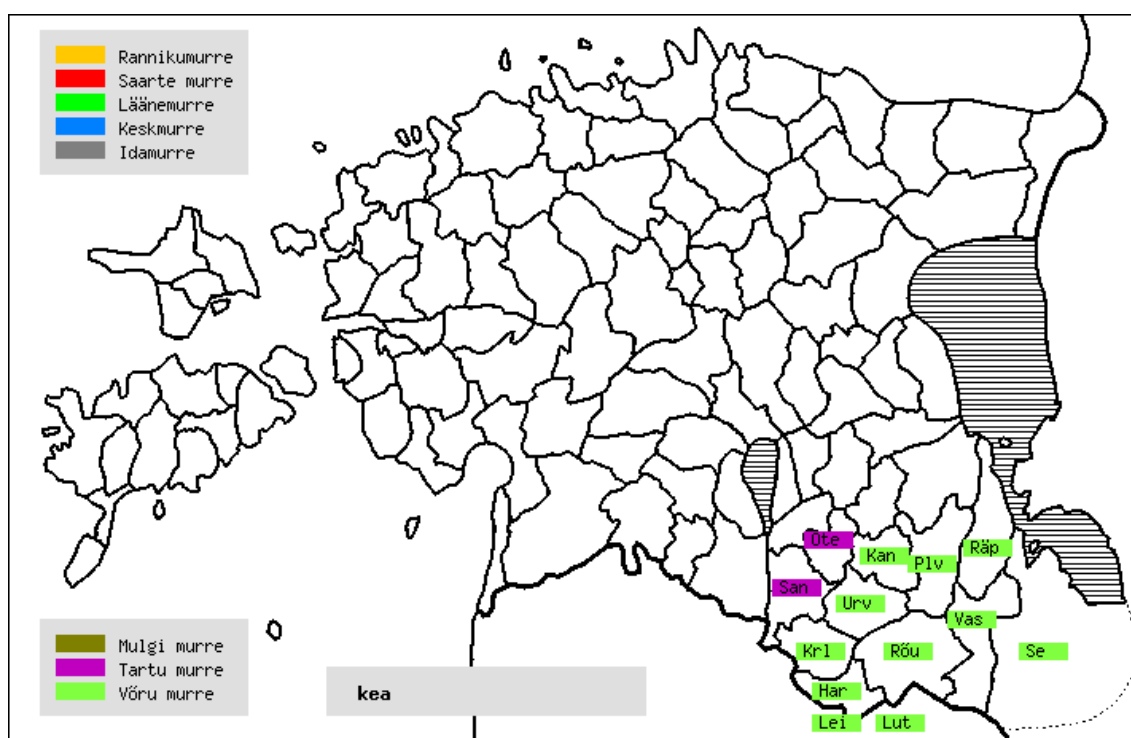
3.4.2. *kua* ja *kiä* ~ *kea*

Pronoomenit *kiä* ~ *kea* kasutatakse peamiselt idasetus, veidi vähem ka põhjasetus, murdekorpuse päringuga tuli välja vaid üks näide, kus pronoomeni varianti oli kasutatud lõunasetu murrakus. Kuid variant *kua* on kasutusel kõigis murrakutes, kuid mõnevõrra vähem siiski lõunasetu murrakus.

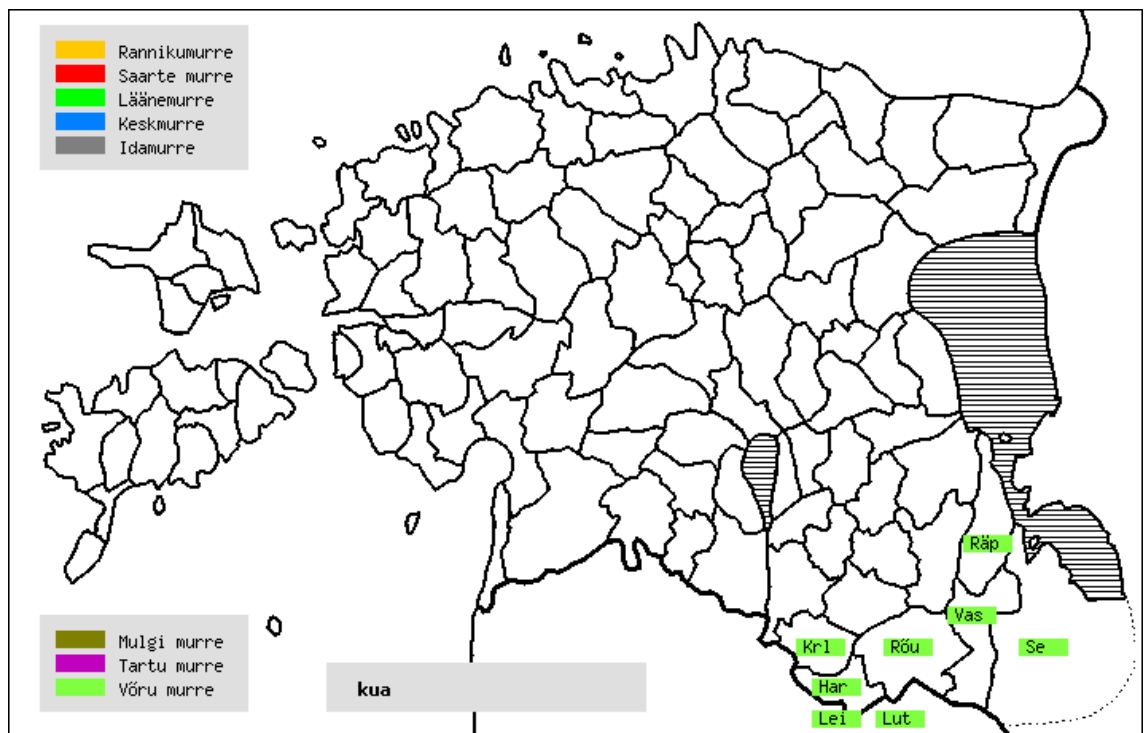
kiä ~ *kea* tähendus on peamiselt 'kes', aga ka 'keegi'. Kaardilt (vt Kaart 6) võib näha, et pronoomen *kiä* ~ *kea* on Kagu-Eestis väga laialt levinud, isegi Tartu murdeni välja, arvatavasti on häälikuline variant *kiä* levinud pigem setus ja selle lähedal asuvates murrakutes ja häälikuline variant *kea* on levinud põhja pool.

Pronoomenil *kua* on kaks tähendust, esimene on ‘kes’ ja teine on ‘kumb’. Levik on sel pronoomenil veidi tagasihoidlikum (vt Kaart 7) kui eelmisel, vaatamata sellele on asesõna kasutusel peale setu murdeala ka paljudes teistes Kagu-Eesti murrakutes: Vastseliina, Räpina, Rõuge, Karula, Hargla. Pronoomen on levinud ka Leivu ja Lutsi keelesaartel.

Lisaks juba manitutele on setus kasutusel ka pronoomenid *kuaki* ja *kiäki*, mille tähenduseks on ka ‘keegi’, neid murdekorpuse tekstides ei esinenud.

Kaart 6. *kiä~ kea* levik murretes. (VMS)

Kaart 7. *kua* levik murretes. (VMS)

Näiteid *kiä* ~ *kea* kasutusest murdekorpusest:

(7) *ema vai kiä sysar vai kiä v- ol'l' ynnõ jahh* (Idasetu Sabelina)

ema või **keegi** õde või keegi oli ainult jah

(8) *kiä noor'il noorõq nuil = nu sõrm+`kinda a muido = yks labattu nii `kinda yks `mus't'r'il'itsõ yks `koit't'i* (Lõunasetu Serga)

kes noortel noored, neil need sõrmkindad, aga muidu ikka laba- nii kindad ikka mustilised ikka kooti

(9) *võipp+ollaq = kiä kohh = omm `kuuldnuq = taad `juttu (...) jahh* (Põhjasetu Lõpolja)

võib-olla **kes/keegi** kuskil on kuulnud seda juttu jah

Näiteid *kua* kasutusest murdekorpusest:

(10) *ma = i = tiä kass = ol'l' `Ilmar' vai Liiv'i kua neid ol'l' = syss `väikkene = jahh*

(Idasetu Kolo)

ma ei tea, kas oli Ilmar või Liivi, **kumb** neist oli siis väikene jah

(11) ***kua** nurmõlõ jättät sinnä (kesväst) vai nii = ja külä+gar'i käve kyik' `ütte*
(Lõunasetu Napi)

kumma nurmele jätaad sinna (otra) või nii ja külakari käis kõik ühte

(12) *no timä lasõ = i `tahha `ütte eläjät kaq (.) **kua** tulõ syss (.) sõimass = et ma lää*
nõ- nõiju tii kyik' ärä (Põhjasetu Vaartsi/Kõivo?)

no tema ei lase sinna ühte looma kah, **kes** tuleb siis sõimab et ma lähen sõiun teid kõiki ära

3.4.3. *a ~ aq ja aga ~ agaq*

Vastandavatest sidesõnadest on idasetu murrakus kõrgel kohal sagedasemate sõnade seas *a*, selle vastetena lõuna- ja põhjasetus on hoopiski *aga*. Idasetus ei ole sagedasemate sõnade hulgas sidesõna *aga* üldse, aga selle vasteks on seal veel *aq*. Murdekaardilt (vt Kaart 8) võib näha, et sidesõna *a* on kasutusel kõige tihedamalt Kagu-Eestis, kuid seda kasutatakse ka üldiselt üle terve Eesti. Täheendus on kõigil variantidel sama 'aga'. Kuid variandil *a* on tähenduseks ka 'nagu', 'ning' või 'ja', millega lihtsalt jätkatakse teksti.

(17) *agaq = tu = ol'l' `väega `maitsõ* (Lõunasetu Serga)

aga too oli väga maitsev

3.4.4. *jo ja ju*

Idasetus on sage rõhumäärsõna *jo*, lõuna- ja põhjasetus kasutatakse sagedamini hoopis varianti *ju*. Rõhumäärsõnaga *ju* üldiselt rõhutatakse kergelt lauses esitatut (vahel seetõttu, et öeldut peetakse endastmõistetavaks v. tuntuks) (EKK). Kuid kasutatakse ka tähenduses 'juba'.

Näide *jo* kasutusest murdekorpusest:

(18) *siss = ku = ma = lää tõist puult kudama siss (...) ol'l' = jo `kergemp* (Idasetu Kosselka)

siis kui ma lähen teist poolt kuduma, siis oli **juba** kergem

Näide *ju* kasutusest murdekorpusest:

(19) *vei = siss `mõtsa a tä saat' ju tu kud's'igakkõsõ kar'bikkõsõga ärr `mõtsa = õt sa inämp `tulku = i mu mano inne = ku = ma hõigu siss tulõ ynnõ* (Põhjasetu Lõpolja)

viis siis metsa aga ta saatis **ju** selle kutsikakese karbikesega ära metsa, et sa enam ei tule minu juurde enne kui ma hõikan, siis tule ainult

3.4.5. *ja ja ni*

Ühendav sidesõna *ja* esineb kõigis kolmes murrakus väga sagedalt, aga selle kõrval on idasetus sage ka *ni*, mis on vana *ja*-sõna lõunaeestis. Teistes murrakutes *ni* sage pole.

Näide *ja* kasutusest murdekorpusest:

(20) *niit `naak'k'i Rammula naa ol'l' yks nii rikkass talo ol'l' (...) olõ = õss nuil kaq (...) tu = ol'l' pois's'+meheq ol'l' ja = ess = olõ triik'+`rauda* (Lõunasetu Serga)

nüüd needki Rammula, need olid üks rikas talu oli, ei olnud neil ka too oli poissmehed oli **ja** ei ole triikrauda

Näiteid *ni* kasutusest murdekorpusest:

(21) *kell ol'l'i *määntseq e lihaq vai naaq siss muidogi küdset't'i ni keedet't'i ni (...) a*

kell olõ = õss niq (.) tuu nii+sama (Idasetu Sabelina)

kellel olid millised lihad või need siis muidugi küpsetati **ja** keedeti ja aga kellel ei olnud nii too niisama

(22) *`äestäq ni `küändäq vai midä tahat (...) tuut tiiq (...) jahh (...) mii maaq ommaq*
(Idasetu Kolo/Sandra)

äesta **või/ja** künnä või mida tahad, seda tee jah, meie maad on

(23) *veid'ikkene `lük's'i tuut `kirstu ni (...) `jäl'k'k'i jäi mahaq (...) `jäl'k'k'i jäi mahaq*
syss (...) kat's' kolm `kõrda nii+muudu (Idasetu Kolo)

natukene lükkasin seda kirstu ja jälle jäi maha, jälle jäi maha siis, kaks-kolm korda niimoodi

3.5. Kokkuvõte

Eeltoodu näitab, et setu murrakute vahel on märkimisväärseid erinevusi ka kõige sagedasema sõnavara osas. Näiteks on vastandavatest sidesõnadest idasetus väga sage *a*, selle vastetena lõuna- ja põhjasetus on peale *a* tihti hoopiski *aga*. Idasetus ei ole sagedasemate sõnade hulgas *aga* üldse, kuid selle vasteks võib seal olla veel *aq*. Ühendav sidesõna *ja* esineb kõigis kolmes murrakus, kuid selle kõrval on idasetus sage ka *ni*, teistes murrakutes see 300 kõige sagedasema sõna hulka ei kuulunud. Määrsõnadest on idasetus sage *kõõ*, mille vasteks on lõuna- ja põhjasetus *kõgõ*; ka idasetus esineb *kõgõ*, aga tunduvalt harvem, põhjasetus esineb veel sama adverb kujul *kygõ*. Idasetus on sage rõhumäärsõna *jo*, lõuna- ja põhjasetus *ju*. Verbide ja nimisõnade osas on erinevused juhuslikumat laadi, sõltuvad tekstide temaatikast. Kõige sagedasema sõnavara võrdlus osutab, et setu murrakute vahel ei ole suuri erinevusi, kuid idasetusse ei ole jõudnud mõnedki eesti kirjakeele mõjuga seletatavad sõnad, mis on põhja- ja lõunasetus kasutusele võetud.

4. Setu kolme murraku eripärase sõnavara võrdlus

Selles peatükis analüüsin eripärast idasetu sõnavara, võrreldes põhja- ja lõunasetu vastava tähendusega sõnadega. Kõigepealt käsitlen eri murrakutes samatüvelist omasõnavara, seejärel vaatlen erinevaid tuletisi ja liitsõnu ning lõpuks laensõnu.

4.1. Samatüvelised sõnad

Selles allpeatükis on välja toodud kõik lõuna- ja põhjasetu sõnad, millel on võrreldes idasetu sõnadega sama tüvi. Eraldi alapeatükkides on välja toodud identsete tüvedega sõnad, häälikuliste erinevustega tüved ja erinevate tuletistega tüved.

4.1.1. Identsed tüved

Siin on välja toodud samatüvelised sõnad, mis on täpselt sama häälikulise kujuga nagu idasetu sõnad. Kaks varianti on välja toodud siis, kui idasetu ja lõuna- või põhjasetu sõna vahel on mingi väike erinevus, kui kahte varianti välja toodud pole, on mõlemas murrakus sõna üksüheses vastavuses.

Lõunasetu ja idasetu identse tüvega sõnu oli 43: *armahe* 'armsalt, lahkelt'; *harokalla* 'harkis'; *helkäne* 'helkjas'; *helotama* 'liigutama'; *hernetsopanõ* 'rõugearmiline'; *hiibak* 'kaltsakas'; *hilbakohe* 'näruselt'; *hilbõnõ* 'närune'; I *hilbadsõ*, L *hilbadsõq* 'pl nărused'; I *hilbõtama*, L *hilbõtamma* 'hilbendama'; *ilotohe* 'inetult'; I *jahvahama*, L *jahvahamma* 'ehmuma'.

Sarnase tüvega olid ka *jamahama* 'paugatama'; *jürähütmä* 'kiristama (hambaid)'; *kallihi* 'kallilt (nt müüma midagi)'; *kannahtlik* 'kannatlik'; I *kargamisi*, L *kargamiisi* 'karates'; *klõmpamisi* 'longates'; *koha* 'millegi suunas'; *koss* 'pats', lõunasetus sama vene laensõna nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); *kostinõ* 'kompvekiga koos', lõunasetus on sama vene laensõna nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); *kumaskõllõma* 'komistama'; *kõotatt* 'kasepuravik'; *kõõgatamma* 'kiikuma'; *liuhast* 'libamisi'.

Idasetu *nakahhama* vasteks oli lõunasetu *nakahamma* ‘külge hakkama’; sarnased olid *nimehtesõrm* ‘nimetissõrm’; *paganatulõq* ‘pl sootulukesed’; *paisõhainaq* ‘pl teeleded’; *petserline* ‘Petserisse sõitnu’; *poganahe* ‘ropult’, lõunasetus on sama vene laen, mis idasetus (vt 4.2.4.1.); *pohadelnä* ‘vaestemaja’, lõunasetus sama vene laen, mis idasetus (vt 4.2.4.1.); *ründsähünü* ‘kortsunud’; *-sagamane* ‘-sugune (nt seesugune)’; *silmjält* ‘otsejoonelt’; *talsipühine* ‘jõuluaegne’; *tilgõtama* ‘tilgendama’; I *tsibahama*, L *tsibahamma* ‘sibama’; I *tsibahtama*, L *tsibahtamma* ‘pritsima’; *vetev* ‘veojõuline (nt hobune)’; *vinku-vanku* ‘siksakiliselt’; *virgõmbahe* ‘virgemini’.

Ida- ja lõunasetu identse tüvega tuletistes erines mõnikord *ma*-infinitiivi tunnus: I *hilbõtama*, L *hilbõtamma* ‘hilbendama’; I *jahvahama*, L *jahvahamma* ‘ehmuma’; I *nakahhama*, L *nakahamma* ‘külge hakkama’ (lisaks *ma*-infinitiivi tunnuse erinemisele on lõunasetu sõnas *h* ühekordne); I *tsibahama*, L *tsibahamma* ‘sibama’; I *tsibahtama*, L *tsibahtamma* ‘pritsima’.

Noomenite ja adverbide puhul on järgmisi erinevusi: I *hilbadsõ*, L *hilbadsõq* ‘pl närused’, lõunasetus esineb sõnalõpuline kõrisulghäälik, mis märgib mitmust; I *kargamisi*, L *kargamiisi* ‘karates’, lõunasetus on tuletusliites *i* pikenenud.

Selliseid sõnu, mis on põhjasetus samad, mis idasetus, on 12: *helotama* ‘liigutama’; *hiitrahe* ‘kavalasti’, põhjasetus vasteks sama vene laen nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); *ilotohe* ‘inetult’; I *kaldliganõ/kaldõlinõ*, P *kaldliganõ* ‘kallakune’; *kannahtlik* ‘kannatlik’; *koss* ‘pats’, põhjasetus vasteks sama vene laen nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); I *nõrgahuss*, P *nõrgahus* ‘nõrkus’; *poganahe* ‘ropult’, põhjasetus sama laensõna (vt 4.2.4.1.); *proovotamma* ‘hingepalvet lugema’, põhjasetus on sama vene laen nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); *sagõhhuis* ‘sagedus’; *talsipühine* ‘jõuluaegne’; *ülä* ‘abielumees’, põhjasetus on vasteks sama lihttüvi, mis idasetus (soome vaste *ülkä-).

Põhjasetu sõnade hulgas oli vaid üks sama sõna võrreldes idasetuga, millel oli liiteline erinevus, põhjasetu sõnas erines *us*-liide: I *nõrgahuss*, P *nõrgahus* ‘nõrkus’, põhjasetus on sõnalõpuline *s* ühekordne.

4.1.2. Häälikuliste erinevustega sõnad

Selles rühmas on välja toodud lõunasetu ja põhjasetu sõnad, millel võrreldes idasetuga esinevad tüves väikesed häälikulised erinevused või tüvevaheldused. Tüvevahelduseks nimetatakse sõnavormide moodustamisviisi, mille puhul muudetakse sõnetüve. Tähtsamad tüvevaheldused on astmevaheldus, vokaalivaheldus ja konsonandivaheldus. (EKK) Lõunasetus on selliseid häälikuliste erinevustega tüvesid 33 ja põhjasetus 26.

4.1.2.1. Vokaalivaheldusega sõnad

Idasetu ja lõunasetu puhul tuli esile 17 vokaalivaheldusega sõna. Esinesid järgmised vahelduse tüübid:

Tagavokaalide vaheldused: *o ~ a* I *hainalosõtõbi*, L *hainalasõtõbi* 'närvihaigus'; *a ~ õ* I *kogahmalda*, L *kogõhmalda* 'kogemata'; *u ~ o* I *kumbuisi*, L *kombõl* 'kombel', lisaks on tuletusliited erinevad (vt 4.1.3.2.); *õ ~ a* I *hilbõtohe*, L *hilbatohe* 'hilbendama'.

Ees- ja tagavokaalsuse vaheldus: *ü ~ u* I *tümm*, L *tummõ* 'tõmmu', lisaks on lõunasetu sõnale lisandunud tüvevokaal *õ*; *oo ~ öö* I *roodsakalla*, L *röötsäkillä* 'röötsakil'; *a ~ ä* I *kannalinõ/kannulinõ*, L *kändlikanõ* 'kändlik', lisaks sellele esineb tüves astmevaheldus (vt 4.1.2.3) ning erineb ka tuletusliide (vt 4.1.3.3.).

Tüveastmest ja välttest tingitud vaheldused: *ii ~ ee* I *neelähüädämä*, L *niildma* 'neelatama', lõunasetu vastel puudub liide *-hüädä* (vt 4.1.3.4.); *e ~ i* I *heonõ*, L *higonõ* 'higine', lisaks vokaalivaheldusele esineb tüves ka astmevaheldus (vt 4.1.2.3.).

Vokaalikaoga seotud vaheldused: *Ø ~ o* I *närdsõtohe*, L *närodsõhõ* 'näruselt', lisaks tuletusliide erinev (vt 4.1.3.3.); *Ø ~ e* I *jämtüiss*, L *jämedüs* 'jämedus'; *u ~ Ø* I *sukuman(n)*, L *sukman* 'naiste pealisriie', mõlemad vasted on vene laenud (4.2.4.1.).

õ ~ e vaheldus: I *rahutsõhe*, L *rahutsehe* 'rahulikult'; I *tigalasõhain*, L *tigalasehain* 'galoopsis (taim)'; I *lõgistõllõh*, L *lõgistelleh* 'lõgistades'; I *asutsõhe*, L *asutsehe* 'räpaselt'; I *ahtakõiste*, L *ahtakeste* 'kitsukeselt'. Selle vahelduse puhul võib tegemist olla taga-*e* eespoolsema hääldusega lõunasetus.

Idasetu ja põhjasetu murrakus oli vokaalivaheldusega sõnu 9. Esinesid järgmised vahelduse tüübid:

Tagavokaalide vaheldused: *õ ~ a* I *võnkatama*, P *vangutamma* ‘vangutama (nt pead)’, põhjasetu sõnas esineb ka konsonandivaheldus *k ~ g* (vt 4.1.2.2.); *a ~ õ* I *kogahmalda*, P *kogõmalda* ‘kogemata’ lisaks puudub põhjasetu sõnas teise silbi lõpust *h*; *u ~ o* I *kumbuisi*, P *kombõl* ‘kombel’, lisaks on tuletusliited erinevad (vt 4.1.3.2.).

Ees- ja tagavokaalsuse vaheldus: *ü ~ u* I *tümm*, P *tummõ* ‘tõmmu’, lisaks on lõunasetu sõnale lisandunud türevokaal *õ*.

Tüveastmest ja vältest tingitud vaheldused: *ii ~ ee* I *neelähüdämä*, P *niildma* ‘neelutama’, lisaks puudub põhjasetu vastel liide *-hüidä* (vt 4.1.3.4.); *e ~ i* I *heonõ*, P *higine* ‘higine’, lisaks vokaalivaheldusele esineb tüves ka astmevaheldus (vt 4.1.2.3.).

Vokaalikaoga seotud vaheldused: *ø ~ e* I *jämtüss*, P *jämedüs* ‘jämedus’; *u ~ ø* I *sukuman(n)*, P *sukman* ‘naiste pealisriie’, mõlemad vene laenud (vt 4.2.4.1.).

Türevokaali vaheldus: *u ~ i* I *-sordulitsi*, P *-sordilitsi* ‘pl -sordilisi’.

4.1.2.2. Konsonandivaheldusega sõnad

Konsonandivaheldusega sõnu on ida- ja lõunasetu murrakus 10. Esinesid järgmised vahelduse tüübid:

t ~ k vaheldused: I *kestpaigah*, L *keskpaigah* ‘keskel’, selline konsonandivaheldus on tingitud ilmselt palatalisatsioonist; I *pittukõnõ*, L *pikkunõ* ‘pikkune’, ka tuletusliide on veidi erinev (vt 4.1.3.3.).

t ~ n vaheldus: I *tähtlikanõ*, L *tähnikinõ* ‘tähniline’, lisaks esineb liites häälikuline varieerumine.

ds ~ t vaheldus: *ds ~ t* I *kiidsur*, L *kitur* ‘kiitsakas’.

Konsonandi pikkusega seotud vaheldused: *k ~ g* I *lunkatama*, L *lungatamma* ‘vonkama (nt vankri ratas)’, I *võnkatama*, L *võngatamma* ‘vangutama (nt pead)’, lisaks erineb neis sõnades ka *ma*-infinitiivi tunnus; *l ~ ll* I *kalõlik*, L *kallõ* ‘kalk’, lisaks on sõnamoodustus erinev (vt 4.1.3.3.).

Konsonandikaoga seotud vaheldused: $\emptyset \sim j$ I *soosugumanõ*, L *sjoosugumanõ* ‘seesugune’ *soo* $\sim$ *sjo*; $n \sim \emptyset$ I *vähnäb*, L *vähämb* ‘väiksem’; $d \sim \emptyset$ I *ratsadnik*, L *ratsanik* ‘ratsanik’, vasteks on kirjakeelne sõna; *ss* $\sim$ *sk* I *rõssõnõ*, L *rõskõnõ* ‘rõske’.

Konsonandivaheldusega sõnu on ida- ja põhjasetu murrakus 11. Esinesid järgmised vahelduse tüübid:

$t \sim k$ vaheldused: I *kestpaigah*, P *keskpaigah* ‘keskel’, konsonandivaheldus on tingitud ilmselt palatalisatsioonist; *tt* $\sim$ *kk* I *pittukõnõ*, P *pikkunõ* ‘pikkune’, lisaks tuletuliide erinev (vt 4.1.3.3.).

$ds \sim t$ vaheldus: I *kiidsur*, P *kitur* ‘kiitsakas’.

$g \sim v$ vaheldus: I *pargõ*, P *parvõh* ‘parves’.

$g \sim b$ vaheldus: I *tilgõtama*, P *tilbõndama* ‘tilgendama’, lisaks tuletusliide erinev (vt 4.1.3.4.).

Konsonandi pikkusega seotud vaheldused: $k \sim g$ I *võnkatama*, P *vangutamma* ‘vangutama (nt pead)’, põhjasetu sõnas esineb ka vokaalivaheldus (vt 4.1.2.1.).

Konsonandikaoga seotud vaheldused: $n \sim \emptyset$ I *vähnäb*, P *vähäp* ‘väiksem’ $n \sim \emptyset$; $h \sim \emptyset$ I *nimehtesõrm*, P *nimetesõrm* ‘nimetissõrm’; $d \sim \emptyset$ I *ratsadnik*, P *ratsanik* ‘ratsanik’; *ss* $\sim$ *sk* I *rõssõnõ*, P *rõskõ* ‘rõske’, põhjasetuvasteks on lihttüvi.

4.1.2.3. Astmevaheldusega sõnad

Astmevaheldus on tüvevaheldus, mille puhul sõnatüve üks variant on tugevas astmes, teine nõrgas astmes. Astmevahelduse erinevusega sõnu on ida- ja lõunasetu murrakus 7. Esinesid järgmised astmevahelduse tüübid:

$\emptyset \sim g$ I *heonõ*, L *higonõ* ‘higine’, lõunasetus on sama tüve tugev aste, lisaks esineb tüves vokaalivaheldus (vt 4.1.2.1.).

$\emptyset \sim d$ I *iätämmä*, L *idänemmä* ‘idanema’.

$v \sim \emptyset$ I *jahvanõ*, L *jahunõ* ‘jahune’.

$p \sim v$ I *hālpünü*, L *hālvätüq* ‘halvatud’, lisaks on tuletusliited erinevad (vt 4.1.3.3.).

ll ~ ld I *illakune*, L *ildanõ* ‘hiline’.

nn ~ nd I *inniskäne*, L *indine* ‘ennistine, äsjane’, lisaks esineb ka erinev sõnamoodustus (vt 4.1.3.3.); I *kannalinõ/kannulinõ*, L *kändlikanõ* ‘kändlik’, lisaks sellele esineb tüves vokaalivaheldus (vt 4.1.2.1.) ning erineb ka tuletusliide (vt 4.1.3.3.).

Ida- ja põhjasetus on astmevaheldusega sõnu 4. Esinesid järgmised astmevahelduse tüübid:

ø ~ g I *heonõ*, P *higine* ‘higine’, põhjasetus on sama tüve tugev aste ning lisaks esineb tüves vokaalivaheldus (vt 4.1.2.1.) sõna on sama, mis kirjakeeles.

ll ~ ld I *illakune*, P *ildane* ‘hiline’, lisaks erinevad tuletisliited (vt 4.1.3.3.).

ø ~ d I *iätämmä*, P *idanõmma* ‘idanema’, lisaks on tuletusviis erinev (vt erineva tuletisega tüved).

k ~ kk I *nakahhama*, P *nakkamma* ‘külge hakkama’, lisaks on põhjasetu sõnas kadunud *hh* ning erineb *ma*-infinitiivi tunnus.

4.1.3. Erinevate tuletistega tüved

Selles alarühmas on välja toodud sellised lõuna- ja põhjasetu sõnad, mis erinevad idasetu sõnadest tuletusliidete poolest. Tuletamine on uute sõnade saamine liidete abil, liite abil moodustatud sõnu nimetatakse tuletisteks.

Selliseid sõnu, kus lõunasetus oli erinev tuletusviis võrreldes idasetuga, on 60 ja põhjasetus 55. Erinevate tuletusliidetega tüved on jagatud vastavalt sõnaliikidele rühmadesse: noomenituletised, adverbituletised, adjektiivituletised ja verbituletised.

4.1.3.1. Noomenituletised

Noomenituletised ida- ja lõunasetu sõnades: I *joobuliq*, L *joodiguq* ‘pl joodikud’; I *halõdnik*, L *hallõkõnõ* ‘hale’, lõunasetus on deminutiivne liide *-kõnõ*; I *essük*, L *essütäjä* ‘eksitus, eksing’, lõunasetus kasutatakse tegijaliidet; I *kanarv*, L *kanarik* ‘kanarbik’; I *krõimlaminõ*, L *krõimaminõ* ‘tigetsemine’, lõunasetus tegemist sama vene laenuga, mis idasetus (vt 4.2.4.1.), kuid sõnamoodustus on erinev; I *karmanik*, L *karman* ‘tasku’, lõunasetus on sama tüvi, sama vene laen (vt 4.2.4.1.), kuid puudub tuletusliide; I

sagõhhuis, L *sagõhdus* ‘sagedus’; I *nõrgahuss*, L *nõrgahus/nõrgatus* ‘nõrkus’, lõunasetus on kaks vastet, mõlemad on erineva sõnamoodustusega, tuletusliited on erinevad; I *sündiüsspäiv*, L *sündünpäiv* ‘sünnipäev’; I *helläskene*, L *helläne* ‘linavästrik’, lõunasetus erinev sõnamoodustus, puudub liide *-ske*; I *ladamõss*, L *ladõ* ‘lade, kiht’; I *rohenõ*, L *ruih* ‘ruhi’.

Noomenituletised ida- ja põhjasetu sõnades: I *halõdnik*, P *hallõ* ‘hale’; I *joobuliq*, P *joodiguq* ‘pl joodikud’; I *kanarv*, P *kanarik* ‘kanarbik’; I *sündiüsspäiv*, P *sünnipäiv* ‘sünnipäev’, põhjasetus puudub liitsõna esimese poole lõpust tuletis, vaste on lähedasem kirjakeelele; I *karmanik*, P *karman* ‘tasku’, põhjasetus on sama tüvi, sama vene laen (vt 4.2.4.1.), kuid puudub tuletusliide; I *ladamõss*, P *ladõ* ‘lade, kiht’; I *rohenõ*, P *ruih* ‘ruhi’.

Noomenituletisi analüüsides ilmneb väga selgelt see, et idasetu murdes on produktiivne isikut tähistav muinasvene keelest laenatud liide *-nik* (*karmanik*, *halõdnik*), lõuna- ja põhjasetus seda vastavates sõnades ette ei tulnud. Eesti keelde tulnud vene laensõnades on *-nik* väga tavaline tuletusliide, isiku ja ka mitmesuguste konkreetsete objektide tähistamiseks. Vene keelest *nik*-lõpulistena laenatud sõnadele lisaks on see sama sufiks liitunud ka paljudele teistele vene laensõnadele. (Must 2000: 543) Tähelepanuväärne on see, et idasetus kasutatakse sõna ‘kanarbik’ tähistamiseks vastet *kanarv* (vrd soome *kanerva*), mis on vana läänemeresoome tüvi, kuid lõuna- ja põhjasetus on valdavaks vaste *kanarik*.

4.1.3.2. Adverbituletised

Adverbituletised ida- ja lõunasetu sõnades: I *küksillä*, L *kükäkillä* ‘kükakil’, lõunasetus on erinev tuletusliide; I *kumbuisi*, L *kombõl* ‘kombel’, lõunasetus tegemist häälikulise varieerumisega tüves *u ~ o*, lisaks on tuletusliited erinevad; I *närdsõtohe*, L *närodsõhõ* ‘näruselt’ (vt 4.1.2.1.); I *kavvõliistõ*, L *kavvõntahe* ‘kaugele’; I *niisamata*, L *niisamudi* ‘niisamuti’; I *nulgatamiisi*, L *nulgeti* ‘nurgeti’; I *roisakohe/roisatõh*, L *roisatehe* ‘lohakalt’, lõunasetus kaks varianti, see samatüveline, kuid erineva sõnamoodustusega; I *katsiratsakõlla*, L *katsiratsa* ‘kaksiratsa’, lõunasetus tegemist samamoodi liitsõnaga, nagu idasetus, kuid lõunasetus puudub tuletusliide; I *ristetämiise*, L *riste* ‘ristamisi’, lõunasetus puudub tuletisliide ja tegemist on lihttüvega; I *taitsabakõistõ*, L *taitsappa*

‘viisakamalt’; I *tiitäväst*, L *tiidäq* ‘(minu) teades, teada’; I *ullitohe*, L *ullistõ* ‘hullusti’; I *vihalikku*, L *vihatsõlt* ‘vihaselt’; I *virgastõhe*, L *virgastõ* ‘ruttu’, lõunasetus on erinev tuletus, puudub liide *-he*, idasetus on seevastu topelttuletis.

Adverbituletised ida- ja põhjasetu sõnades: I *ristetämiise*, P *riste* ‘ristamisi’; I *kumbuisi*, P *kombõl* ‘kombel’ tuletusliited on erinevad, lisaks põhjasetu tüves esineb häälikuline varieerumine *u ~ o* (vt 4.1.2.1.); I *armahe*, P *armsahe* ‘armsalt, lahkelt’ põhjasetus on sama tüvi kui idasetus, kuid tuletus on erinev, kui idasetus on sõna keskelt kadunud *s*, siis põhjasetus on see alles, põhjus võib olla selles, et põhjasetu variant on lähemal kirjakeelele; I *harokalla*, P *harki* ‘harkis’ põhjasetus on tegemist sama tüvega, kuid vasteks on kirjakeelsem sõna, tuletusliide puudub; I *armustõ*, P *armakõistõ* ‘armsasti’; I *hellätseppä*, P *hell’ält* ‘hellalt, tasakesi, ettevaatlikult’; I *irvikellä*, P *irvilõ* ‘irevil’; I *kargamisi*, P *karatõh* ‘karates’; I *kavvõliistõ*, P *kavvõndahe* ‘kaugele’; I *küksillä*, P *kükilde* ‘kükakil’; I *lõgistõllõh*, P *lõgisteh* ‘lõgistades’; I *nulgatamiisi*, P *nulgeti* ‘nurgeti’; I *tiitäväst*, P *tiidäq* ‘(minu) teades’; I *vihalikku*, P *vihasahe* ‘vihaselt’; I *kallihi*, P *kallehe* ‘kallilt (nt müüma midagi)’; I *katsiratsakõlla*, I *katsiratsa* ‘kaksiratsa’ põhjasetus tegemist samamoodi liitsõnaga, nagu idasetus, kuid põhjasetus puudub tuletusliide; I *niisamata*, P *niisama* ‘niisamuti’ põhjasetus tegemist samamoodi liitsõnaga, nagu idasetus, kuid põhjasetus puudub tuletusliide.

Adverbituletuses esineb palju erinevaid liiteid, mis on iseloomulikud just setule, näiteks kõige enam on *he*-adverbiliitega sõnu, seda just idasetus, kuid mõnevõrra vähem ka lõuna- ja põhjasetu murrakus. Esinevad veel *sti*- ja *stõ*-adverbiliited, *misi*-liitega teoviisi väljendavad adverbid (I *nulgatamiisi*, *kargamisi*), *lt*-liitega adverbid.

4.1.3.3. Adjektiivituletised

Adjektiivituletised ida- ja lõunasetu sõnades: I *helläne*, L *helläke* ‘hell’ lõunasetus on deminutiivne liide *-ke*; I *pittukõnõ*, L *pikkunõ* ‘pikkune’, lisaks tüves esinevale konsonandivaheldusele (vt 4.1.2.2.) on ka tuletusliide erinev; I *hålpünü*, L *hålvätüq* ‘halvatud’, lisaks erinevale tuletusviisile esineb tüves ka konsonandivaheldus (vt 4.1.2.2.); I *kalõlik*, L *kallõ* ‘kalk’, lisaks erinevale tuletusviisile esineb tüves ka konsonandivaheldus (vt 4.1.2.2.); I *inniskäne*, L *indine* ‘ennistine, äsjane’, liited on erinevad, lisaks esineb tüves astmevaheldus (vt 4.1.2.3.); I *kannalinõ*/*kannulinõ*, L

kändlikanõ ‘kändlik’, lisaks erinevatele tuletusliidetele esineb tüves vokaalivaheldus (vt 4.1.2.1.) ning esineb ka astmevaheldus (vt 4.1.2.3.); I *heldelinõ*, L *helde* ‘helde’; I *kalõlinõ*, L *kalõhunu* ‘kõva, kalk’; I *-sordulitsi*, L *-sordiliisi* ‘pl -sordilisi’, lõunasetus erinev sõnamoodustus, erinevad tuletised, lisaks väike häälikuline erinevus; I *kirolinõ*, L *kirriv* ‘mustriline’; I *kaldliganõ/kaldõlinõ*, L *kaldu* ‘kallakune’.

Adjektiivituletised ida- ja põhjasetu sõnades: I *heldelinõ*, P *helde* ‘helde’, põhjasetus on kasutusel sama tüvi, kuid puudub *-linõ* liide; I *helkäne*, P *helk’* ‘helkjas’, põhjasetus võrreldes idasetuga sama tüvi, kuid tegemist lihttüvega; I *helläne*, P *hell* ‘hell’, põhjasetus on vasteks sama tüvi, mis idasetus, kuid tegemist lihttüvega; I *kaldliganõ/kaldõlinõ*, P *kaldu* ‘kallakune’; I *kalõlinõ*, P *kalõ* ‘kõva, kalk’; I *kirolinõ*, P *kir’oline* ‘mustriline’; I *kostinõ*, P *kostine* ‘kompvekiga koos’, põhjasetus on sama vene laensõna (vt 4.2.4.1.), kuid tuletus erineb häälikuliselt; I *pittukõnõ*, P *pikkunõ* ‘pikkune’, tuletusliide erinev, lisaks konsonandivaheldusega tüvi (vt 4.1.2.2.); I *hålpünü*, P *hålvätü* ‘halvatud’, tuletusliide erinev, lisaks esineb tüves konsonandivaheldus (vt 4.1.2.2.); I *inniskäne*, P *innene* ‘ennistine, äsjane’; I *jahvanõ*, P *jahunõ* ‘jahune’; I *illakune*, P *ildane* ‘hiline’, tuletised erinevad, lisaks esineb tüves astmevaheldus (vt 4.1.2.3.); I *kannalinõ/kannulinõ*, P *kandliganõ* ‘kändlik’; I *träänine*, P *träänätüq* ‘määrduvad’, põhjasetus erinev sõnamoodustus, kuid tüvi on sama vene laen (vt 4.2.4.1.) nagu idasetus; I *vetev*, P *vedäjä* ‘veojõuline’.

Adjektiivide tuletusliited olid suures osas produktiivsed, siiski oli ka mitteproduktiivseid liiteid ja vähesel määral vähendusliitega sõnu. *ne*-liide on tavapäraseim liide nii idasetu kui ka lõuna- ja põhjasetu adjektiividel üldse. Tuletusliitena moodustab *-ne*, mis on üks produktiivseimaid omadussõnaliide eesti keeles, üksnes adjektiive (Kasik 2013: 150). Peamiselt on alussõna ja tuletise tähendusvahekord possessiivne, aga sageli on *ne*-liitel üksnes sõnaliiki vormistav funktsioon, alussõna tähendus ei muutu aga üldse. Kõige rohkem liitub *-ne* substantiivitüvele, harvem adjektiivi- ja adverbitüvele. (Kasik 1996: 134)

4.1.3.4. Verbituletised

Verbituletised lõunasetu sõnades: I *haarahutma*, L *haaramma* 'haarama'; I *inahtamma*, L *iniseämmä* 'iniseama (nt lehm)'; I *neelähüdämma*, L *niildma* 'neelatama' (vt 4.1.2.1.); I *mükähütmä*, L *miutmä* 'mühatama', lõunasetus on veidi erinev tüvi, puudub üks silp -kä, samuti momentaan -hiit; I *hirnahutma*, L *hirnma* 'hirnatama', lõunasetus puudub -hut momentaanliide; I *jahvahtuma*, L *jahvahutma* 'ehmuma', lõunasetus on erinev momentaanliide; I *jaotõlõma*, L *jaotamma* 'jaotama'; I *kahitsõlõma*, L *kahetsõma* 'kahetsema'; I *kallahutma*, L *kallutamma* 'kallutama', lõunasetus erinev sõnamoodustus, puudub hut-momentaan, lisaks on ma-infinitiiv erinev; I *kogohtuma*, L *kogohoma* 'kogunema'; I *neelähüdämma*, L *neelähütmä* 'neelatama'; I *põrahutma*, L *põrotamma* 'põrutama'; I *rutatamma*, L *rutamma* 'ruttama'; I *rüüsähütmä*, L *rüüsiütämä* 'köhatama'; I *segähhelemä*, L *segähütmä* 'vahelduma', lõunasetus esineb hut-momentaan; I *tülgähätmä/tülgähütmä*, L *tülgähtämä* 'tulgastust tundma'; I *vilkõlõma*, L *vilkamma* 'lippama', idasetus on frekventatiiviliide -õlõ, kuid lõunasetus on erinev tuletusliide.

Verbituletised põhjasetu sõnades: I *nilpsahtuma*, P *nilbõhtumma* 'libastuma', tuletus on erinev, lisaks ma-infinitiivi tunnus erineb; I *tilgõtama*, P *tilbõndama* 'tilgendama', lisaks erinevale tuletusliitele esineb tüves konsonandivaheldus (vt 4.1.2.2.); I *iätämmä*, P *idanõmma* 'idanema', lisaks erinevale tuletusviisile esineb tüves astmevaheldus (vt 4.1.2.3.); I *haarahutma*, P *haardma* 'haarama', mõlemas murrakus esineb vana läänemeresoome või läänemeresoome-saami tüvi; I *inahtama*, P *iniseämmä* 'iniseama'; I *hirnahutma*, P *hirnama* 'hirnatama'; I *jaotõlõma*, P *jaotamma* 'jaotama, välja jagama'; I *kaehutma*, P *kaehtamma* 'kaetama'; I *kahitsõlõma*, P *kahitsõmma* 'kahetsema'; I *kallahutma*, P *kallutamma* 'kallutama', põhjasetus on erinev sõnamoodustus, puudub hut-momentaant; I *kogohtuma*, P *kogonõmma* 'kogunema'; I *krõbama*, P *krõbisõmma* 'krõbisema'; I *neelähüdämma*, P *neelähtämmä* 'neelatama'; I *põrahutma*, P *põrotamma* 'põrutama'.

Idasetu murrakus on väga produktiivsed momentaansufiksiteda verbid, muidugi esineb liidet ka lõuna- ja põhjasetu sõnades, kuid siiski vähem. -hUt, -ata- (-ahta-), harvemini -a on liide, mis väljendab ühekordset tegevust väljendavaid verbe ehk momentaane.

Tuletusaluseks on suures osas just onomatopoeetilised ja deskriptiivsed tüved või verbid ning harvemini muud verbid. Liide liitub ühesilbilisele konsonandiga lõppevale onomatopoeetilisele või deskriptiivsele tüvele või siis hoopis nõrgale verbitüvele. (EKK) Kõigis kolmes murrakus on produktiivne ka *Vta*-liide.

4.2. Eritüvelised sõnad

Selles peatükis on välja toodud lõuna- ja põhjasetu sõnad, mis on võrreldes idasetu sõnadega erineva tüvega. Eraldi alapeatükkides on välja toodud erinevad omatüved ja erinevad laensõnad.

4.2.1. Erinevad omatüved

Siin alapeatükis on välja toodud idasetu eripärasemad omatüved (Teder 2013), järgnevates allpeatükkides aga lõuna- ja põhjasetu sõnad, mis on idasetu sõnadega võrreldes erineva omatüvega. Idasetu sõnad on toodud sõnaliigiti: huvitavamad omatüved idasetu substantiivide, adverbide, adjektiivide ja verbide hulgas.

Idasetu substantiivide, mis on omatüved, hulgas oli läänemeresoometüvesid, nt *kanarv* 'kanarbik'; *nännälinõ* 'imev (laps)' (lastekeelne läänemeresoome tüvi); *mükitamine* 'kokutamine' < *mökitamine*. Esineb ka tüüpilise lõunaeesti kujuga tüvesid, nt *essük* 'eksitus, eksing' < *essüma*; võru-setu tüvesid nt *iätüss* 'eluiga'; *hudo* 'hunt' (võru murdes tähenduseks 'hulkuja'); *liuhk* 'põllutükk' (võimalik seos sõnaga *liuhka* 'viltu'); *ülä* 'abielumees' (soome vaste *ülkä-) ja setu tüvesid: *hiibak* 'kaltsakas'; *kräga* 'kiusaja'. Edasist selgitamist vajab sõna *turask* 'nuga' päritolu, võimalik, et tegemist omatüvega, kuid samas pole välistatud, et see on laentüvi. Omatüvede hulgas on tegevusnimetusi, kuid ei esine eseme nimetusi, kuna viimased on suures osas laenatud vene keelest. (Teder 2013: 17) Neist laensõnadest tuleb juttu alapeatükis 4.2.4.1.

Selles rühmas on välja toodud idasetu adverbid, mis on omatüvelised. Omatüvede hulgas oli näiteks tavapärasemaid läänemeresoome tüvesid, nt *aplamiistõ* 'hõlpsasti';

hellätseppä ‘hellalt, tasakesi, ettevaatlikult’. Võru-setu tüvesid, nt *herehehe* ‘eredalt’; *klõmpamisi* ‘longates’; *tordoh* ‘mossis’; *taitsabakõistõ* ‘viisakamalt’ ja setu tüvesid: *helovalla* ‘minekuvalmis’; *liuhast* ‘libamisi’; *purtsõhe* ‘risuselt, puruselt’; *tiitäväst* ‘(minu) teades’. Ka adverbides on omatüvesid tunduvalt rohkem kui laentüvesid. (Teder 2013: 22)

Selles rühmas on välja toodud huvitavamaid idasetu adjektiive, mis on omatüvelised. Omatüvede hulgas oli tuntuid läänemeresoome tüvesid, nt *heldelinõ* ‘helde’; *helkäne* ‘helkjas’; *kiidsur* ‘kiitsakas’ (on ka oletatud, et see on soome-ugri tüvi). Sõnal *illakune* ‘hiline’ on vadja tüvi < *illaa* ‘tasa, vaikselt; aeglaselt; hilja’. Esineb võru-setu tüvesid, nt *hiidüskinõ* ‘pelglik, kergesti ehmuva’; *hilbõnõ* ‘närune’; *kirolinõ* ‘mustiline’ ja setu tüvesid: *hirsine* ‘palkidest, palgine’; *heonõ* ‘higine (otsmik)’. Adjektiividest omatüvedele on iseloomulik *ne*-liide. Adjektiivide hulgas on omatüvesid tunduvalt rohkem kui näiteks substantiivides ja neid on erinevatelt elualadelt, näiteks sõnu inimeste ja looduse kirjeldamiseks. (Teder 2013: 20)

Selles rühmas on välja toodud huvitavamaid idasetu verbe, mis on omatüvelised. Omatüvede hulgas oli tüüpilisemaid tüvesid, nt läänemeresoome tüvi: *hirnahutma* ‘hirsatama’; läänemeresoome või läänemeresoome-saami tüved: *haarahutma* ‘haarama’; *kaehutma* ‘kaetama’ (see võib olla ka soome-ugri tüvi); läänemeresoome-permi või koguni uurali tüvi: *jaotõlõma* ‘jaotama, välja jagama’. Esineb ka lõunaeesti tüvesid, nt *nakahhama* ‘külge hakkama’; võru-setu tüvesid, mis pole kirjakeeles tuntud, nt *kumaskõllõma* ‘komistama’; *kungatama* ‘kõigutama’; *rüüsähüss* ‘kõhahoog’; *tõigahama* ‘lonkama’ ja setu tüvesid: *joopatama* ‘kõhklema’; *kurstitama* ‘linu korrastama’; *räähhämä* (*räähti*) ‘ragisema (ragises)’; *sokitama* ‘pigistama’; *vippuma* ‘lehvima’; *tsimisemä* (*tsimitsass*) ‘nirisema’; *tsõikama* ‘lonkama’; *täämitämä* ‘(salaja) välja uurima’. Omatüvedele lisanduvad mitmed lõunaeestipäraseid sufiksid, väga produktiivne on näiteks momentaanliide *-hut*, mis väljendab tegevuse lühiajalisust, nt midagi korraaks tegema. (Teder 2013: 23)

4.2.1.1. Erinevad lihttüved

Siin on välja toodud lõunasetu ja põhjasetu sõnad, mis erinesid idasetu sõnadest seepärast, et olid lihttüved. Tüveks on lihttüvi ehk juur, mida ei saa morfoloogiliselt rohkem edasi analüüsida (Iacobini 2000: 869).

Selliseid lihttüvesid esines lõunasetu murrakus 23 ja põhjasetu murrakus 20. Lihttüved on jagatud vastavalt sõnaliigile rühmadesse: substantiivid, adverbid, adjektiivid ja verbid.

4.2.1.1.1. Substantiivid

Lõunasetu sõnades esinenud lihttüvelised substantiivid: I *murave(e)ska*, L *pada* 'pott', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *poolsa*, L *kassu* 'kasu', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *prätäk*, L *hädä* 'pahandus, häda', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *koomot*, L *tare* 'tuba', idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *mestinäq*, L *hago* 'pl kuhjamalgad', idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *tsäädssä*, L *lell* 'lell', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *turask*, L *väits* 'nuga', lõunasetus on soome-ugri lihttüvi; I *hudo*, L *susi* 'hunt'; I *kriüütsk*, L *ramp* 'uksehaak', idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.).

Põhjasetu sõnades esinenud lihttüvelised substantiivid: I *koomot*, P *tare* 'tuba' idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *murave(e)ska*, P *pada* 'pott', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *poolsa*, P *kasu* 'kasu', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *sednak*, P *kulu* 'kulu(hein)'; I *trei*, P *paks* 'tubli, priske'; I *tsäädssä*, P *lell* 'lell', idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *turask*, P *väits* 'nuga'; I *hudo*, P *susi* 'hunt'.

Kindlasti on lõuna- ja põhjasetu murrakus esinenud lihttüvelised substantiivid sellisel kujul olemas ka idasetu murrakus, nende eripäraste sõnade kõrval. Nt idasetus esineb haruldane sõna *murave(e)ska*, kuid selle vastena kasutatakse lõuna- ja põhjasetus *pada*, kindlasti esineb see sõna ka idasetu murrakus. Huvitav on see, et idasetus esineb sõna *hudo*, mis on lastekeelne sõna, kuid selle kõrval kasutatakse ka sõna *susi*, mis ilmnes sagedaste sõnade hulgas.

4.2.1.1.2. Adverbid

Lõunasetus ei ilmenud ühtki vastavat lihttüvelist adverb. Põhjasetu sõnades esinenud lihttüvelised adverbid: I *silmjält*, P *õkva* 'otsejoonelt'; I *rahutsõhe*, P *tassa* 'rahulikult'.

4.2.1.1.3. Adjektiivid

Lõunasetu sõnades esinenud lihttüvelised adjektiivid: I *nährik*, L *kõva* 'vintske'; I *kalõlik*, L *halv* 'kalk'; I *trei*, L *suur* 'tubli, priske'; I *träänine*, L *must* 'määrduud'.

Põhjasetu sõnades esinenud lihttüvelised adjektiivid: I *kalõlik*, P *halv* 'kalk'; I *nährik*, P *kõva/tuim* 'vintske' põhjasetus on kaks vastet, mõlemad on eritüvelised lihttüved.

Ka adjektiivide kohta saab öelda seda, et kindlasti on lõuna- ja põhjasetu murrakus esinenud lihttüvelised adjektiivid sellisel kujul olemas ka idasetu murrakus nende eripäraste sõnade kõrval. Enamasti on need lihttüved, mis siin alapeatükis lõuna- ja põhjasetu sõnades esinesid, sarnased eesti kirjakeelega, nt *must*, *kõva*, *suur*. Erandiks on murdeline *halv*. Idasetu sõnad seevastu on haruldased omatüved.

4.2.1.1.4. Verbid

Lõunasetu sõnades esinenud lihttüvelised verbid: I *kõõgatamma*, L *hällmä* 'kiikuma'; I *täämitämä*, L *nuhkma* '(salaja) välja uurima'; I *jälgendämä*, L *petmä* 'petma'; I *imehhiütämä*, L *sundma* 'nõiduma'; I *vingutama*, L *viitmä* 'viivitama'; I *vissuma*, L *ripma* 'rippuma', idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), kuid lõunasetus erinev omatüvi; I *undama*, L *lüümä* 'lööma', lõunasetus on vasteks soome-ugri lihttüvi; I *tukutama*, L *klopma* 'tuksuma, kloppima'; I *rebästellemä*, L *haardma* 'haarama'; I *mulkma*, L *tsolkma* 'solkima'.

Põhjasetu sõnades esinenud lihttüvelised verbid: I *undama*, P *lüümä* 'lööma'; I *vilkõlõma*, P *juuskma* 'lippama'; I *vingutama*, P *viitmä* 'viivitama'; I *vippuma*, P *lehvmä* 'lehvima'; I *tukutama*, P *klopma* 'tuksuma, kloppima'; I *rebästellemä*, P *haardma* 'haarama'; I *jälgendämä*, P *petmä* 'petma'; I *mulkma*, P *tsurkma* 'solkima'; I *kõõgatamma*, P *hällmä* 'kiikuma'.

Ka verbide hulgas on palju selliseid sõnu, mis idasetus on vägagi eripärased, seevastu lõuna- ja põhjasetu vasted on igapäevasemad (nt *lüüma*, *klopma*, *juuskma*, *petmä*, *haardma*), need on kindlasti olemas ja kasutusel ka idasetu murdepruugis.

4.2.1.2. Erinevad tuletatud sõnad

Selles rühmas on välja toodud sõnad, mis on lõuna- ja põhjasetus võrreldes idasetu sõnadega täiesti erineva tüvega. Eritüvelisi sõnu on kõige rohkem nii lõuna-, kui ka

põhjasetus. Lõunasetus on erineva tüvega sõnu 77 ja põhjasetus 85. Erinevad tuletatud tüved on jagatud vastavalt sõnaliikidele rühmadesse: substantiivid, adverbid, adjektiivid ja verbid.

4.2.1.2.1. Substantiivid

Ida- ja lõunasetu sõnades esinenud erinevad tuletatud substantiivid: I *astuk*, L *käämine* ‘kõnnak’, lõunasetus on siin tegemist erineva läänemeresoome tüvega, idasetus esineb halvustava tähendusega *k*-liide, kuid lõunasetus seevastu *mine*-sufiks, mis on eesti keeles absoluutse produktiivsusega – see liitub vabalt kõigile verbi tüvetüüpidele ja ka kõigile verbilekseemidele (Kasik 2013: 115); I *hiibak*, L *kaltsak* ‘kaltsakas’, lõunasetus erineva läänemeresoome tüvega sõna, kuid liide on ikka sama, sellel on halvustav tähendus; I *jahvahuss*, L *hiitüs* ‘ehmatus’; I *järin*, L *virrin* ‘irin, järimine’; I *kogohaja*, L *ihneh* ‘ihnur’, lõunasetus on erinev tüvi, tuleneb adjektiivist *ihne*; I *kräga*, L *kiusäjä* ‘kiusaja’; I *moltvaq*, L *lugõmiseq* ‘pl palved’, kui idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.), siis lõunasetus on kasutusel erinev läänemeresoome tüvi; I *mükükene*, L *kokotaja* ‘kokutaja’; I *mükütämine*, L *kokotaminõ* ‘kokutamine’; I *paalutaminõ/paalõ*, L *arotaminõ* ‘nõupidamine’; I *praasnits*, L *murõh* ‘pahandus’ idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), lõunasetus läänemeresoome tüvi; I *pravitska*, L *mulgatus* ‘loba’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *proomost*, L *kunstus* ‘nõidus’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *prots*, L *lopsinõ* ‘lobjakas’, idasetus tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1.); I *rovnatuss*, L *säädminõ* ‘sööjate arvu järgi külamaa jagamine’, idasetus on vene laenust tuletatud sõna (vt 4.2.4.1.), aga lõunasetus on erinev soome-ugri tüvi; I *hähkliseq/hähäliseq*, L *saajaliseq* ‘pl pulmalised’, mõlemad on vanad omasõnad.

Põhjasetu erinevad tuletatud substantiivid: I *astuk*, P *kõndminõ* ‘kõnnak’; I *jahvahuss*, P *heitüs* ‘ehmatus’; I *järin*, P *irramine* ‘irin, järimine’; I *kogohaja*, P *ihnõh* ‘ihnur’, põhjasetus on erinev tüvi, tuleneb adjektiivist *ihne*; I *krõimlaminõ*, P *pahandaminõ* ‘tigetsemine’; I *moltvaq*, P *palvuseq* ‘pl palved’; I *mükükene*, P *kogõlõja* ‘kokutaja’; I *mükütämine*, P *kogõlõminõ* ‘kokutamine’; I *paalutaminõ/paalõ*, P *arotaminõ* ‘nõupidamine’; I *polveridse*, P *setuq* ‘pl setud’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *praasnits*, P *murõh* ‘pahandus’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), põhjasetus erinev läänemereoome tüvi; I *pravitska*, P *porra* ‘loba’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *prots*,

P *lörts* ‘lobjakas’; I *prätäk*, P *murõh* ‘pahandus, häda’; I *tsarta*, P *lobisejä* ‘lobiseja’, idasetus laen (vt 4.2.4.1.); I *hähkliseq/hähäliseq*, P *saajaliseq* ‘pl pulmalised’, mõlemad vanad omasõnad.

Erinevate tuletatud substantiivide hulgast paistab eriliselt silma just idasetu murraku venepärasus, nii lõuna- kui ka põhjasetus on tegemist omatüveliste sõnadega, samal ajal kui idasetus esineb hulgaliselt vene laensõnu. Kõigis kolmes murrakus on substantiivide moodustamisel aktiivselt kasutusel *mine*-sufiks, mis on eesti keeles absoluutse produktiivsusega.

4.2.1.2.2. Adverbid

Lõunasetu sõnades esinenud erinevad tuletatud adverbid: I *tordoh*, L *torbahunu* ‘mossis’ lõunasetus on tüvi erinev *d ~ b*; I *herehehe*, L *heledähe* ‘eredalt’, vaste tuletatud tüvest *hele*; I *aplamiistõ*, L *hõlpsahe* ‘hõlpsasti’; I *armustõ*, L *hüölitsi* ‘armsasti’, lõunasetus on võrreldes idasetuga erinev läänemeresoome tüvi, mis on tuletatud arvatavasti adjektiivist *hüä*; I *hellätseppä*, L *tassakõistõ* ‘hellalt, tasakesti, ettevaatlikult’; I *hilbakohe*, L *kidsinõhe* ‘näruselt’, lõunasetus on vasteks väga omapärane erinev tüvi; I *irvikellä*, L *indsilõ* ‘irevil’; I *jookatamiisi*, L *kokutamiisi* ‘kokutades, kogeldes’; I *kriimistõ*, L *kur’alt* ‘tigatedalt’, idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.), kuid lõunasetus erinev läänemeresoome tüvi, mis on tuletatud adjektiivist *kuri*; I *köödsakuh*, L *kühmäh* ‘küürus’; I *laabastõ*, L *halvastõ* ‘lohakalt’ idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.), lõunasetus on aga erinev läänemeresoome tüvi, kuid tuletusliited on ühtsed; I *liuhast*, L *nilbõsti* ‘libamisi’, lõunasetu vaste on tuletatud adjektiivist *nilbe*; I *lokitsõhe*, L *tasatsõhe* ‘kohtlaselt’; I *pargõ*, L *hannah* ‘parves’; I *poganahe*, L *ilotohe* ‘ropult’; I *purtsõhe*, L *risutsõhe* ‘risuselt’; I *reoskehe*, L *hoolõtult* ‘lohakalt’, lõunasetus on erinev omatüvi, mis on tuletatud sõnast *hool*; I *roisakohe/roisatõh*, L *haisvalt* ‘ropult, ebapuhtalt’; I *roovna*, L *võrdsõlõ* ‘võrdselt’ idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), lõunasetus omatüvest tuletatud sõna; I *tasabahõ*, L *aiguppa* ‘aeglasemalt’; I *veesta*, L *tiidäge* ‘teadagi, kindlasti’ idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.).

Põhjasetu erinevad tuletatud adverbid: I *tordoh*, P *torbahunu* ‘mossis’; I *ahtakõiste*, P *kitsahe* ‘kitsukeselt’; I *aplamiistõ*, P *hõlpsahe* ‘hõlpsasti’; I *herehehe*, P *helehehe*

‘eredalt’, põhjasetu vaste on tuletatud tüvest *hele*; I *hilbakohe*, P *sanditselt* ‘näruselt’, põhjasetus on erinev tüvi, sõna on tuletatud tüvest *sant*; I *hilbõtohe*, P *sanditselt* ‘näruselt’; I *jookatamiisi*, P *kogõldõh* ‘kokutades, kogeldes’; I *klõmpamisi*, P *likahtes* ‘longates’; I *kriimistõ*, P *kur’alt* ‘tigidalt’, idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.), kuid põhjasetus erinev läänemeresooome tüvi, mis on tuletatud sõnast *kuri*; I *köödsakuh*, P *kühmäh* ‘küürus’; I *laabastõ*, P *halvastõ* ‘lohakalt’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *liuhast*, P *nilbõhe* ‘libamisi’; I *lokitsõhe*, P *puudusehe* ‘kohtlaselt’; I *närdsõtohe*, P *viletsahe* ‘näruselt’; I *purtsõhe*, P *risutsehe* ‘risuselt, puruselt’; I *reoskehe*, P *hooletuhe* ‘lohakalt’, põhjasetus on erinev omatüvi, mis on tuletatud sõnast *hool*; I *roodsakalla*, P *kühmäh* ‘röötsakil’; I *roovna*, P *võrdsehe* ‘võrdselt’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *taitsabakõistõ*, P *ilosappa* ‘viisakamalt’; I *tasabahõ*, P *aiguppa* ‘aeglasemalt’; I *veesta*, P *kimmahe* ‘teadagi, kindlasti’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *vinku-vanku*, P *sakilisõlt* ‘siksakiliselt’; I *virgastõhe*, P *kipõstõ* ‘ruttu’; I *virgõmbahe*, P *kipõpidi* ‘virgemini’.

Nii lõuna- kui ka põhjasetu sõnades on adverbide moodustamisel üpriski palju kasutatud *h*-lõpulist gerundiivi vormi, mis on adverbistunud. Samuti esineb *lt*-liitega adverbe ja eriti produktiivne on jällegi kõigis kolmes murrakus *he*-liitelised viisiadverbid.

4.2.1.2.3. Adjektiivid

Ida- ja lõunasetu sõnades esinenud erinevad tuletatud adjektiivid: I *kinganõ*, L *kuntlikanõ* ‘künklik’; I *aasanõ*, L *ullikanõ* ‘kelm, riukaline’; I *helkäne*, L *pilisev* ‘helkjas’, lõunasetus on häälikuliselt ajendatud erinev läänemeresooome tüvi; I *hiidiüskinõ*, L *pelo/pelgäjä* ‘pelglik, kergesti ehmuva’; I *hilbõnu*, L *kakenu* ‘närune’; I *iärminõ*, L *idunõ* ‘idune’; I *jundõnõ*, L *kuntliganõ* ‘tombuline’; I *kolonõ*, L *paatunuq* ‘paatunud’; I *kreestäja*, L *kiasjäjä* ‘jonnakas’, idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *laaba*, L *hoolõtu* ‘lohakas’, idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *mürkläne*, L *tasanõ/vaganõ* ‘sõnakehv, tuim’, lõunasetus kaks vastet, mõlemad tüved erinevad idasetu omast, esimene on läänemeresooome tüvi, teine lms-saami tüvi; I *nännälinõ*, L *nisalinõ* ‘imev (nisaline)’; I *pessahhunu*, L *närvehüünü* ‘nud-part tohletanud’; I *serp(i)kanõ*, L *kantlikanõ* ‘kandiline’; I *täpninõ*, L *kuntlikanõ* ‘topiline’; I *tündsälik*, L *tümplik* ‘laisavõitu’.

Põhjasetu sõnades esinenud erinevad tuletatud adjektiivid: I *kinganõ*, P *künklikanõ* ‘künklik’; I *hiidüskinõ*, P *pelgäjä* ‘pelglik, kergesti ehmu’; I *hilbõnu*, P *närutseq* ‘räbaldunud’ põhjasetus erinev tüvi, millel on ka mitmuse tunnus; I *hilbõnõ*, P *vilets* ‘närune’; I *iärminõ*, P *idunõ* ‘idune’; I *kreestäja*, P *jonninõ* ‘jonnakas’ idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *laaba*, P *hoolõtu* ‘lohakas’ idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *mürkläne*, P *vaganõ* ‘sõnakehv, tuim’ põhjasetus läänemeresoome-saami tüvi; I *nännälinõ*, P *nisaline* ‘imev (laps)’, põhjasetus on erinev läänemeresoome tüvi, kuid tuletusliited on samad; I *pessahhunu*, P *närvehtünü* ‘tohletanud (kartulid)’; I *ründsähünü*, P *kortsunuq* ‘kortsunud’; I *-sagamane*, P *sääne* ‘-sugune (nt seesugune)’, idasetus on proadjektiiv, põhjasetus aga lihtsalt eritüveline adjektiiv; I *serp(i)kanõ*, P *kantlikane* ‘kandiline’; I *tähtlikanõ*, P *täpilinõ* ‘tähniline’.

Eritüvelistele adjektiividele on produktiivselt lisandunud liited *-ne*, *-line*, *-lik*. Kõige tavalisem liide neis adjektiivides on *-ne*, see lisandub nii omatüvedele kui ka laentüvedele. Märksa vähem esineb *line*- ja *lik*-liiteid. Iseloomustavaid omadussõnu on erinevatelt elualadelt, näiteks päris paljud sõnad kirjeldavad loodust.

4.2.1.2.4. Verbid

Ida- ja lõunasetu sõnades esinenud erinevad tuletatud verbid: I *tsimahtama*, L *tsilkma* ‘tilkuma’; I *tsäüskmä*, L *tsäikmä* ‘ampsama, närima’; I *tehrutamma*, L *teretämmä* ‘tervitama’; I *räähhamä*, L *rägisemmä* ‘ragisema (nt mets)’; I *kungatama*, L *kõigutamma* ‘kõigutama’; I *helendämä*, L *heränemä* ‘üles tõusma’; I *hiiskölõma*, L *purelemä* ‘sõnelema’; I *hirnahutma*, L *hõkerdama* ‘hirnatama’; I *jahvahama*, L *hiitümä* ‘ehmuma’; I *jamahatma*, L *hiitümä* ‘jahmatama’; I *järisemä*, L *virisemma* ‘irisema’; I *jürähütmä*, L *kiristamma* ‘kiristama (hambaid nt)’; I *krõbama*, L *kärisemmä* ‘krõbisema’; I *kukahtuma*, L *kallahtuma* ‘ümber minema’; I *kumasköllõma*, L *kaldumma* ‘komistama’; I *nakaskölõma*, L *kokotamma* ‘kokutama’; I *nännätämä*, L *nisatamma* ‘imetama’; I *passatama*, L *pühitsemmä* ‘pühitsema’, lõunasetus on erinev läänemeresoome tüvi, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *põngahutma*, L *kärgähütmä* ‘kärgatama’, lõunasetus on erinev omatüvi, kuid momentaanliide *-hut* on mõlemas sõnas sama; I *tradatama*, L *aelõmma* ‘ringi aelema’; I *tsimisemmä/tsimmama*, L *nirisemmä* ‘nirisema’; I *tõigahama/tsõikama*, L *longatamma* ‘lonkama’; I *hungölõma*, L

liigutamma 'viibutama, lehvitama'; I *valisõma*, L *helisemmä* 'helisema'; I *vippuma*, L *lehvümä* 'lehvima'.

Põhjasetu erinevad tuletatud verbid: I *tsimahtama*, P *tsilkma* 'tilkuma'; I *tsäüskmä*, P *tsälkmä* 'ampsama, närima'; I *tehrutamma*, P *tervitämmä* 'tervitama'; I *räähämä*, P *rägisemä* 'ragisema (nt mets)'; I *kungatama*, P *kõig'tamma* 'kõigutama'; I *haigatama*, P *raiskamma* 'raiskama'; I *helendämä*, P *herämä* 'üles tõusma' idasetu sõnale on huvitav vaste soome keelest, kus sõna tähenduseks on hoopis päikese tõusmine; I *mükähütmä*, P *mühätämmä* 'mühatama'; I *hiiskölöma*, P *törölöma* 'sõnelema' põhjasetus on vasteks erinev uurali tüvi; I *hilibõtama*, P *hibisemä* 'hilibendama', põhjasetus erinev tüvi, mis võib olla häälikuliselt ajendatud samast tüvest, mis idasetu sõna; I *imehhütmä*, P *nõidumma* 'nõiduma'; I *jahvahama*, P *heitümmä* 'ehmuma'; I *jahvahtuma*, P *heitümä* 'ehmuma'; I *jamahama*, P *paugatamma* 'paugatama'; I *jamahatma*, P *heitümä* 'jahmatama'; I *janksma*, P *põrotama* 'põruma (nt vankrirattad)'; I *järisemä*, P *irrama* 'irisema'; I *jürähütmä*, P *krigistamma* 'kiristama (nt hambaid)'; I *kumasköllöma*, P *kopõrdamma* 'komistama'; I *nakaskölöma*, P *kogölömma* 'kokutama'; I *passatama*, P *pühitsemä* 'pühitsema' idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *põngahutma*, P *kärähtämä* 'käratama'; I *rutatamma*, P *rühkmä* 'ruttama'; I *rüüisähütmä*, P *köhätämmä* 'köhatama'; I *segähhelemä*, P *vaehtumma* 'vahelduma' põhjasetus esineb erinev läänemeresoome-permi tüvi; I *tradatama*, P *videlemä* 'ringi aelema'; I *tsimisemmä/tsimmama*, P *nirisemmä* 'nirisema'; I *tõigahama/tsõikama*, P *lõmpamma* 'lonkama'; I *hungölöma*, P *lehvtämä* 'viibutama, lehvitama'; I *valisõma*, P *helisemä* 'helisema'; I *vissuma*, P *rippümä* 'rippuma' idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), põhjasetus erinev läänemeresoome tüvi.

Idasetu eripäraste verbide vasteks on sageli lõuna- ja põhjasetus igapäevasemad ja tavalisemad verbid, mis kindlasti on kasutusel ka idasetus nende eripäraste sõnade kõrval. Kui idasetu verbidele on väga iseloomulikud momentaanliited, siis lõuna- ja põhjasetu verbidele on omasemad *Vta*-liited.

4.2.2. Erinevad liitsõnad

Selles alapeatükis on vaadeldud erinevaid liitsõnu. Eraldi on välja toodud sõnad, millel idasetus on vasteks liitsõna, kuid lõunasetus mitte; sõnad, millel lõunasetus on vasteks liitsõna, kuid idasetus mitte ning sõnad, kus nii idasetus kui ka lõunasetus on vasteks omavahel erinevad liitsõnad. Sama põhimõttega on rühmitatud ka põhjasetu sõnad idasetu sõnadega võrreldes.

Selliseid sõnu, millel idasetus oli vasteks liitsõna, kuid lõunasetus mitte, on kaks: I *ahnõhkaal*, L *ahnõh* ‘ahnepäits’; I *halõpalitama*, L *mulgatama* ‘lobisema’ idasetu liitsõnale vastab lõunasetus tuletusliitega sõna.

Selliseid sõnu, millel lõunasetus oli vasteks liitsõna, kuid idasetus mitte, on tunduvalt rohkem – 25: I *helovalla*, L *minekivalmih* ‘minekuvalmis’; I *iätüss*, L *eloigä* ‘eluiga’; I *kopp*, L *kuuholõk* ‘koosolek’ idasetus vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *krõnka*, L *saviannom* ‘savipott’ idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *kurnik*, L *munakuuk* ‘munakook’ idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *liuhk*, L *põllutükk* ‘põllutükk’; I *netsotaminõ*, L *hulgatands* ‘rahvatants’; I *noidildõ*, L *niimuudu* ‘nii’; I *hootka*, L *kuuholõk* ‘koosolek’ idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *palõngaq*, L *võlssjutuq* ‘pl lobajutud’; I *perotkaq*, L *edetsõõriq* ‘pl esirattad (nt vankril)’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *petsorka* (*petsolka*), L *ahokapp* ‘ahjukapp’ idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.).

Sarnaselt erinevad ka I *pidermäss*, L *rihapulgaq* ‘rehapulk, -pii’; *roossa*, *mõtsanukk* ‘metsatukk’ idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *rüüsähüss*, L *rüüsühoog* ‘kõhahoog’; I *panat*, L *kirämiis* ‘ametnik’; I *saaveess* (*saavõsa*), L *voodirõivass* ‘voodikardin’ idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *samahtah*, L *sihsamah* ‘samas, siinsamas’; I *sednak*, L *kuluhain* ‘kulu (hein)’; I *silmjält*, L *õkvajuunelt* ‘otsejoonelt’, lõunasetus kaks vastet, sellel on erinev sõnamoodustus; I *tsarta*, L *lobamokk* ‘lobiseja’, idasetus on laensõna (vt 4.2.4.1.); I *ullitohe*, L *ullimuudu* ‘hullusti’; I *vorkadsi*, L *nal’ahambaq* ‘pl naljahambad’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *ülä*, L *abielomiis* ‘abielumees’; I *klõiss*, L *mullatükk* ‘mullatükk’, idasetus tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1.).

Selliseid sõnu, kus nii idasetus kui ka lõunasetus oli vasteks omavahel erinevad liitsõnad, on viis: I *halõpaling*, L *porijutt* ‘lorijutt, lobajutt’, idasetus on tegemist liittüvega, mille teine pool on vene laen, kuid lõunasetus omatüved; I *haukakääds*, L *or’apuu* ‘kibuvits’; I *mihimidägi* (-miäki), L *mittemiäki* ‘mittemidagi’, lõunasetus erinev sõnamoodustus, tegemist küll liitsõnaga nagu idasetus, aga tüvekuju erinev; I *tingelkott*, L *tingelpung* ‘tengelpung, rahakott’, lõunasetus liitsõna teine pool eritüveline; I *tuulõpurõ*, L *tuulõpuhõ* ‘tuuleraju’, lõunasetus on liitsõna teine pool erinev.

Selliseid sõnu, millel idasetus oli vasteks liitsõna, kuid põhjasetus mitte, on neli: I *ahnõhkaal*, P *ahnõh* ‘ahnepäits’, idasetus on liitsõna, kuid põhjasetus on vasteks liitsõna esimene pool; I *hainalosõtõbi*, P *ull’us* ‘närvihaigus’, idasetus on liitsõna, kuid põhjasetus on hoopis teine läänemeresoome tüvi, mis on tuletis sõnast *hull*; I *soosugumanõ*, P *sääne* ‘seesugune’; I *mihimidägi* (-miäki), P *midägi* ‘mitte midagi’, põhjasetus esineb idasetu liitsõna teine pool.

Selliseid sõnu, millel põhjasetus oli vasteks liitsõna, kuid idasetus mitte, on 23: I *helovalla*, P *minekivamis* ‘minekuvalmis’; I *hilbadsõ*, P *sandimuudo* ‘pl närused’; I *iätüiss*, P *eloigä* ‘eluiga’; I *kopp*, P *kuusolõk* ‘koosolek’, idasetus on vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *krõnka*, P *saviannom* ‘savipott’, idasetus on vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *kurnik*, P *munakuuk* ‘munakook’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *liuhk*, P *põllutükk* ‘põllutükk’; I *mestinäq*, P *kuh’avitsaq* ‘pl kuhjamalgad’; I *noidildõ*, P *niimuudu* ‘nii’; I *hootka*, P *kuusolõk* ‘koosolek’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *palõngaq*, P *võlssjutuq* ‘pl lobajutud’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *perotkaq*, P *edetsõõriq* ‘pl esirattad (nt vankril)’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.).

I *petsorka* (*petsolka*), P *ahokapp* ‘ahjukapp’, idasetus tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.); I *pidermäss*, P *rihäpitem* ‘rehapulka, -pii’; I *pohadelnä*, P *vaesitemaja* ‘vaestemaja’, idasetus on tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1.); I *roossa*, P *mõtsanukk* ‘metsatükk’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *rüüsähüss*, P *köhähuug* ‘kõhahoog’; I *samahtah*, P *siinsamah* ‘samas, siinsamas’; I *tuulõpurõ*, P *tuulõpuhk* ‘tuuleraju’, põhjasetus on liitsõna teine pool erinev; I *ullitohe*, P *ullimuudu* ‘hullusti’; I *vorkadsi*, P *nal’ahambaq* ‘pl naljahambad’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *helläskene*, P

linävästriik ‘linavästriik’; I *klõiss*, P *mullatükk* ‘mullatükk’, idasetus tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1.).

Selliseid sõnu, kus nii idasetus kui ka põhjasetus oli vasteks omavahel erinevad liitsõnad, on neli: I *haugakääds*, P *or’avist* ‘kibuvits’; I *paisõhainaq*, P *paisõleheq* ‘pl teeled’; I *tingelkott*, P *tengelpung* ‘tengelpung, rahakott’; I *kõotatt*, P *kõivopurovik* ‘kasepuravik’.

Eeltoodud kõrvutused lubavad arvata, et lõuna- ja põhjasetus on liitsõnamoodustus olnud tavalisem kui idasetus, kus on rohkem tuletatud sõnu.

4.2.3. Erinevad sõnaühendid

Selles peatükis on välja toodud sellised sõnad, mille vasteks lõuna- ja põhjasetu murrakus võrreldes idasetuga, on erinevad sõnaühendid. Sõnaühend on grammatiliselt seostuvate täistähenduslike ehk iseseisvate sõnade ühendus. Lõunasetu sõnade hulgas esines selliseid sõnaühendeid kaheksa: I *kaehutma*, L *halva silmaga kaema* ‘kaetama’, lõunasetus kolmest sõnast koosnev sõnaühend, milles sama tüvi, kuid puudub *hut*-momentaan; I *kolo*, L *kuiv maa* ‘kõvasti kuivanud maa’; I *koronitsma*, L *paastu raiskma* ‘paastu rikkuma’, idasetus on tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1.); I *krepitämä*, L *kokko pandma* ‘kinni panema’, idasetus on vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *kurstitama*, L *sängü kohendamma* ‘linu korrastama’; I *polveridse*, L *poolõ usu rahvas* ‘pl setud’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.); I *proovotamma*, L *hingõ pallõma* ‘hingepalvet lugema’; I *tehiterveh*, L *otsani terveh* ‘täiesti terve’; I *vesilde*, L *vett piteh* ‘vett mööda’.

Põhjasetu sõnade hulgas oli sõnaühendeid 11: I *kolo*, P *kuivonu maa* ‘paatunud’; I *koronitsma*, P *paastu rikma* ‘paastu rikkuma’, idasetus on vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *kukahtuma*, P *ümbre minemä* ‘ümber minema’; I *kurstitama*, P *linno säädma* ‘linu korrastama’; I *nännätämä*, P *nissa andma* ‘imetama’; I *petseriline*, P *Petserihe lännü* ‘petserisse sõitnu’; I *saaveess (saavõsa)*, P *saavessa rõivass* ‘voodikardin’, põhjasetus on vasteks kahest sõnast koosnev sõnaühend, esimene pool sama vene laen nagu idasetus (vt 4.2.4.1.); I *tehiterveh*, P *tävvesti terveh* ‘täiesti terve’; I *täämitämä*, P *salahhuisi uurma* ‘(salaja) välja uurima’ I *tülgähätmä/tülgähütmä*, P *viland saama* ‘tülgaustust tunma’; I *vesilde*, P *vett piti* ‘vett mööda’.

Eeltoodu näitab, et idasetu sõnu asendavad põhja- ja lõunasetus mõnigi kord sõnaühendid.

4.2.4. Erinevad laensõnad

Laensõnade näol on tegu selliste sõnadega, mis on teistest keeltest laenatud, need on eesti keeles kodunenud ning igati kohanenud meie keele häälikulise struktuuriga. Keelekõnelejad ei taju neid sõnu üldiselt enam võõrana, kuna neil puuduvad võõrsõna tunnused (vrd näiteks *kahvel, kapsas, kool, raamat* põlissõnadega *hõbe, kotkas, lehm, sammal*). Suur osa uusi sõnu lisandubki keelde just laensõnadena, kuna kultuuride omavahelised kontaktid toovad esile uusi asju ja mõisteid, mis võetakse kasutusele koos neid tähistava sõnaga. (Viikberg 2014) Laenude tuvastamiseks on kasutatud etümoloogiasõnaraamatut (EMS) ja Mari Musta (2000) monograafiat „Vene laensõnad eesti murretes“. Kõige rohkem laensõnu esineb idasetu murrakus; lõunasetus oli laensõnu vaadeldud sõnavastete hulgas 16 ja põhjasetus 25.

4.2.4.1. Vene laenud

Vene laenud on tulnud eesti keelde alates 15. sajandist. Kokkupuuted vene keelega jätkusid pärast kontakte vene keele eelkäija, vanavene keelega. Kõigepealt olid vene laenude vahendajaks piiriäärsete alade elanikud, samuti vene kaupmehed ja (käsi)töölised, kes tegutsesid linnades. 18.–19. sajandil muutus vene keele mõju tugevamaks ja üldisemaks, sest siis kui kuulus Eesti ala Vene tsaaririigi koosseisu. Vene keele mõju kasvas veelgi venestusperioodil alates 1880. aastatest, kui kooli- ja ametiasutuste keeleks kehtestati vene keel. Laene on tulnud paljudelt erinevatelt elualadelt, nt usundi, vaimuelu, ühiskonna, maaharimise, kodumajanduse (toidud, kehakatted), ehituse, tööriistade, taimede, sõjanduse jm mõisterühmadest. Vene laene lisandus meie keelde ka Nõukogude ajal, nt võeti kasutusele nõukogude riigi- ja elukorraldusega seotud sõnu, samuti uudistoodete nimetusi. Samal ajal levis ka kõnekeelseid laene. (EMS)

Siin on välja toodud varasemalt bakalaureusetöös (Teder 2013) analüüsitud idasetu sõnade hulgas esinenud vene laensõnad ning lõuna- ja põhjasetu sõnade hulgas esinenud vene laensõnad.

Siin on idasetu substantiivid, mis on laenatud vene keelest: *karet* ‘tõld’, *kare/t* < *каре́та* ~*ка* (tõld); *karmnik* ‘tasku’ < *карман*; *kepets* ‘kepike’ < *кенец, кунец*; *klõiss* ~ *kleiss* ‘mullakamakas’ < *гля́жа*; *koomot* ‘tuba’ < *комната*; *kopp* ‘koosolek’ < *скоп, скопнище*; *koss* ‘juuksepatš’ < *коса*; *krõnka* ‘savipott’ < *крынка*; *krüütsk* ‘uksehaak’ < *крючок* ‘haagike, konksuke’; *kumanits* ‘ämmamäng’ < *куманец*; *kurnik* ‘munakook’ < *курник*; *krõimlaminõ* ‘tigetsemine’ < *грымать*; *meron* ‘särjetaoline punaste uimedega kala’ < *мерён*; *mestinä* pl ‘kuhjamalgad’ < *вместе* ‘koos, kokku’; *moltva* pl ‘palved’ < *молитва*; *murave(e)ska* ‘pott’ < *муравышек*; *mässätüse* pl ‘vigurid’ < *мешать* ‘segama’; *nännälinõ* ‘imev (laps)’ (võib-olla ka oma tüvi, *nänn* ‘rind’ eesti murretes ja soome keeles levinud) *няня* ‘lapsehoidja’; *hootka* ‘koosolek’ < *сходка*; *paatak* ‘halvem siirup’ < *па́тока*; *panat* ‘ametnik’ < *понятой* ‘tunnistaja’; *perotka* pl ‘esirattad (vankril)’ < *передок* -*дка* laensõna lähtub vene genitiivist (Must 2000: 255); *petsorka* (*petsolka*) ‘ahjukapp (auk ahju seinas)’ < *печур(к)а*; *plaaska* ‘pudel’ < *пля́жка*; *pohadelnä* ‘vaestemaja’ *puha/delnä* < *богадельня*; *polveridse* pl ‘setud’ *pol/veri/dse* < *polu/vernik*, -*vernik*, oma häälikuareng; *poolsa* ‘kasu’ < *польза*; *praaliss* ‘lomp’ < *пральнище*; *praasnits* ‘pahandus’ *praasnits* < *праздник* ‘pidu’; *prots* ‘lobjakas’ < *про́чь* → adv *ära, välja*; *rjoon* ‘rõigas’ < *хрен, хрён* ‘mädarõigas’; *roossa* ‘metsatukk’ < *ро́ща*; *rovnatuss* ‘sööjate arvu järgi külamaa jagamine’ *rovnat/uss* < *равнять* ‘võrdsustama’; *ruuptsiga* pl ‘rupsik’ < pl *рубцы, рубчик*; *saaveess* (*saavõsa*) ‘voodikardin’ *saavee/ss* < *завеса* ‘eesriie’; *sipp* ‘seinapalgi kinnitus’ < *ушн* ‘salapulk, tüübel, mingisugune pulk’; *sukuman(n)* ‘naiste pealisriie’ < *сукман*; *treelts* ‘till’ < *стрелка* ‘sibul, sibula õievars’; *tsarta* ‘lobiseja’ < *шарта*; *tsäädsä* ‘lell’ < *дядя*, kuid oma häälikukuju; *võssakoos* ‘liigaasta’, *võssa+koos* liitüvi < *високос*. Need laensõnad on pärit vene keelest ning on enamjaolt sobitunud oma häälikukujuga. Edasist päritolu selgitamist vajavad sõnad: *kolo* ‘kõvasti kuivanud maa, kus miski ei kasva’; *netsotaminõ* ‘rahvatants’, *netsota/minõ*; *paalutaminõ* ‘nõupidamine’, *paalu/ta/minõ*; *paalõ* ‘ajamine, nõupidamine’; *palõnga* pl ‘lobajutt’; *plõkask* ‘krapp (mingi plekk krapp)’; *pravitska* ‘loba’; *proomost* ‘nõidus’; *prätäk* ‘pahandus, häda’; *vorkadsi* pl ‘naljahambad’, *vorka/dsi*. Võimalik, et ka need sõnad on vene laenud, aga siiski on vaja neid edasi uurida kindla päritolu määratlemiseks. (Teder 2013: 18–19)

Selles rühmas on välja toodud idasetu adverbide hulgas esinenud laentüved. *kriimistõ* ‘tigidalt’, *kriimi/stõ* < *зрывать* ‘tigidalt, vihaselt rääkima’; *laabastõ* ‘lohakalt’, *laaba/stõ* < *слабый* ‘nõrk, jõuetu’; *poganahe* ‘ropult’, *pogana/he* < *поганый* ‘roojane’; *roovna* ‘võrdselt’ < *ровно* ‘tasaselt, võrdselt’; *veesta* ‘teadagi, kindlasti’ < *вечно*. Ka adverbidest laenud on pärit vene keelest ja on iseloomulik, et neile on lisandunud omaliide, nt *-ste*, või ajalooline illatiivi lõpp *-he*. (Teder 2013: 22)

Selles rühmas on välja toodud idasetu adjektiivid, mis on laentüvelised ja pärit vene keelest. *kostinõ* ‘kompvekinge’, *kosti/nõ* < *гость* ‘külaline, pidu’ (eesti keeles on vene laensõna ristunud häälikuliselt ja tähenduslikult lähedase saksa laenuga *košt* toit, moon) (Must 2000: 129). See laensõna tuleb arvatavasti väljendist külakost, milleks tihti on just kommid: *lapse nägu oli kostine* e kommine); *kreestäja* ‘jonnakas’, *kreestä/ja* < *презульт* ‘tüli norima’; *laaba* ‘lohakas’ < *слабый* ‘nõrk, jõuetu’; *träänine* ‘määrdund’, *trääni/ne* < *дрянь* ‘rämps, pahn’. Ka neile vene laenudele on lisandunud omaliited, millest tavalisem on *ne*-liide. Edasist päritolu selgitamist vajavad sõnad: *kolonõ* ‘paatunud’; *serp(i)kanõ* ‘kandiline’; *trei* ‘tubli, priske’. Ka need sõnad võivad olla vene laenud. (Teder 2013: 20–21)

Selles rühmas on välja toodud idasetu verbides esinenud laentüved: *halõpalitama* ‘lobisema’, *halõ/pali/ta/ma* liitüve teine pool on vene laen; *klaaditama* ‘triikima’, *klaadi/ta/ma* < *гладить*; *koronitsma* ‘paastu rikkuma’, *koronits/ma* < *скороничать*; *krepitämä* ‘kinni panema’, *krepi/tä/mä* < *крепкий*; *nännätämä* ‘imetama’, *nännä/tä/mä* < *няня* ‘lapsehoidja’ (võib-olla ka oma tüvi, *nänn* ‘rind’ eesti murretes ja soome keeles levinud); *passatama* ‘pühitsema’, *passa/ta/ma* < *снать*; *proovotamma* ‘hingepalvet lugema, surnut kiriklikult matma’, *proovo/ta/ma* < *проводы* ‘(teele)saatmine’; *pundutama* ‘mässama’, *pundu/ta/ma* < *бунтовать*; *vissuma* ‘rippuma’, *viss/u/ma* < *висеть* *u*-refleksiivliide, refleksiivverb. Edasist päritolu selgitamist vajavad sõnad: *tradatama* ‘ringi aelema’, *trada/ta/ma*; *tsahtama* ‘nokkima, nokitsema’. (Teder 2013: 23–24)

Lõunasetu sõnades esinenud vene laensõnad: I *hingerdämmä*, L *parsendämmä* ‘hangeldama’; I *hingähtämä*, L *lesämä* ‘puhkama’; I *pundutama*, L *mässämmä*

‘mässama’, nii idasetus kui ka lõunasetus tegemist vene laenuga, kuid sõnad on siiski eritüvelised.

Põhjasetu sõnades esinenud vene laenud: I *halõpaling*, P *porss* ‘lori-, lobajutt’, idasetus on tegemist liittüvega, mille teine pool on vene laen, põhjasetus pole liitsõna, vasteks on erinev tüvi, kuid võib arvata, et tegu on vene laenuga; I *halõpalitama*, P *porssma* ‘lobisema’, võrreldes idasetuga on põhjasetus erinev tüvi, tegu võib olla vene laenuga, mis on sobitunud murraku häälikusüsteemiga; I *asutsõhe*, P *poganald* ‘räpaselt’, põhjasetus erinev tüvi, mis on vanavene laen; I *hingerdämmä*, P *parseldamma* ‘hangeldama’, põhjasetus on vasteks vene laen, erinevalt idasetust; I *hingähtämä*, P *lesätama* ‘puhkama’, põhjasetus on vasteks vene laen, idasetus aga mitte; I *kräga*, P *poor’a* ‘kiusaja’, põhjasetus on erinev tüvi, arvatavasti vene laen; I *kriüütsk*, P *tseebka* ‘uksehaak’, idasetus on vene laensõna, põhjasetus erinev tüvi, kuid ka arvatavasti vene laen; I *pundutama*, P *kamandamma* ‘mässama’, nii ida- kui ka põhjasetus on eritüvelised vene laenud; I *roisakohe/roisatõh*, P *poganahe* ‘ropult, ebapuhtalt’, põhjasetus on vanavene laen.

Kõige rohkem esineb vene laensõnu muidugi idasetu murrakus, lõuna- ja põhjasetu sõnavaras tuleb vene päritolu sõnu esile tunduvalt vähem, kuigi põhjasetus on vene laensõnu mõnevõrra rohkem kui lõunasetus.

4.2.4.2. Saksa laenud

Saksa laenudeks nimetatakse neid laensõnu, mis on tulnud ülemsaksa keelest, mis hakkas 16. sajandi teisest poolest Eesti linnades alamsaksa keele kõrvale kujunema ning lõpuks tõrjus selle üldse välja. Ülemsaksa keel toetus Saksamaa kesk- ja lõunaosa murretele ning see on ka tänapäeva saksa kirjakeele aluseks. Saksa laenud on nt *aabits*, *kamm*, *kett* ‘liikuvalt ühendatud lülide kogum’, *kirss*, *kleit*, *laadung*. (Viikberg 2014)

Lõunasetu sõnade hulgas esinenud saksa laensõnad: I *kepets*, L *tokikanõ* ‘kepike’ idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.), aga lõunasetus saksa laen; I *hiitrahe*, L *vigurõhe* ‘kavalasti’ lõunasetus on erinev tüvi, kui idasetus on vasteks vene laen (vt 4.2.4.2.), siis lõunasetus saksa laen; I *mässätüise*, L *viguriq* ‘pl vigurid’, idasetus on vasteks vene laen (vt 4.2.4.1.).

Põhjasetu sõnade hulgas esinenud saksa laenud: I *aasanõ*, P *vikur* ‘kelm, riukaline’; I *kepets*, P *tokk* ‘kepike’, idasetus on vene laensõna (vt 4.2.4.1.); I *mässätüise*, P *viguriq* ‘pl vigurid’, idasetus on vene laen (4.2.4.1.).

Saksa laene esineb kõigis kolmes murrakus vähe, peamiselt on need eesti keeles juba hästi kodunenud ja seega ka kasutusel setus.

4.2.4.3. Alamsaksa laenud

Alamsaksa laensõnad hakkasid endale eesti keeles kohta sisse võtma hiljemalt XIII sajandil ning rohkem tähelepanu said nad seoses eesti kirjakeele loomisega XVI sajandil. Vanad alamsaksa laensõnad eesti keeles loovad seose keskaegse Euroopa elukorralduse tulekuga meie esivanemate maale XIII–XVII sajandil. Laenude seas leidub sõnu paljudelt erinevatelt elualadelt: ühiskonna ja majanduse, usu-, haridus- ja linnaelu uuendustega seotud sõnavara ja eesti keelde lisandunud uute tarbeesemete, elukutsete, tööriistade, toiduainete, taimede, koduloomade jm nimetusi. (Viikberg 2014) Muidugi on alamsaksa laensõnad juurdunud ka murretesse.

Lõunasetu sõnade hulgas esinenud alamsaksa laenud: I *haigatama*, L *prassma* ‘raiskama’; I *rjoon*, L *ritk* ‘rõigas’, nii idasetus kui ka lõunasetus on erinevad laenud, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), lõunasetus alamsaksa tüvi; I *treelts*, L *till* ‘till’, idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.), lõunasetus aga erinev tüvi, mis on alamsaksa laen; I *hirsine*, L *pal kōst* ‘palkidest, palgine’.

Põhjasetu sõnade hulgas esinenud alamsaksa laensõnad: I *hirsine*, P *palgōst* ‘palkidest, palgine’, põhjasetus on tegu eritüvega, mis on alamsaksa laen, kuid idasetus on vana omatüvi; I *panat*, P *amōtnik* ‘ametnik’; I *rjoon*, P *ritk* ‘rõigas’, nii idasetus kui ka põhjasetus on erinevad laenud, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.), põhjasetus alamsaksa tüvi; I *treelts*, P *till* ‘till’, idasetus vene laen (vt 4.2.4.1.); I *klaaditama*, P *triikma* ‘triikima’.

4.2.4.4. Läti laenud

Läänemeresoomlased ja indoeuroopa keelkonda rühmituvad rahvad, kes räägivad balti keeli, on elanud üksteise kõrval aastasadu. Selle aja jooksul on muidugi tulnud ette ka palju omavahelist keelelist suhtlemist. Lätlaste ja liivlaste, lätlaste ja eestlaste, eriti aga

lätlaste ja lõunaeestlaste vaheline keelekontakt on üha jätkunud ka pärast üksikute tänapäeval tuntud läänemeresoome ja balti keelte ning neile vastavate hõimude moodustumist meie ajaarvamise 1. aastatuhandel. (Vaba 1977: 16) Seepärast leidub ka setu keeles mõningaid läti laene.

Lõunasetu sõnades esinenud läti lensõnad: I *praaliss*, L *lump* 'lomp', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.), *lomp* on häälikuliselt ajendatud tüvi, on arvatud, et see võib olla tüve *lamm* variant või saadud sõnade *lamm* ja *lomm* segunemisel, eesti keelest on laenatud läti *lumpis* 'lomp' (EMS); I *sokitama*, L *pitsütämmä* 'pigistama', eesti keelest on laenatud läti MRD *pīčīt* 'pigistama, pitsitama, pressima', *sapīčīt* 'lohakalt töötama' (EMS).

Põhjasetu sõnade hulgas esinenud samad läti laenud, mis lõunasetu sõnade hulgas: I *praaliss*, P *lump* 'lomp', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1), kuid põhjasetus läti laen; I *sokitama*, P *pitstämmä* 'pigistama'.

4.2.4.5. Muud laenud

Lõunasetu sõnades esines ka soome, vadjja/isuri, baltisaksa ja algskandinaavia laene. Erinevalt teistest laenudest on suurem osa soome laensõnadest kirjakeeles teadlikult kasutusele võetud. Varasemad soome laenud on eesti kirjakeelde tulnud 19. sajandi lõpus, suurem osa laenudest aga keeleuuenduse käigus 20. sajandi esimesel veerandil. Suur hulk soome laensõnadest kuulub abstraktsesse sõnavarasse. (EMS) Soome laene leidub siiski ka murretes, kõige rohkem kirderannikumurretes (EMS), kuid üksikuid sõnu võib leida ka mujalt, nt setu keelest. I *tsahtama*, L *nokitsōma* 'nokkima, nokitsema', idasetus on vene laensõna, lõunasetus on vasteks eritüvi, mis on laenatud soome keelest.

I *plaaska*, L *putel* 'pudel', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1), lõunasetus aga erinev tüvi, mis on laenatud vadjja või isuri keelest; I *karet*, L *tōld* 'tōld', kui idaasetu puhul on tegemist vene laensõnaga, siis lõunasetus tegemist algskandinaavia tüvega.

I *klaaditama*, L *pressmä* 'triikima', idasetus on tegemist vene laenuga (vt 4.2.4.1.), lõunasetus tegemist baltisaksa tüvega, baltisaksa laenud pärinevad ülemsaksa murdest, mis kujunes välja Baltimaades 16.–18. sajandil. Baltisaksa murdele on iseloomulikud

alamsaksa mõjutused sõnavaras, eesti, läti ja vene laensõnad ning iseloomulik hääldus, nt *g* hääldamine eesvokaalide ees *j*-na või *ü* hääldamine *i*-na. (EMS)

Põhjasetu sõnades esinenud muud laenud: I *klaaditama*, P *pressmä* 'triikima' põhjasetus esineb baltisaksa laen; I *koha*, P *suunah* 'suunas' põhjasetus erinev tüvi, milleks on soome laen; I *tsahtama*, P *nokitsõma* 'nokkima, nokitsema' idasetus on laensõna (vt 4.2.4.1.), põhjasetus on erinev tüvi, mis võib olla laenatud soome keelest; I *plaaska*, P *putel* 'pudel', idasetus on vene laen (vt 4.2.4.1.), põhjasetus aga erinev tüvi, mis on laenatud vadjja või isuri keelest; I *tüindsälik*, P *laisk* 'laisavõitu', põhjasetus on erinev laentüvi, balti tüvi; I *karet*, P *tõld* 'tõld', kui idasetu puhul on tegemist vene laensõnaga (vt 4.2.4.1), siis põhjasetus tegemist algskandinaavia tüvega.

Kokkuvõte

Käesolev magistritöö esitab esmase ülevaate setu kolme murraku sagedasemast ning ka eripärasest sõnavarast. Töö põhineb Eesti Keele Instituudi murdearhiivi, Tartu ülikooli murdekorpuse ja autori poolt välitöödel kogutud setu keeleainesel.

Töö algusosades on antud ülevaade Setumaa kujunemisest ja keelest, kus on käsitletud nii ajalugu kui ka setude identiteeti ning keelt. Lisaks on püütud lähemalt selgitada setu murrakurühma määratlemist ja tähtsamaid erijooni. Välja on toodud ka setu murdeala sisemine liigendus ning näiteid, kuidas erinevused kajastuvad sõnavaras. Eraldi peatükis on käsitletud setu sõnavara varasemaid uurimusi.

Töö esimeses empiirilises pooles on analüüsitud kõige sagedasemaid setu murrakute sõnu Kristel Uihoaia poolt koostatud sagedusloendite põhjal. Neis sagedusloendites on esitatud 300 TÜ eesti murdekorpuse sagedasemat idasetu, lõunasetu ja põhjasetu sõna.

Analüüsis on sõnad jagatud kolme rühma: sõnad, mis esinesid kõigis kolmes murrakus; sõnad, mis esinesid kahes murrakus ja sõnad, mis esinesid ainult ühes murrakus. Teises rühmas on moodustatud kolm alarühma: idasetu ja põhjasetu ühised sõnad, idasetu ja lõunasetu ühised sõnad ning lõunasetu ja põhjasetu ühised sõnad. Kolmandas rühmas on samuti kolm alarühma: sõnad, mis esinesid ainult idasetus; sõnad, mis esinesid ainult lõunasetus ning sõnad, mis esinesid ainult põhjasetus. Kõige suurem oli muidugi kolmas rühm, kuhu kuulusid ainult ida-, lõuna- ja põhjasetus esinenud sõnad. Järgnes esimene rühm, kus olid kõik ühised sõnad.

Võrreldud on tähelepanuväärsemaid erinevusi, mis sagedasemates sõnades esile tulid. Näiteks vastandavatest sidesõnadest on idasetus sage *a*, sellevasteks lõuna- ja põhjasetu sagedasemate sõnade hulgas on hoopiski *aga*. Idasetus ei esine *aga* sagedasemate sõnade hulgas üldse, kuid selle vasteks on seal veel *aq*. Ühendav sidesõna *ja* esineb kõigis kolmes murrakus, siiski on selle kõrval idasetus sage ka *ni*, teistes murrakutes *ni* sage pole. Määrsõnadest on idasetus sage *kõõ*, mille vasteks on ilmselt lõuna- ja põhjasetus *kõgõ*. Idasetus esineb ka *kõgõ*, agatunduvalt vähem sagedasena, vaid põhjasetus esineb veel sama adverb kujul *kygõ*. Idasetus esineb sagedasti rõhumäärsõna

jo, lõuna- ja põhjasetus *ju*. Verbide ja nimisõnade osas on erinevused juhuslikumat laadi, kuna verbide ja substantiivide esinemised sõltuvad tekstide temaatikast.

Töö teises empiirilises pooles on analüüsitud kolme setu murraku eripärast sõnavara, alusmaterjaliks on võetud 290 eripärast idasetu sõna, mida olen analüüsinud bakalaureusetöös (Teder 2013). Lõuna- ja põhjasetu vasted neile idasetu sõnadele on saadud välitöödelt, kus keelejuhtideks on olnud naisterahvad vanuses 68–94 aastat. Keelejuhte on küsitletud nii idasetu, lõunasetu kui ka põhjasetu murdealal.

Setu kolme murraku eripäraste sõnade analüüsis keskendusin lõuna- ja põhjasetu sõnade erinevustele ja sarnasustele võrreldes idasetu sõnadega, seevastu lõuna- ja põhjasetu sõnu omavahel eraldi võrreldud ei ole. Haruldaste sõnade analüüsi osas on sõnad jagatud kahte suuremasse rühma, samatüvelisteks ja eritüvelisteks sõnadeks. Samatüvelised sõnad on omakorda jagatud identseteks tüvedeks, häälikuliste erinevustega sõnadeks ja erinevate tuletistega tüvedeks. Ida- ja lõunasetu sõnu võrreldes tuli esile järgmisi identseid tüvesid: *harokalla* ‘harkis’; *helkäne* ‘helkjas’; *helotama* ‘liigutama’; *hernetsopanõ* ‘rõugearmiline’; *hiibak* ‘kaltsakas’ ning võrreldes idasetu sõnu põhjasetu sõnadega, esines järgmisi identseid tüvesid: *helotama* ‘liigutama’; *hiitrahe* ‘kavalasti’; *kannahtlik* ‘kannatlik’; *koss* ‘pats’. Identsete tüvede järgi võib järeldada, et omavahel on sarnasemad just ida- ja lõunasetu murrakud, sest neis esines 43 sama sõna, kuid ida- ja põhjasetu murrakud on omavahel märksa erinevamad, neis esines vaid 12 sama sõna.

Häälikuliste erinevustega sõnares esines vokaalivahelduse (nt *o ~ a* I *hainalosõtõbi*, L *hainalasõtõbi* ‘närvihaigus’; *u ~ i* I *-sordulitsi*, P *-sordilitsi* ‘pl -sordilisi’), konsonandivahelduse (nt *t ~ k* I *kestpaigah*, L *keskpaigah* ‘keskel’; *p ~ v* I *hålpünü*, P *hålvätü* ‘halvatud’) ja astmevaheldusega (nt *ll ~ ld* I *illakune*, L *ildanõ* ‘hiline’; *k ~ kk* I *nakahhama*, P *nakkamma* ‘külge hakkama’) sõnu. Astmevaheldusega sõnares võis märgata tendentsi, et idasetu sõnad on valdavalt nõrgas astmes ja nende vasted lõuna- ja põhjasetu sõnares on tugevas astmes.

Erinevate tuletistega tüvedest on välja toodud noomenituletised, adverbituletised, adjektiivituletised ja verbituletised. Noomenituletisi analüüsides ilmneb väga selgelt

see, et idasetu murdes on produktiivne isikut tähistav muinasvene liide *-nik* (nt *karmanik*, *halõdnik*), lõuna- ja põhjasetus seda nii sageli ette ei tulnud. Adverbituletuses esineb erinevaid liiteid, mis on iseloomulikud just setu murdekeelele, näiteks kõige enam on *he*-adverbiliitega sõnu, seda just idasetus (nt *armahe*, *närdsõtohe*), kuid mõnevõrra vähem ka lõuna- (nt *roisatehe*) ja põhjasetu (nt *vihasahe*) murrakus. Adjektiivide tuletusliited olid suures osas produktiivsed, oli ka mitteproduktiivseid liiteid ja vähesel määral vähendusliitega sõnu. *ne*-liide on tavapäraseim liide nii idasetu (nt *helläne*, *pittukõnõ*) kui ka lõuna- (nt *indine*, *kändlikanõ*) ja põhjasetu (nt *kir'oline*, *ildane*) adjektiivides. Idasetu murrakus on väga produktiivsed momentaansufiksiga verbid (nt I *hirnahutma*, *inahtamma*), sarnaseid tuletusliiteid esineb ka lõuna- ja põhjasetu sõnades (nt L *tülgähtämä*, P *neelähtämmä*), kuid siiski vähem. Kõigis kolmes murrakus esineb sageli ka *Vta*-liide (I *rutatamma*, L *kallutamma*, P *jaotamma*).

Eritüvelised sõnad jaotati erinevateks omatüvedeks, erinevateks liitsõnadeks, erinevateks sõnaühenditeks ning erinevateks laensõnadeks. Erinevad omatüved on jagatud vastavalt erinevateks lihttüvedeks ja erinevateks tuletatud sõnadeks. Mõlemas viimases rühmas on sõnad omakorda jagatud ka sõnaliigiti. Tähelepanuväärne on, et idasetu tuletistele vastasid sageli põhja- ja lõunasetus liitsõnad ja sõnaühendid. Erinevate laensõnade puhul on eraldi välja toodud vene, saksa, alamsaksa, läti ja muud laenud.

Töö eesmärk oli võrrelda Setumaa erinevate piirkondade sõnavara ning leida, kui palju on neis ühiseid jooni ja kui palju on erinevat. Bakalaureusetööd tehes selgus, et idasetu sõnavara on väga palju mõjutanud vene keel. Käesoleva magistritöö tulemused näitavad samuti, et nii lõuna- kui ka põhjasetu sõnavaras esineb tunduvalt vähem vene laene, kui neid oli idasetus. Siiski ei seisne setu murrakute sõnavara erinevused ainult vene laensõnade erinevas levikus, vaid lahknevusi ilmneb ka eesti kirjakeelest mõjutatud sõnavara erinevas esinemuses. Idasetus on eesti kirjakeele mõjutusi oluliselt vähem. Samas on idasetus säilinud palju arhailist omasõnavara ja väga produktiivne sõnatuletus. Omapäraseid eriarenguid tuli ilmsiks samas ka põhja- ja lõunasetu sõnavaras, kõiki kolme setu kesket murrakut iseloomustavad oma kordumatud eripärad.

Lühendid

I – idasetu

L – lõunasetu

P – põhjasetu

Kirjandus

Aun, Mare 2003. Saateks – *Setumaa kogumik I: Uurimusi Setumaa arheoloogiast, numismaatikast, etnoloogiast ja ajaloo*. Tallinn: Ajaloo Instituut.

Eichenbaum, Külli, Karl Pajusalu 2001. Setode ja võrokeste keelehoiakutest ja identiteedist. – *Keel ja Kirjandus*, nr 7, 483–489.

EMS = Metsmägi, Iris, Meeli Sedrik, Sven-Erik Soosaar 2012. *Eesti etimoloogiasõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

EKK = Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross 2007. *Eesti keele käsiraamat*. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Elektrooniline versioon: <http://www.eki.ee/books/ekk09/> (vaadatud: märts 2015)

Ernits, Enn 1987. Setu(kas). – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 31*, 37–41.

Faster jt = Faster, Mariko, Sulev Iva, Urmas Kalla, Triin Iva, Laivi Org 2014. *Eesti-Võru sõnaraamat – Eesti-Võro sõnaraamat*. Võru: Võru Instituut.

Faster, Mariko 2004. Laenulisi maastikusõnu Võru- ja Setumaa kohanimes. – *Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamat III*. Tartu, 23–32.

Faster, Mariko 2005. Võru- ja Setumaa kohanime determinandid. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Faster, Mariko 2013. Nulgast mäeni. Ülevaade Setomaa nimevarast – *Setomaa kohanimed*. Koost. Arvis Kiristaja. Värska: Seto Instituut (Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda).

Hurt, Jakob 1904. *Über die Pleskauer Esten oder die sogenannten Setukesen*. Finnische Literatur-Gesellschaft. Helsingfors.

Iacobini, Claudio 2000. Base and direction of derivation. – *Morphologie: ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung*, Halbbd. 1. = Morphology: an international Handbook on Inflection and Word-formation, Vol. 1. Ed. Geert Booij et al.

Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, Bd. 17.1. Berlin; New York: Walter de Gruyter, pp.

Jääts, Indrek (2000). Ethnic identity of the Setus and the Estonian – Russian border dispute. *Nationalities papers* Vol 28, No. 4.

Kasik, Reet 2013. *Kompleksete sõnade struktuur*. Tartu Ülikooli eesti keele osakonna preprintid 3. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kasik, Reet 1996. *Eesti keele sõnatuletus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Keem, Hella, Käsi, Inge 2002. Võru murde tekstid. Eesti murded VI. Tallinn: Eesti Keele Instituut.

Koreinik, Kadri 2015. *Setu keel: ELDIA uuringu lühikokkuvõte*. ELDIA teaduskonsortsium. Tartu: Bookmill.

Käsi, Inge (koost.) 2011. *Vanapärase Võru murde sõnaraamat*. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Laul, Silvia 2009. Tekstiilikeraamika kultuur – *Setomaa* 2. Koost. ja toim. Mare Aun, Heiki Valk, Anti Selart, Anti Lillak. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 51

Lillak jt = Lillak, Anti, Lea Teedemaa, Arvis Kiristaja, Terje Lõbu, Madis Maasing, Kadi Kass 2009. Uusaeg. – Mare Aun, Heiki Valk, Anti Selart & Anti Lillak (toim.) *Setomaa 2. Vanem ajalugu muinasajast kuni 1920. aastani*. Eesti Rahva Muuseum 100. Tartu.

Lillak, Mare 1987. Sugulusalast sõnavara J. Hurda "Setukeste lauludes". Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Lillik, Aino 1978. Köögi- ja toidualane sõnavara Setu murrakus. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Must, Mari 1946. Vene laensõnad Setu murdes. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Must, Mari 2000. *Vene laensõnad eesti murretes.* Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Mägiste, Julius 1957. Setude nimetustest. – *Tulimuld*, nr 5, 246–248.

Mägiste, Julius 1977. *Setukaistekstejä.* Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Mägiste, Julius 2007. *Seto sõnastik.* Toim. Mariko Faster. Võru: Võru Instituut.

Nilbe, Sirje 1978. Nimisõnade poeetilised sünonüümid Setu regilaulus. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Pajusalu jt 2009 = Pajusalu, Karl, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll, Jüri Viikberg 2009. *Eesti murded ja kohanimed.* 2., täiendatud trükk. Toim. Tiit Hennoste. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Ploom, Harald 1955. Kaassõnad eesti murdeis. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Reissar, Leo 1996. *Setumaa läbi sajandite: Petserimaa.* Tallinn: Kupar.

Roosaar, Lea 1955. Rõivaste ja ehete nimetused Setu rahvalauludes. Kursusetöö. Käsikiri Tartu ülikooli eesti keele ajaloo ja murrete õppetoolis.

Saar, Evar 2003. Setos – Eine südestnische Sprache und Kultur an der EstinischRussischen Grenze. – *Grenzverschiebungen. Interdisziplinäre Beiträge zu einem zetilosen Phänomen.* Wolfgang Brücher (toim) Internationales Symposium des interdisziplinären Forschungsschwerpunktes „Grenzregionen und Interferenzräume“ der Philosophischen Fakultäten der Universität des Saarlandes in Saarbrücken und Forbach 10.-12. Mai 2001. Röhrig Universitätsverlag.

Saareste, Andrus 1932. Eesti keeleala murdelisest liigendusest. *Eesti Keel* 1–2.

Sarv, Vaike 2003. Seto, mõtsik ja tsuhkna. *Kaika Suvõülikuulõ kogomik IX-XI.* Võro: Võro Selts VKKF.

Schmidt, Lianne 1989. Rõivastusalane sõnavara Setu murraku põhjaosas. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Simm, Jaak 1970. Märkmeid Setumaa endise Satseri valla külanimedest. – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 16*, 173–177.

Simm, Jaak 1971. Slaavi geograafilisi termineid Setumaa kohanimedena. – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 17*, 169–172.

Simm, Jaak 1972. Mõningaid märkmeid Setumaa mikrotoponüümidest. – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 18*, 151–157.

Simm, Jaak 1978. Kohanimesid J. Hurda "Setukeste lauludest". – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 23*, 65–69.

Simm, Jaak 1983. Setu eesnimed. – *Emakeele Seltsi Aastaraamat 26-27*, 92–98.

STAT = Statistikaameti koduleht. Rahva ja eluruumide loenduse tulemused – Emakeel ja eesti emakeelega rahvastiku murdeoskus; http://www.stat.ee/64628?parent_id=32784 (Vaadatud 19.03.2015)

Tammo, Eha 1981. Somaatiline sõnavara Setu murrakus. Diplomitöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis.

Tartu ülikooli murdekorpused. <http://www.murre.ut.ee/mkweb/> (Vaadatud mai 2015)

Teder, Kaja 2013. Idasetu sõnavara. Bakalaureusetöö.

Timmo, Vladimir 1951. Meremäe murrak. (Se.) Diplomitöö. Käsikiri Tartu ülikooli eesti keele ajaloo ja murrete õppetoolis.

Toomsalu, Ülo 1995. *Setu verbi grammatika ja sõnastikud*. Tallinn.

Vaba, Lembit 1977. *Läti laensõnad eesti keeles*. Tallinn: Valgus.

Vaba, Lembit 2014. Mitmekihiline Setumaa – *Keel ja Kirjandus 12*: 911–926.

Valk jt = Heiki Valk, Anti Selart, Anti Lillak 2009. Sissejuhatus – *Setomaa 2*. Koost. ja toim. Mare Aun, Heiki Valk, Anti Selart, Anti Lillak. Tartu: Eesti Rahva Muuseum, 5–7

VES = Võro-eesti synaraamat 2002. Toim. Sulev Iva. Võro Instituudi toimõtisõq 12. Tarto – Võro. Elektrooniline versioon: <http://www.folklore.ee/Synaraamat/>

Viikberg, Jüri 2014. Alamsaksa laensõnadest nende tulekuajas. *Keel ja Kirjandus* 10: 749–762.

Viikberg, Jüri 2014. Pilguheit saksa laensõnadele eesti keeles. *Oma Keel* 1: 3–11.

Viitso, Tiit-Rein 1990a. Stress and Quantity in North Setu (South Estonian). – *Linguistica Uralica*, lk 81–88.

Viitso, Tiit-Rein 1990b. Vowels and Consonants in North Setu (South Estonian). – *Linguistica Uralica*, lk 161–172.

VMS = Väike murdesõnastik I, [A-L] 1982. Koostanud E. Juhkam jt. Toimetanud Valdek Pall. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Keele ja Kirjanduse Instituut. Elektrooniline versioon: <http://portaal.eki.ee/dict/vms> (Vaadatud: märts 2015).

VMS = Väike murdesõnastik II, [M-Ü] 1989. Koostanud A. Haak jt. Toimetanud Valdek Pall. Tallinn: Keele ja Kirjanduse Instituut.

The vocabulary of the three Setu Dialects.

Summary

The following paper will give the preliminary overview of the frequent and peculiar vocabulary of the three Setu dialects (Eastern Setu, Southern Setu and Northern Setu). The theoretical part of the paper provides an overview of the origins of Setumaa and its language, including the history of the Setu people, their identity and language. Introduction also explains the specification of the Setu dialect group and some important features. It points out as well the internal partition of the Setu dialect area, including examples of how the differences reflect in the vocabulary. Another paragraph is dedicated to previous studies about the Setu vocabulary.

The first part of the paper analyzes the most common words of the Setu dialects on the basis of the frequency lists compiled by Kristel Uiboaed. These frequency lists consist of 300 most frequent Eastern, Southern and Northern Setu words in the UT corpus of dialects.

The analysis divides the words into three sections: words present in all three dialects, words present in two dialects and words present in only one. The second section consists of three sub-sections: common words in Eastern and Northern Setu dialects, common words in Eastern and Southern Setu dialects and common words in Southern and Northern Setu dialects. The third section also consists of three sub-sections: words present only in Eastern Setu dialect, words present only in Southern Setu dialect and words present only in Northern Setu dialect. The largest section was certainly the third with the words present in just a single dialect. It was followed by the first section, where all the words were common among the three dialects. Analysis of the frequent words did not bring out major differences between the three dialects.

The second part of the paper analyzes the rare vocabulary of the three Setu dialects, based on the 290 original Eastern Setu words I analyzed in my bachelor's thesis (Teder 2013). Southern and Northern Setu counterparts of these Eastern Setu words were gathered during fieldwork, where language guides were women between the ages of 68–

94. The language guides were questioned in Eastern, Northern and Southern Setu dialect areas.

While analyzing the original words of the three dialects I focused on the differences and similarities that Northern and Southern Setu dialects shared regarding to Eastern Setu dialect; however, the words of Northern and Southern Setu dialects were not compared between themselves. Analysis of rare words is divided into two parts, words with same stem and words with different stem. Words with same stem are in turn divided into words with identical stem, words with phonetic differences and words different derivative stems. Words with phonetic differences consist of vowel change, consonant change and gradational. Words with different derivative stems include nominal derivatives, adverbial derivatives and verb derivatives.

Words with different stems are divided into different native stems, different compound words, different phrases and different loanwords. Different original stems are divided into different simple stems and different derived words. Both of these are in turn divided according to the word classes. Different borrowed words are categorized as Russian, German, Low German, Latvian and other loans.

The purpose of the paper was to compare the vocabulary of the different parts of Setumaa, and to find out the amount of similarities and differences. It turns out that Eastern Setu dialect has been influenced greatly by Russian language, while both Northern and Southern Setu dialects have far lesser amount of Russian loans. Many differences in the original vocabulary have been caused by sound changes and usage of derivative appendixes. Of course Southern and Northern Setu dialects, when compared to the Eastern Setu dialect, have a lot of words with different stems. It also became clear that Eastern Setu words are very rare while their counterparts in Southern and Northern Setu dialects are more common words, also present in the Eastern Setu dialect.

Lisa 1

Kolme setu murraku sagedasemad sõnad

Idasetu	Lõunasetu	Põhjasetu
<i>olõma</i>	<i>siis</i>	<i>olõma</i>
<i>siis</i>	<i>olõma</i>	<i>siis</i>
<i>ja</i>	<i>ja</i>	<i>ja</i>
<i>jah</i>	<i>tuu</i>	<i>maq</i>
<i>õ</i>	<i>ä</i>	<i>tuu</i>
<i>tuu</i>	<i>kui</i>	<i>ka</i>
<i>õõ</i>	<i>pandma</i>	<i>minemä</i>
<i>et</i>	<i>är</i>	<i>et</i>
<i>nii</i>	<i>es</i>	<i>no</i>
<i>minemä</i>	<i>nii</i>	<i>är</i>
<i>ka</i>	<i>iks</i>	<i>ei</i>
<i>maq</i>	<i>tegemä</i>	<i>kõik</i>
<i>kui</i>	<i>aga</i>	<i>kui</i>
<i>a</i>	<i>nuuq</i>	<i>jah</i>
<i>es</i>	<i>vai</i>	<i>aga</i>
<i>saama</i>	<i>jah</i>	<i>timä</i>
<i>ei</i>	<i>no</i>	<i>ütlemä</i>
<i>är</i>	<i>et</i>	<i>es</i>
<i>no</i>	<i>ka</i>	<i>tegemä</i>
<i>iks</i>	<i>ei</i>	<i>saama</i>
<i>jälq</i>	<i>saama</i>	<i>tulõma</i>
<i>nuuq</i>	<i>jälq</i>	<i>õõ</i>
<i>kõik</i>	<i>timä</i>	<i>iks</i>
<i>pandma</i>	<i>noh</i>	<i>miiq</i>
<i>timä</i>	<i>maq</i>	<i>ni</i>
<i>noh</i>	<i>miiq</i>	<i>nägemä</i>
<i>vai</i>	<i>pääle</i>	<i>nuuq</i>
<i>tegemä</i>	<i>õõ</i>	<i>mis</i>
<i>ni</i>	<i>aigu</i>	<i>vai</i>
<i>tulõma</i>	<i>ütlemä</i>	<i>nii</i>
<i>sääl</i>	<i>kõik</i>	<i>õ</i>
<i>ütlemä</i>	<i>ju</i>	<i>võtma</i>
<i>tiidmä</i>	<i>sääne</i>	<i>taa</i>
<i>jo</i>	<i>taa</i>	<i>pandma</i>
<i>sääne</i>	<i>sinnä</i>	<i>sääl</i>
<i>nakkama</i>	<i>a</i>	<i>ju</i>
<i>pääle</i>	<i>üts</i>	<i>üts</i>
<i>väega</i>	<i>võtma</i>	<i>vot</i>

<i>võtma</i>	<i>mis</i>	<i>jälq</i>
<i>andma</i>	<i>minemä</i>	<i>uma</i>
<i>üts</i>	<i>väega</i>	<i>pääle</i>
<i>lats</i>	<i>mm</i>	<i>väega</i>
<i>sinnä</i>	<i>tulõma</i>	<i>andma</i>
<i>vot</i>	<i>nüüid</i>	<i>kodo</i>
<i>mm</i>	<i>ajama</i>	<i>tõõnõ</i>
<i>kõõ</i>	<i>nakkama</i>	<i>miäki</i>
<i>tõõnõ</i>	<i>tiidmä</i>	<i>viil</i>
<i>viil</i>	<i>sisse</i>	<i>elämä</i>
<i>nigu</i>	<i>esiq</i>	<i>määne</i>
<i>kaema</i>	<i>sääl</i>	<i>sjoo</i>
<i>sjoo</i>	<i>nimäq</i>	<i>tiidmä</i>
<i>miiq</i>	<i>pallo</i>	<i>sääne</i>
<i>kes</i>	<i>küll</i>	<i>nimäq</i>
<i>taa</i>	<i>ostma</i>	<i>hüä</i>
<i>suur</i>	<i>tüü</i>	<i>kats</i>
<i>mis</i>	<i>sjoo</i>	<i>pidämä</i>
<i>miäki</i>	<i>kes</i>	<i>pallo</i>
<i>maa</i>	<i>nahk</i>	<i>käümä</i>
<i>vällä</i>	<i>naad</i>	<i>jäämä</i>
<i>saq</i>	<i>lina</i>	<i>saq</i>
<i>hüä</i>	<i>kudama</i>	<i>süümä</i>
<i>aig</i>	<i>süümä</i>	<i>sinnä</i>
<i>õq</i>	<i>kah</i>	<i>kes</i>
<i>laskma</i>	<i>inämp</i>	<i>esiq</i>
<i>viimä</i>	<i>ahi</i>	<i>imä</i>
<i>mõts</i>	<i>tõõnõ</i>	<i>hobõnõ</i>
<i>käümä</i>	<i>suur</i>	<i>elo</i>
<i>yks</i>	<i>käümä</i>	<i>noh</i>
<i>nägemä</i>	<i>vesi</i>	<i>ostma</i>
<i>lina</i>	<i>pesemä</i>	<i>lehm</i>
<i>enne</i>	<i>nagu</i>	<i>tuuma</i>
<i>sisse</i>	<i>leib</i>	<i>viimä</i>
<i>kas</i>	<i>hää</i>	<i>mm</i>
<i>kats</i>	<i>vanaste</i>	<i>miis</i>
<i>nimäq</i>	<i>kõge</i>	<i>lats</i>
<i>külbmä</i>	<i>vällä</i>	<i>kuidas</i>
<i>süümä</i>	<i>tsiga</i>	<i>ee</i>
<i>rõivas</i>	<i>pidämä</i>	<i>tiiq</i>
<i>pääl</i>	<i>niimuudu</i>	<i>suur</i>
<i>pallo</i>	<i>mano</i>	<i>esä</i>
<i>naanõ</i>	<i>kiitmä</i>	<i>ajama</i>
<i>poiss</i>	<i>kari</i>	<i>vana</i>

<i>pidämä</i>	<i>see</i>	<i>nakkama</i>
<i>määne</i>	<i>nigu</i>	<i>muna</i>
<i>külä</i>	<i>valama</i>	<i>pääl</i>
<i>päiv</i>	<i>lang</i>	<i>kudama</i>
<i>pää</i>	<i>surma</i>	<i>rõivas</i>
<i>m</i>	<i>säält</i>	<i>nagu</i>
<i>jäämä</i>	<i>pesmä</i>	<i>naad</i>
<i>esiq</i>	<i>pääl</i>	<i>säält</i>
<i>niimuudu</i>	<i>õq</i>	<i>päiv</i>
<i>naad</i>	<i>viimä</i>	<i>poig</i>
<i>laulma</i>	<i>valgõ</i>	<i>laskma</i>
<i>imä</i>	<i>tuuma</i>	<i>külä</i>
<i>viin</i>	<i>ni</i>	<i>kaema</i>
<i>vanast</i>	<i>massin</i>	<i>illos</i>
<i>tuuma</i>	<i>laskma</i>	<i>vanast</i>
<i>rügä</i>	<i>kats</i>	<i>nuur</i>
<i>elämä</i>	<i>kaar</i>	<i>kõnõlõma</i>
<i>niiviise</i>	<i>saq</i>	<i>veli</i>
<i>mõni</i>	<i>rehi</i>	<i>siih</i>
<i>kodo</i>	<i>põld</i>	<i>mano</i>
<i>raha</i>	<i>peremees</i>	<i>kolm</i>
<i>nojah</i>	<i>jäämä</i>	<i>a</i>
<i>nahk</i>	<i>jahu</i>	<i>vast</i>
<i>valgõ</i>	<i>inne</i>	<i>sõsar</i>
<i>ajama</i>	<i>tahtma</i>	<i>naanõ</i>
<i>uss</i>	<i>peräst</i>	<i>lang</i>
<i>puul</i>	<i>puul</i>	<i>koh</i>
<i>maaha</i>	<i>mõskma</i>	<i>inämp</i>
<i>küll</i>	<i>muudu</i>	<i>aasta</i>
<i>kutsma</i>	<i>man</i>	<i>vällä</i>
<i>kolm</i>	<i>kodo</i>	<i>tarõ</i>
<i>kirst</i>	<i>höste</i>	<i>tüü</i>
<i>esä</i>	<i>hunt</i>	<i>tahtma</i>
<i>vaja</i>	<i>aig</i>	<i>miil</i>
<i>siih</i>	<i>siih</i>	<i>jutus</i>
<i>nätäl</i>	<i>nätäl</i>	<i>jaa</i>
<i>küsiümä</i>	<i>need</i>	<i>vaja</i>
<i>kallis</i>	<i>kartol</i>	<i>sann</i>
<i>iist</i>	<i>esä</i>	<i>piti</i>
<i>aasta</i>	<i>hopõn</i>	<i>need</i>
<i>ümbre</i>	<i>õluq</i>	<i>kari</i>
<i>õnne</i>	<i>vana</i>	<i>juuma</i>
<i>vana</i>	<i>rohkõmp</i>	<i>tütär</i>
<i>tahtma</i>	<i>püksiq</i>	<i>tii</i>

<i>peräst</i>	<i>miäki</i>	<i>Salme</i>
<i>muna</i>	<i>linanõ</i>	<i>nüüid</i>
<i>mano</i>	<i>kastma</i>	<i>kas</i>
<i>koh</i>	<i>enne</i>	<i>ala</i>
<i>korjama</i>	<i>rügä</i>	<i>ülest</i>
<i>hobõnõ</i>	<i>m</i>	<i>talo</i>
<i>ee</i>	<i>kutsma</i>	<i>tahh</i>
<i>ruttu</i>	<i>kandma</i>	<i>sälg</i>
<i>käsi</i>	<i>havvutama</i>	<i>see</i>
<i>kasuma</i>	<i>egä</i>	<i>puul</i>
<i>jalg</i>	<i>ee</i>	<i>muidugi</i>
<i>yga</i>	<i>päält</i>	<i>inemene</i>
<i>takah</i>	<i>niisama</i>	<i>e</i>
<i>see</i>	<i>miil</i>	<i>viis</i>
<i>säält</i>	<i>lehm</i>	<i>säidse</i>
<i>poolõ</i>	<i>kaema</i>	<i>näütämä</i>
<i>pesmä</i>	<i>juuma</i>	<i>nelli</i>
<i>uma</i>	<i>viil</i>	<i>jätmä</i>
<i>njood</i>	<i>rabama</i>	<i>jo</i>
<i>need</i>	<i>poiss</i>	<i>yks</i>
<i>miil</i>	<i>piim</i>	<i>vesi</i>
<i>magama</i>	<i>määne</i>	<i>uba</i>
<i>laud</i>	<i>mitu</i>	<i>siijä</i>
<i>kua</i>	<i>kuur</i>	<i>raha</i>
<i>aigu</i>	<i>kasuma</i>	<i>njood</i>
<i>ülest</i>	<i>kas</i>	<i>mõni</i>
<i>süük</i>	<i>ülest</i>	<i>muu</i>
<i>sõsar</i>	<i>talo</i>	<i>maaha</i>
<i>rist</i>	<i>sai</i>	<i>kiüll</i>
<i>rehi</i>	<i>uma</i>	<i>kõge</i>
<i>rahvas</i>	<i>noo</i>	<i>kokko</i>
<i>puu</i>	<i>njood</i>	<i>jummal</i>
<i>mari</i>	<i>mõts</i>	<i>haigõ</i>
<i>kips</i>	<i>maa</i>	<i>viüi</i>
<i>kips</i>	<i>liim</i>	<i>vanaimä</i>
<i>kiitmä</i>	<i>koh</i>	<i>valgõ</i>
<i>kari</i>	<i>kangas</i>	<i>sisse</i>
<i>hain</i>	<i>ümbre</i>	<i>sadama</i>
<i>inämp</i>	<i>vähä</i>	<i>pühä</i>
<i>väikene</i>	<i>viin</i>	<i>piim</i>
<i>vidämä</i>	<i>vidämä</i>	<i>laiv</i>
<i>tõmbama</i>	<i>taar</i>	<i>kiäki</i>
<i>terä</i>	<i>seletämä</i>	<i>jõudma</i>
<i>talsipühad</i>	<i>päiv</i>	<i>jalg</i>

<i>siist</i>	<i>pastel</i>	<i>vasta</i>
<i>poiskene</i>	<i>mäletämä</i>	<i>täüs</i>
<i>pīte</i>	<i>maik</i>	<i>taivas</i>
<i>päält</i>	<i>kütsämä</i>	<i>sõitma</i>
<i>paso</i>	<i>kündmä</i>	<i>püksiq</i>
<i>mõrsja</i>	<i>kõnõlõma</i>	<i>peräst</i>
<i>mq</i>	<i>kiimä</i>	<i>Petseri</i>
<i>lüümä</i>	<i>kiäki</i>	<i>mõskma</i>
<i>kuna</i>	<i>humal</i>	<i>maja</i>
<i>kohegi</i>	<i>andma</i>	<i>maa</i>
<i>vesi</i>	<i>aasta</i>	<i>laulma</i>
<i>vast</i>	<i>olg</i>	<i>kygõ</i>
<i>valmis</i>	<i>värvilinõ</i>	<i>inne</i>
<i>Ruuda</i>	<i>väikene</i>	<i>egä</i>
<i>põimma</i>	<i>tükk</i>	<i>värv</i>
<i>pruut</i>	<i>sõda</i>	<i>viin</i>
<i>paast</i>	<i>seeh</i>	<i>Tallinn</i>
<i>mõis</i>	<i>riie</i>	<i>poolõ</i>
<i>must</i>	<i>põrmand</i>	<i>perrä</i>
<i>lehm</i>	<i>uja</i>	<i>paklanõ</i>
<i>kohe</i>	<i>laotama</i>	<i>ot</i>
<i>kubu</i>	<i>kolm</i>	<i>niimuudu</i>
<i>kõrd</i>	<i>kolkma</i>	<i>nahk</i>
<i>kivi</i>	<i>keträmä</i>	<i>mõistma</i>
<i>kerik</i>	<i>kast</i>	<i>magama</i>
<i>kinni</i>	<i>jahvatama</i>	<i>lihavõte</i>
<i>kiäki</i>	<i>hüüürdmä</i>	<i>leib</i>
<i>ütsvahe</i>	<i>hummok</i>	<i>lammas</i>
<i>ütsindä</i>	<i>värvmä</i>	<i>kuningas</i>
<i>võima</i>	<i>triikraud</i>	<i>korjama</i>
<i>rabama</i>	<i>terä</i>	<i>kasuma</i>
<i>pink</i>	<i>tarõ</i>	<i>karbikene</i>
<i>noja</i>	<i>parkma</i>	<i>kangas</i>
<i>niisama</i>	<i>paju</i>	<i>värvmä</i>
<i>müümä</i>	<i>pada</i>	<i>silm</i>
<i>man</i>	<i>paastma</i>	<i>siiloo</i>
<i>kott</i>	<i>nägemä</i>	<i>säläh</i>
<i>kepp</i>	<i>muidogi</i>	<i>saatma</i>
<i>herrä</i>	<i>läbi</i>	<i>rebäne</i>
<i>häll</i>	<i>kütmä</i>	<i>poiss</i>
<i>abi</i>	<i>küdsämä</i>	<i>niipalju</i>
<i>ynnõ</i>	<i>kuus</i>	<i>mesi</i>
<i>öö</i>	<i>kuum</i>	<i>läbi</i>
<i>tütär</i>	<i>kuivatama</i>	<i>liha</i>

<i>tütrik</i>	<i>kuijoma</i>	<i>laud</i>
<i>tohtma</i>	<i>kohegi</i>	<i>kõva</i>
<i>talgoq</i>	<i>kott</i>	<i>kutsma</i>
<i>tah</i>	<i>kõrd</i>	<i>kuna</i>
<i>suu</i>	<i>jalah</i>	<i>krunt</i>
<i>susi</i>	<i>ala</i>	<i>karp</i>
<i>miis</i>	<i>ümbreeringi</i>	<i>kanakõnõ</i>
<i>kuningas</i>	<i>vüü</i>	<i>kana</i>
<i>kuni</i>	<i>vot</i>	<i>kae</i>
<i>Keera</i>	<i>vend</i>	<i>aig</i>
<i>katõgese</i>	<i>vaja</i>	<i>üle</i>
<i>jõudma</i>	<i>sõgel</i>	<i>õq</i>
<i>jummal</i>	<i>suvi</i>	<i>viiloo</i>
<i>jago</i>	<i>sukripiit</i>	<i>veerätämä</i>
<i>ilm</i>	<i>pliit</i>	<i>veerde</i>
<i>unik</i>	<i>pikk</i>	<i>vidämä</i>
<i>ala</i>	<i>paastuaig</i>	<i>Tarto</i>
<i>õigõ</i>	<i>ost</i>	<i>tapma</i>
<i>värvmä</i>	<i>muu</i>	<i>takah</i>
<i>vihk</i>	<i>mustrilinõ</i>	<i>suvistepühä</i>
<i>vasta</i>	<i>muna</i>	<i>sakslanõ</i>
<i>terve</i>	<i>masla</i>	<i>pulmaq</i>
<i>talv</i>	<i>maaha</i>	<i>pää</i>
<i>taha</i>	<i>lõikama</i>	<i>paast</i>
<i>seismä</i>	<i>linaseeme</i>	<i>otsma</i>
<i>sakslanõ</i>	<i>lammas</i>	<i>müümä</i>
<i>saaaja</i>	<i>külbmä</i>	<i>müüdü</i>
<i>ruubli</i>	<i>kuni</i>	<i>mitu</i>
<i>poig</i>	<i>kohopiim</i>	<i>mitte</i>
<i>muu</i>	<i>jõudma</i>	<i>mõts</i>
<i>kümme</i>	<i>jalg</i>	<i>massin</i>
<i>külge</i>	<i>yga</i>	<i>kost</i>
<i>kost</i>	<i>all</i>	<i>kott</i>
<i>kuis</i>	<i>elämä</i>	<i>kõrd</i>
<i>keväjä</i>	<i>veereh</i>	<i>jutt</i>
<i>kaar</i>	<i>vahõlõ</i>	<i>yga</i>
<i>Irboska</i>	<i>tunn</i>	<i>hoidma</i>
<i>hummogult</i>	<i>tii</i>	<i>asi</i>
<i>heitümä</i>	<i>taha</i>	<i>aigo</i>
<i>hari</i>	<i>sugima</i>	<i>vokk</i>
<i>ette</i>	<i>siirup</i>	<i>vill</i>
<i>elo</i>	<i>segämä</i>	<i>vili</i>
<i>ah</i>	<i>raputama</i>	<i>Veera</i>
<i>vuur</i>	<i>pehmekene</i>	<i>uni</i>

<i>veeristminõ</i>	<i>peenikõnõ</i>	<i>tütrõkõnõ</i>
<i>suvirügä</i>	<i>nüür</i>	<i>tõukama</i>
<i>sugulanõ</i>	<i>mõnikord</i>	<i>tagasi</i>
<i>seeh</i>	<i>miis</i>	<i>puu</i>
<i>Petseri</i>	<i>magama</i>	<i>präätäma</i>
<i>palknas</i>	<i>lambanahk</i>	<i>poiskene</i>
<i>paaba</i>	<i>küllält</i>	<i>peakarjus</i>
<i>otsa</i>	<i>käterätt</i>	<i>nätäl</i>
<i>nagu</i>	<i>käsi</i>	<i>nitse</i>
<i>mäletämä</i>	<i>kuna</i>	<i>määnegi</i>
<i>mõskma</i>	<i>kuiv</i>	<i>mängmä</i>
<i>laulatama</i>	<i>kuidas</i>	<i>must</i>
<i>külm</i>	<i>kohe</i>	<i>muido</i>
<i>kööds</i>	<i>kuhi</i>	<i>m</i>
<i>käänämä</i>	<i>kolge</i>	<i>lüümä</i>
<i>käsildõ</i>	<i>kohe</i>	<i>linanõ</i>
<i>kõge</i>	<i>kivi</i>	<i>kütmä</i>
<i>kuus</i>	<i>kavva</i>	<i>käest</i>
<i>kummardama</i>	<i>katel</i>	<i>koolõma</i>
<i>kodo</i>	<i>kama</i>	<i>kits</i>
<i>kell</i>	<i>jaost</i>	<i>kinni</i>
<i>kangas</i>	<i>jago</i>	<i>kah</i>
<i>kalakene</i>	<i>hari</i>	<i>hain</i>
<i>kala</i>	<i>hapnõ</i>	<i>halv</i>
<i>kah</i>	<i>hame</i>	<i>eläjä</i>
<i>kae</i>	<i>õdak</i>	<i>ümbre</i>
<i>juuma</i>	<i>vili</i>	<i>õdak</i>
<i>jaa</i>	<i>veidikene</i>	<i>võima</i>
<i>istmä</i>	<i>tütrik</i>	<i>ubin</i>
<i>illos</i>	<i>tõmbama</i>	<i>tundma</i>
<i>höste</i>	<i>tõlv</i>	<i>taade</i>
<i>edesi</i>	<i>tiik</i>	<i>süük</i>
<i>aq</i>	<i>tiiq</i>	<i>sookanarbik</i>
<i>Ants</i>	<i>tahh</i>	<i>sälgä</i>
<i>üsk</i>	<i>takah</i>	<i>seeh</i>
<i>üle</i>	<i>supp</i>	<i>rassõ</i>
<i>vohopaats</i>	<i>sukri</i>	<i>palama</i>
<i>vits</i>	<i>siijä</i>	<i>puri</i>
<i>vanapagan</i>	<i>seni</i>	<i>punanõ</i>
<i>trehvama</i>	<i>sälgä</i>	<i>pelgämä</i>
<i>tarõ</i>	<i>rätt</i>	<i>uutma</i>
<i>taah</i>	<i>ragoma</i>	<i>niit</i>

Lisa 2

Kolme setu murraku eripärased sõnad

(* tähistab rekonstrueeritud põhivormi)

Idasetu	Lõunasetu	Põhjasetu	Kirjakeelne vaste
<i>haarahutma</i>	<i>haaramma</i>	<i>haardma</i>	haarama
<i>aasanõ</i>	<i>ullikanõ</i>	<i>vikur</i>	kelm, riukaline
<i>ahnõhkaal</i>	<i>ahnõh</i>	<i>ahnõh</i>	ahnepäits
<i>ahtakõistõ</i>	<i>ahtakeste</i>	<i>kitsahe</i>	kitsukeselt
<i>haigatama</i>	<i>prassma</i>	<i>raiskamma</i>	raiskama
<i>hainalosõtõbi</i>	<i>hainalosõtõbi</i>	<i>ull'us</i>	närvihaigus
<i>halõdnik</i>	<i>hallõkõnõ</i>	<i>hallõ</i>	hale (nimisõna)
<i>halõpaling</i>	<i>porijutt</i>	<i>porss</i>	lorijutt, lobajutt
<i>*halõpalitama</i>	<i>mulgatama</i>	<i>porssma</i>	lobisema
<i>aplamiistõ</i>	<i>hõlpsahe</i>	<i>hõlpsahe</i>	hõlpsasti
<i>armahe</i>	<i>armahe</i>	<i>armsahe</i>	armsalt, lahkelt
<i>armustõ</i>	<i>hüölitsi</i>	<i>armakõistõ</i>	armsasti
<i>harokalla</i>	<i>harokalla</i>	<i>harki</i>	harkis
<i>astuk</i>	<i>käümine</i>	<i>kõndminõ</i>	kõnnak
<i>asutsõhe</i>	<i>asutsehe</i>	<i>poganald</i>	räpaselt
<i>haugakääds</i>	<i>orapuu</i>	<i>oravits</i>	kibuvits
<i>edesnik</i>	-	-	karjaseabiline
<i>edi</i>	-	-	viljakoristamise si
<i>heldelinõ</i>	<i>hel'de</i>	<i>helde</i>	helde
<i>*helendämä</i>	<i>heränemä</i>	<i>herämä</i>	üles tõusma
<i>helkäne</i>	<i>helkäne/pilisev</i>	<i>helk'</i>	helkjas
<i>helläne</i>	<i>helläke</i>	<i>hell</i>	hell
<i>hellätseppä</i>	<i>tassakõistõ</i>	<i>hell'ält</i>	hellalt, ettevaatlikult
<i>helotama</i>	<i>helotama</i>	<i>helotama</i>	liigutama
<i>helovalla</i>	<i>minekivalmih</i>	<i>minekivalmis'</i>	minekuvalmis
<i>heonõ</i>	<i>higonõ</i>	<i>higine</i>	higine
<i>herehehe</i>	<i>heledähe</i>	<i>helehehe</i>	eredalt
<i>hernetsopanõ</i>	<i>hernetsopanõ</i>	-	rõugearmiline
<i>essük</i>	<i>essütäjä</i>	<i>essütäjä</i>	eksitus, eksing
<i>hiibak</i>	<i>hiibak/kaltsak</i>	<i>sant</i>	kaltsakas
<i>hiidüskinõ</i>	<i>pelo/pelgäjä</i>	<i>pelgäjä</i>	pelglik, kergesti ehmu
<i>*hiiskõlõma</i>	<i>purelemä</i>	<i>tõrõlõma</i>	sõnelema
<i>hiitrahe</i>	<i>vigurõhe</i>	<i>hiitrahe</i>	kavalasti
<i>hilbadsõ</i>	<i>hilbadsõq</i>	<i>sandimuudo</i>	pl nürused

<i>hilbakohe</i>	<i>hilbakohe/kidsinõhe</i>	<i>sanditselt</i>	näruselt
<i>hilbõnu</i>	<i>kakenu</i>	<i>närutseq</i>	räbaldunud
<i>hilbõnõ</i>	<i>hilbõnõ</i>	<i>vilets</i>	närune
<i>hilbõtama</i>	<i>hilbõtamma</i>	<i>hibisemma</i>	hilbendama
<i>hilbõtohe</i>	<i>hilbatohe</i>	<i>sanditselt</i>	näruselt
<i>illakune</i>	<i>ildanõ</i>	<i>ildane</i>	hiline
<i>ilotohe</i>	<i>ilotohe</i>	<i>ilotohe</i>	inetult
<i>imehhuiss</i>	-	-	nõidus
<i>*imehhiitmä</i>	<i>sundma</i>	<i>nõidumma</i>	nõiduma
<i>inahtama</i>	<i>iniseemmä</i>	<i>iniseemmä</i>	iniseama (lehm nt)
<i>hingerdämä</i>	<i>parsendämä</i>	<i>parseldamma</i>	hangeldama
<i>*hingähtämä</i>	<i>lesämä</i>	<i>lesätämä</i>	puhkama
<i>inniskäne</i>	<i>indine</i>	<i>innene</i>	ennistine, äsjane
<i>*hirnahutma</i>	<i>hõkerdama/hirnma</i>	<i>hirnama</i>	hirnatama
<i>hirsine</i>	<i>pal kōst</i>	<i>palgōst</i>	palkidest tehtud
<i>irvikellä</i>	<i>indsilõ</i>	<i>irvilõ</i>	irevil
<i>iärminõ</i>	<i>idunõ</i>	<i>idunõ</i>	idune
<i>iätämmä</i>	<i>idänemmä</i>	<i>idanõmma</i>	idanema
<i>iätiüss</i>	<i>eloigä</i>	<i>eloigä</i>	eluiga
<i>*jahvahama</i>	<i>jahvahamma/hiitümä</i>	<i>heitümä</i>	ehmuma
<i>jahvahtuma</i>	<i>jahvahutma</i>	<i>heitümä</i>	ehmuma
<i>jahvahuss</i>	<i>hiitüs´</i>	<i>heitüs</i>	ehmatus
<i>jahvanõ</i>	<i>jahunõ</i>	<i>jahunõ</i>	jahune
<i>*jamahama</i>	<i>jamahama</i>	<i>paugatamma</i>	paugatama
<i>*jamahatma</i>	<i>hiitümä</i>	<i>heitümä</i>	jahmatama
<i>*janksma</i>	<i>janksma</i>	<i>põrotama</i>	põruma
<i>jaotõlõma</i>	<i>jaotamma</i>	<i>jaotamma</i>	jaotama
<i>*joobuliq</i>	<i>joodiguq</i>	<i>joodiguq</i>	pl joodikud
<i>jookatamiisi</i>	<i>kokutamiisi</i>	<i>kogõldõh</i>	kokutades, kogeldes
<i>*joopatama</i>	<i>kõhklõma</i>	<i>kõhõlma</i>	kõhklema
<i>jundõnõ</i>	<i>kuntliganõ</i>	-	tombuline (nt lõng)
<i>*jälgendämä</i>	<i>petmä</i>	<i>petmä</i>	petma
<i>jämtüss</i>	<i>jämedüs</i>	<i>jämedüs</i>	jämedus
<i>järin</i>	<i>virrin</i>	<i>irramine</i>	irin, järimine
<i>*järisemä</i>	<i>virisemmä</i>	<i>irrama</i>	irisema
<i>*jürähütmä</i>	<i>jürähütmä/kiristämmä</i>	<i>krigistämä</i>	kiristama (hambaid)
<i>kaehutma</i>	<i>halva silmaga kaema</i>	<i>kaehtamma</i>	kaetama
<i>kahitsõlõma</i>	<i>kahetsõma</i>	<i>kahitsõmma</i>	kahetsema
<i>kaldliganõ/kaldõlinõ</i>	<i>kaldu</i>	<i>kaldu/kaldliganõ</i>	kallakune
<i>kallahutma</i>	<i>kallutamma</i>	<i>kallutamma</i>	kallutama

<i>kallihi</i>	<i>kallihi</i>	<i>kallehe</i>	kallilt (nt müüma midagi)
<i>kalõlik</i>	<i>halv/kallõ</i>	<i>halv</i>	kalk
<i>kalõlinõ</i>	<i>kalõhunu</i>	<i>kalõ</i>	kõva, kalk
<i>kanarv</i>	<i>kanarik</i>	<i>kanarik</i>	kanarbik
<i>kannahtlik</i>	<i>kannahtlik</i>	<i>kannahtlik</i>	kannatlik
<i>kannalinõ/ kannulinõ</i>	<i>kändlikanõ</i>	<i>kandliganõ</i>	kändlik
<i>karet</i>	<i>tõld</i>	<i>tõld</i>	tõld
<i>kargamisi</i>	<i>kargamiisi</i>	<i>karatõh</i>	karates
<i>karmanik</i>	<i>karman</i>	<i>karman</i>	tasku
<i>katsiratsakõlla</i>	<i>katsiratsa</i>	<i>katsiratsa</i>	kaksiratsa
<i>kavvõliistõ</i>	<i>kavvõntahe</i>	<i>kavvõndahe</i>	kaugele
<i>kepets</i>	<i>tokikanõ</i>	<i>tokk'</i>	kepike
<i>kestpaigah</i>	<i>keskpaigah</i>	<i>keskpaigah</i>	keskel
<i>kiidsur</i>	<i>kitur</i>	<i>kitur</i>	kiitsakas
<i>kinganõ</i>	<i>kuntlikanõ</i>	<i>künklikanõ</i>	künklik
<i>kirolinõ</i>	<i>kirriv</i>	<i>kir'oline</i>	muustriline
<i>klaaditama</i>	<i>pressmä</i>	<i>triikma/pressmä</i>	triikima
<i>klõiss</i>	<i>mullatükk'</i>	<i>mullatükk'</i>	mullakamakas
<i>klõmpamisi</i>	<i>klõmpamisi</i>	<i>likahtes</i>	longates
<i>kogahhamalda</i>	<i>kogehmalda</i>	<i>kogõmalda</i>	kogemata
<i>kogihaja</i>	<i>ihneh</i>	<i>ihnõh</i>	ihnur
<i>kogohtuma</i>	<i>kogohoma</i>	<i>kogonõmma</i>	kogunema
<i>koha</i>	<i>koha</i>	<i>suunah</i>	millegi suunas
<i>kolo</i>	<i>kuiv maa</i>	<i>kuivonu maa</i>	kõvasti kuivanud maa
<i>kolonõ</i>	<i>paatunuq</i>	-	paatunud
<i>koomot</i>	<i>tare</i>	<i>tare</i>	tuba
<i>kopp</i>	<i>kuuholõk</i>	<i>kuusolõk</i>	koosolek
<i>koronitsma</i>	<i>paastu raiskma</i>	<i>paastu rikma</i>	paastu rikkuma
<i>koss</i>	<i>koss</i>	<i>koss</i>	pats
<i>kostinõ</i>	<i>kostinõ</i>	<i>kostine</i>	kompevekiga koos
<i>kreestäja</i>	<i>kiusäjä</i>	<i>jonninõ</i>	jonnakas
<i>krepitämä</i>	<i>kokko pandma</i>	-	kinni panema
<i>kriimistõ</i>	<i>kur'alt</i>	<i>kur'alt</i>	tigedalt
<i>krõbama</i>	<i>kärisemmä</i>	<i>krõbisõmma</i>	krõbisema
<i>krõimlaminõ</i>	<i>krõimaminõ</i>	<i>pahandaminõ</i>	tigetsemine
<i>krõnka</i>	<i>saviannom</i>	<i>saviannom</i>	savipott
<i>kräga</i>	<i>kiusäjä</i>	<i>poor'a</i>	kiuslik/kiusaja
<i>krüütsk</i>	<i>ramp</i>	<i>tseebka</i>	uksehaak
<i>kukahtuma</i>	<i>kallahtuma</i>	<i>ümbre minemä</i>	ümbre minema
<i>kumanits</i>	-	-	ämmamäng
<i>kumaskõllõma</i>	<i>kumaskõllõma/kaldum ma</i>	<i>kopõrdamma</i>	komistama

<i>kumbuisi</i>	<i>kombõl</i>	<i>kombõl</i>	kombel
<i>kungatama</i>	<i>kõigutamma</i>	<i>kõig'utamma</i>	kõigutama
<i>kurnik</i>	<i>munakuuk</i>	<i>munakuuk</i>	munakook
<i>kurstitama</i>	<i>sängü kohendamma</i>	<i>linno säädma</i>	linu korrastama
<i>kuulussehe</i>	-	-	sõduriks minema
<i>kõotatt</i>	<i>kõotatt</i>	<i>kõivopurovik</i>	kasepuravik
<i>kõõgatamma</i>	<i>kõõgatamma/hällmä</i>	<i>hällmä</i>	kiikuma
<i>köödsakuh</i>	<i>kühmäh</i>	<i>kühmäh</i>	küürus
<i>küksilla</i>	<i>kükäkillä</i>	<i>kükilde</i>	kükakil
<i>külesnik</i>	-	-	karjuse abiline
<i>laaba</i>	<i>hoolõtu</i>	<i>hoolõtu</i>	lohakas
<i>laabastõ</i>	<i>halvastõ</i>	<i>halvastõ</i>	lohakalt
<i>ladamõss</i>	<i>ladõ</i>	<i>ladõ</i>	lade, kiht
<i>liuhast</i>	<i>liuhast/nilbõsti</i>	<i>nilbõhe</i>	libamisi
<i>liuhk</i>	<i>põllutükk'</i>	<i>põllutükk'</i>	põllutükk
<i>lokitsõhe</i>	<i>tasatsõhe</i>	<i>puudusehe</i>	kohtlaselt
<i>*lunkatama</i>	<i>lungatamma</i>	-	vonkama (vankri ratas nt)
<i>lõgistõllõh</i>	<i>lõgistelleh</i>	<i>lõgisteh</i>	lõgistades
<i>meron</i>	-	-	mingi kala
<i>mestinäq</i>	<i>hago</i>	<i>kuh'avitsaq</i>	pl kuhjamalgad
<i>mihimidägi (-miäki)</i>	<i>mittemiäki</i>	<i>midägi</i>	mitte midagi
<i>moltvaq</i>	<i>lugõmisõq</i>	<i>palvuseq</i>	pl palved
<i>*mulkma</i>	<i>tsolkma</i>	<i>tsurkma</i>	solkima
<i>murave(e)ska</i>	<i>pada</i>	<i>pada</i>	pott
<i>mässätüseq</i>	<i>viguriq</i>	<i>viguriq</i>	pl vigurid
<i>*mükähütmä</i>	<i>mütmä</i>	<i>mühätämmä</i>	mühatama
<i>mükükene</i>	<i>kokataja</i>	<i>kogõlõja</i>	kokutaja
<i>mükütämine</i>	<i>kokotaminõ</i>	<i>kogõlõminõ</i>	kokutamine
<i>mürkläne</i>	<i>tasanõ/vaganõ</i>	<i>vaganõ</i>	sõnakehv, tuim
<i>nakahhama</i>	<i>nakahamma</i>	<i>nakkamma</i>	külge hakkama (haigus)
<i>nakaskõlõma</i>	<i>kokotama</i>	<i>kogõlõmma</i>	kokutama
<i>*neelähüdämä</i>	<i>neelähütmä/niildmä</i>	<i>neelähtämmä/niildma</i>	neelatama
<i>netsotaminõ</i>	<i>hulganatands</i>	-	rahvatants
<i>niisamata</i>	<i>niisamudi</i>	<i>niisama</i>	niisamuti
<i>*nilpsahtuma</i>	<i>nilpsahtuma</i>	<i>nilbõhtumma</i>	libastuma
<i>nimehtesõrm</i>	<i>nimehtesõrm</i>	<i>nimetesõrm</i>	nimetissõrm
<i>noidildõ</i>	<i>niimuudu</i>	<i>niimuudu</i>	nii
<i>nulgatamiisi</i>	<i>nulgeti</i>	<i>nulgeti</i>	nurgeti
<i>nõrgahuss</i>	<i>nõrgahus/nõrgatus</i>	<i>nõrgahtus</i>	nõrkus
<i>nährik</i>	<i>kõva</i>	<i>kõva/tuim</i>	vintske
<i>nännälinõ</i>	<i>nisalinõ</i>	<i>nisaline</i>	imev (laps)

<i>*nännätämä</i>	<i>nisatamma</i>	<i>nissa andma</i>	imetama
<i>närdsõtohe</i>	<i>närodsõhõ</i>	<i>viletsahe</i>	näruselt
<i>närikassiq</i>	-	-	pl mingi loom
<i>hootka</i>	<i>kuuholõk</i>	<i>kuusolõk</i>	koosolek
<i>paalutaminõ, paalõ</i>	<i>arotaminõ</i>	<i>arotaminõ</i>	nõupidamine
<i>paatak</i>	-	-	halvem siirup
<i>paganatulõq</i>	<i>paganatulõq</i>	-	pl sootulukesed
<i>paisõhainaq</i>	<i>paisõhainaq</i>	<i>paisõleheq</i>	pl teeled
<i>palõnga</i>	<i>võlssjutuq</i>	<i>võlssjutuq</i>	pl lobajutud
<i>panat</i>	<i>kirämiis</i>	<i>amõtnik</i>	ametnik
<i>pargõ</i>	<i>hannah</i>	<i>parvõh</i>	parves
<i>*passatama</i>	<i>pühtsemmä</i>	<i>pühitsemmä</i>	pühitsema
<i>perasnik</i>	-	-	karjuse abiline
<i>perotka</i>	<i>edetsõõriq</i>	<i>edetsõõriq</i>	pl esirattad (vankril)
<i>pessahhunu</i>	<i>närvehüüni</i>	<i>närvehtüni</i>	tohletanud (kartulid)
<i>petseriline</i>	<i>petseriline</i>	<i>Petserihe lännü</i>	Petserisse sõitnu
<i>petsorka (petsolka)</i>	<i>ahokapp</i>	<i>ahokapp</i>	ahjukapp
<i>pidermäss</i>	<i>rihapulgaq</i>	<i>rehäpitem</i>	rehapulka, -pii
<i>pittukõnõ</i>	<i>pikkunõ</i>	<i>pikkunõ</i>	pikkune
<i>plaaska</i>	<i>putel</i>	<i>putel</i>	pudel
<i>plõkask</i>	-	-	krapp (plekist)
<i>poganahe</i>	<i>poganahe/ilotohe</i>	<i>poganahe</i>	ropult
<i>pohadelnä</i>	<i>pohadelnä</i>	<i>vaesitemaja</i>	vaestemaja
<i>polveridse</i>	<i>poolõ usu rahvas</i>	<i>setuq</i>	pl setud
<i>poolsa</i>	<i>kassu</i>	<i>kasu</i>	kasu
<i>praaliss</i>	<i>lump</i>	<i>lump</i>	lomp
<i>*praasnits</i>	<i>murõh</i>	<i>murõh</i>	pahandus
<i>pravitska</i>	<i>mulgatus</i>	<i>porra</i>	loba
<i>proomost</i>	<i>kunstus</i>	-	nõidus
<i>proovotamma</i>	<i>hingõ pallõma</i>	<i>proovotamma</i>	hingepalvet lugema
<i>protts</i>	<i>lopsinõ</i>	<i>lõrts</i>	lobjakas
<i>prätäk</i>	<i>hädä</i>	<i>murõh</i>	pahandus, häda
<i>puhtuisillõ</i>	<i>puusi</i>	-	puhitus, paistetud
<i>pundutama</i>	<i>mässämmä</i>	<i>kamandamma</i>	mässama
<i>purtsõhe</i>	<i>risutsõhe</i>	<i>risutsehe</i>	risuselt, puruselt
<i>*põngahutma</i>	<i>kärgähütmä</i>	<i>kärähtämä</i>	kärgatama
<i>*põrahutma</i>	<i>põrotamma</i>	<i>põrotamma</i>	põrutama
<i>rahutsõhe</i>	<i>rahutsehe</i>	<i>tassa</i>	rahulikult
<i>ratsadnik</i>	<i>ratsanik</i>	<i>ratsanik</i>	ratsanik

<i>*rebästellemä</i>	<i>haardma</i>	<i>haardma</i>	haarama
<i>reoskehe</i>	<i>hoolõtult</i>	<i>hooletuhe</i>	lohakalt
<i>ristetämiise</i>	<i>riste</i>	<i>riste</i>	ristamisi
<i>rjoon</i>	<i>ritk</i>	<i>ritk</i>	rõigas
<i>rohenõ</i>	<i>ruih</i>	<i>ruih</i>	ruhi
<i>roisakohe/roisatõh</i>	<i>haisvalt/roisatehe</i>	<i>poganahe</i>	ropult, ebapuhtalt
<i>roodsakalla</i>	<i>rõötsäkillä</i>	<i>kühmäh</i>	rõötsakil
<i>roossa</i>	<i>mõtsanukk</i>	<i>mõtsanukk</i>	metsatukk
<i>roovna</i>	<i>võrdsõlõ</i>	<i>võrdsehe</i>	võrdselt
<i>rovnatuss</i>	<i>säädminõ</i>	-	sööjate arvu järgi külamaa jagamine
<i>*rutatama</i>	<i>rutamma</i>	<i>rühkmä</i>	rututama
<i>ruuptsiga</i>	-	-	pl rupsik
<i>rõssõnõ</i>	<i>rõskõnõ</i>	<i>rõskõ</i>	rõske
<i>*räähhämä</i>	<i>rägisemmä</i>	<i>rägisemä</i>	ragisema (nt mets)
<i>ründsähünü</i>	<i>ründsähünü</i>	<i>kortsunuq</i>	kortsunud
<i>rüüsähüß</i>	<i>rüüsühoog</i>	<i>köhähuug</i>	köhahoog
<i>*rüüsähütmä</i>	<i>rüüsütämä</i>	<i>köhätämmä</i>	köhatama
<i>saaveess (saavõsa)</i>	<i>voodirõivass</i>	<i>saavessa rõivass</i>	voodikardin
<i>-sagamane</i>	<i>-sagamane</i>	<i>sääne</i>	-sugune (nt seesugune)
<i>*sagõhhuis</i>	<i>sagõhdus</i>	<i>sagõhhuis</i>	sagedus
<i>samahtah</i>	<i>sihsamah</i>	<i>siinsamah</i>	samas, siinsamas
<i>sednak</i>	<i>kuluhain</i>	<i>kulu</i>	kulu(hein)
<i>*segähhelemä</i>	<i>segähütmä</i>	<i>vaehtumma</i>	vahelduma
<i>serp(i)kanõ</i>	<i>kantlikanõ</i>	<i>kantlikane</i>	kandiline
<i>silmjält</i>	<i>silmjält/õkvajuunelt</i>	<i>õkva</i>	otsejoonelt
<i>sipp</i>	-	-	seinapalgi kinnitus
<i>*sokitama</i>	<i>pitsütämmä</i>	<i>pitstämmä</i>	pigistama
<i>soosugumanõ</i>	<i>sjoosugumanõ</i>	<i>sääne</i>	seesugune
<i>-sordulitsi</i>	<i>-sordiliisi</i>	<i>-sordilitsi</i>	pl -sordilisi
<i>sukuman(n)</i>	<i>sukman</i>	<i>sukman</i>	naiste pealisriie
<i>sündüsspäiv</i>	<i>sündünpäiv</i>	<i>sünnüpäiv</i>	sünnipäev
<i>taitsabakõistõ</i>	<i>taitsappa</i>	<i>ilosappa</i>	viisakamalt
<i>talsipühine</i>	<i>talsipühine</i>	<i>talsipühine</i>	jõuluaegne
<i>tasabahõ</i>	<i>aiguppa</i>	<i>aiguppa</i>	aeglasemalt
<i>tehiterveh</i>	<i>otsani terveh</i>	<i>tävvesti terveh</i>	täiesti terve
<i>tehrutamma</i>	<i>teretämmä</i>	<i>tervitämmä</i>	tervitama
<i>tigalasõhain</i>	<i>tigalasehain</i>	-	galoopsis (taim)
<i>tiitäväst</i>	<i>tiidäq</i>	<i>tiidäq</i>	(minu) teades,

			teada
<i>*tilgõtama</i>	<i>tilgõtama</i>	<i>tilbõndama</i>	tilgendama
<i>tingelkott</i>	<i>tingelpung</i>	<i>tengelpung</i>	tengelpung, rahakott
<i>tordoh</i>	<i>torbahunu</i>	<i>torbahunuq</i>	mossis
<i>tradatama</i>	<i>aelõmma</i>	<i>videlemä</i>	ringi aeleva
<i>trei</i>	<i>suur</i>	<i>paks</i>	tubli, priske
<i>treits</i>	<i>till</i>	<i>till</i>	till
<i>träänine</i>	<i>must</i>	<i>träänätiq</i>	määrdund
<i>*tsahtama</i>	<i>nokitsõma</i>	<i>nokitsõma</i>	nokkima, nokitsema
<i>tsarta</i>	<i>lobamokk</i>	<i>lobisejä</i>	lobiseja
<i>*tsibahama</i>	<i>tsibahamma</i>	-	sibama
<i>*tsibahtama</i>	<i>tsibahtamma</i>	-	pritsima
<i>*tsimahtama</i>	<i>tsilkma</i>	<i>tsilkma</i>	tilkuma
<i>*tsimisemä/*tsimma ma</i>	<i>nirisemmä</i>	<i>nirisemmä</i>	nirisema
<i>*tõigahama/ tsõikama</i>	<i>longatamma</i>	<i>lõmpamma</i>	lonkama
<i>*tsäüiskmä</i>	<i>tsälkmä</i>	<i>tsälkmä</i>	ampsama, närima
<i>tsäädä</i>	<i>lell</i>	<i>lell</i>	lell
<i>tukutama</i>	<i>klopma</i>	<i>klopma</i>	tuksuma, kloppima
<i>turask</i>	<i>väits</i>	<i>väits</i>	nuga
<i>tuulõpurõ</i>	<i>tuulõpuhõ</i>	<i>tuulõpuhk</i>	tuuleraju
<i>tähtlikanõ</i>	<i>tähnikinõ</i>	<i>täpilinõ</i>	tähniline
<i>täpninõ</i>	<i>kuntlikanõ</i>	-	topiline
<i>täämitämä</i>	<i>nuhkma</i>	<i>salahhuisi uurma</i>	(salaja) välja uurima
<i>*tülghätmä/ tülghütmä</i>	<i>tülghätmä</i>	<i>viland saama</i>	tülgastust tundma
<i>tümm</i>	<i>tummõ</i>	<i>tummõ</i>	tõmmu
<i>tündsälik</i>	<i>tümplik</i>	<i>laisk</i>	laisavõitu
<i>hudo</i>	<i>susi</i>	<i>susi</i>	hunt
<i>ullitohe</i>	<i>ullimuudu/ullistõ</i>	<i>ullimuudu</i>	hullusti
<i>undama</i>	<i>löömä</i>	<i>löömä</i>	lööma
<i>*hungõlõma</i>	<i>liigutamma</i>	<i>lehvtämä</i>	viibutama, lehvutama
<i>*valisõma</i>	<i>helisemmä</i>	<i>helisemä</i>	helisema
<i>veesta</i>	<i>tiidäge</i>	<i>kimmähe</i>	teadagi, kindlasti
<i>vesilde</i>	<i>vett piteh</i>	<i>vett piti</i>	vett mööda
<i>vetev</i>	<i>vetev</i>	<i>vedäjä</i>	veojõuline (nt hobune)

<i>vihalikku</i>	<i>vihatsõlt</i>	<i>vihasahe</i>	<i>vihaselt</i>
<i>*vilkõlõma</i>	<i>vilkamma</i>	<i>juuskma</i>	<i>lippama</i>
<i>vingutama</i>	<i>viitmä</i>	<i>viitmä</i>	<i>viivitama</i>
<i>vinku-vanku</i>	<i>vinku-vanku</i>	<i>sakilisõlt</i>	<i>siksakiliselt</i>
<i>*vippuma</i>	<i>lehvümä</i>	<i>lehvmä</i>	<i>lehvima</i>
<i>virgastõhe</i>	<i>virgastõ</i>	<i>kipõstõ</i>	<i>ruttu</i>
<i>virgõmbahe</i>	<i>virgõmbahe</i>	<i>kipõpidi</i>	<i>virgemini</i>
<i>vissuma</i>	<i>ripma</i>	<i>rippümä</i>	<i>rippuma</i>
<i>vorkadsi</i>	<i>nal'ahambaq</i>	<i>nal'ahambaq</i>	<i>pl naljahambad</i>
<i>*võnkatama</i>	<i>võngatamma</i>	<i>vangutamma</i>	<i>vangutama (nt pead)</i>
<i>võssakoos</i>	-	-	<i>liigaasta</i>
<i>vähnäb</i>	<i>vähämb</i>	<i>vähäp</i>	<i>väiksem</i>
<i>hähkliseq/ hähäliseq</i>	<i>saajaliseq</i>	<i>saajaliseq</i>	<i>pl pulmalised</i>
<i>äkitsellä</i>	<i>äkitsellä</i>	<i>äkitselt</i>	<i>äkki, järsku</i>
<i>hälläskene</i>	<i>helläne</i>	<i>linävästrik</i>	<i>linavästrik</i>
<i>hälpünü</i>	<i>hälvätüq</i>	<i>hälvätü</i>	<i>halvatud</i>
<i>ülä</i>	<i>abielomiis</i>	<i>ülä</i>	<i>abielumees</i>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaja Teder

(sünd. 21.11.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

KOLME SETU MURRAKU SÕNAVARA,

mille juhendaja on professor Karl Pajusalu,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus,

19.05.2015